

**MINISTERUL EDUCAȚIEI AL REPUBLICII MOLDOVA
UNIVERSITATEA DE STAT „ALECU RUSSO” DIN BĂLȚI
FACULTATEA DE ȘTIINȚE REALE, ECONOMICE ȘI ALE MEDIULUI
CATEDRA DE ȘTIINȚE ECONOMICE**

**Alla Trusevici
Victoria Postolache**

**INDICAȚII METODICE
pentru lucrările practice la unitatea de curs**

FINANȚE PUBLICE

**pentru studenții ciclului I – studii de licență
specialitățile 361.1 „Contabilitate”, 364.1 „Finanțe și Bănci”,
363.1 „Business și administrare” și 812.1 „Turism”**

Bălți, 2015

Indicațiile metodice pentru lecțiile practice la unitatea de curs **Finanțe publice** au fost discutate la ședința Catedrei de științe economice, proces-verbal nr. 9 din 01.04.2015

Șeful catedrei de științe economice Carolina Teaci dr., conf. univ. Carolina Teaci

Indicațiile metodice pentru lecțiile practice la unitatea de curs **Finanțe publice** au fost aprobate la ședința Consiliului Facultății de Științe Reale, Economice și ale Mediului, proces-verbal nr. 3 din 6.11.2015

Decanul Facultății de Științe Reale, Economice și ale Mediului
Pavel Topală prof. univ., dr. hab. Pavel Topală

CUPRINS

Introducere.....	4
Tema 1. Conținutul și importanța finanțelor publice.....	5
Tema 2. Teoriile finanțelor publice și dezvoltarea lor istorică.....	10
Tema 3. Mecanismul financiar.....	13
Tema 4. Politica financiară a statului.....	17
Tema 5. Procesul bugetar și bugetul de stat.....	21
Tema 6. Veniturile bugetului de stat.....	31
Tema 7. Sistemul cheltuielilor publice ale statului.....	39
Tema 8. Sistemul fiscal al statului.....	49
Tema 9. Coordonatele impozitelor directe și indirecte.....	53
Tema 10. Necesitatea și rolul creditului public pentru stat.....	57
Tema 11. Asigurarea și rolul ei în sistemul financiar al țării.....	63
Tema 12. Asigurarea socială și sursele ei.....	69
Tema 13. Datoria publică – concept, forme, indicatori de evaluare și metode de reducere.....	72
Referințe bibliografice.....	80

INTRODUCERE

Finanțele publice au cunoscut, în funcție de perioadele istorice, diverse abordări la nivelul puterii politice, mediului academic și universitar, specialiștilor în domeniu și cetățenilor din toate sferile vieții sociale. Pentru puterea politică și guvernamentală, finanțele publice, ca abordare macro de elaborare a politicii și gestionare a banilor publici, reprezintă domeniul cu cea mai mare sensibilitate, dar și cel mai important pentru realizarea tuturor obiectivelor politice și de guvernare, indiferent de natura economică sau noneconomică.

Lucrarea de față, își propune, în limite modeste, să evidențieze importanța corelației dintre abordarea teoretică în domeniul finanțelor publice și cea practică la nivel macro prin intermediul aplicațiilor practice.

Finanțele au un rol primordial în orice activitate. Proiectele, strategiile și obiectivele oricărei activități sunt imposibile de realizat fără corelarea lor cu posibilitățile de finanțare. Potrivit unor autori, fără știința finanțelor, toate celelalte științe economice nu ar fi decât o sumă de concepte frumoase. Ideile încep să aibă un rol în bunăstarea umană doar atunci când pot fi finanțate. Un sistem financiar ce operează fluent, irigă cu banii necesari ideile valoroase.

Prin activitățile realizate în cadrul lucrărilor practice (contact direct) se urmărește ca studenții și cititorii să dobândească abilități practice în vederea rezolvării unor probleme la diferite teme de la curs și, de asemenea, pentru realizarea unor analize în domeniu.

Obiectivele principale ale cursului vizează:

- familiarizarea studenților cu principalele concepte și teorii din domeniul economiei și finanțelor publice și dezvoltarea capacității de înțelegere și utilizare a acestora;
- înțelegerea rolului și a importanței aspectelor legate de impozite și buget;
- abordarea comparată a procesului bugetar, atât în țara noastră, cât și pe plan internațional;
- dezvoltarea abilităților în vederea elaborării de analize și studii în domeniu.

Temele prezentate în conținutul lucrării se adresează studenților de la specialitățile 361.1 „Contabilitate”, 364.1 „Finanțe și Bănci”, 363.1 „Business și administrare” și 812.1 „Turism” atât secția cu frecvență, cât și frecvență redusă în semestrul 3 al anului II. Testele propuse de autori constituie o parte integrantă a evaluării studenților, în vederea aprecierii cunoștințelor obținute. Aplicațiile practice sunt un instrument util de lucru, ajutând studentul să calculeze diferiți indicatori și să analizeze situația acestora pentru o anumită perioadă de timp. Proiectele de cercetare sunt obligatorii pentru toți studenții și se prezintă în format power point în fața colegilor. Structura proiectelor de cercetare cuprinde: introducere, descrierea problemei abordate, concluzii și bibliografie.

TEMA 1. CONȚINUTUL ȘI IMPORTANȚA FINANȚELOR PUBLICE

Planul temei:

- 1.1. Definierea și evoluția finanțelor publice.
- 1.2. Obiectul finanțelor publice
- 1.3. Conceptul despre finanțele publice
- 1.4. Conținutul economic al finanțelor publice
- 1.5. Funcțiile finanțelor publice
- 1.6. Metoda de studiu a finanțelor publice
- 1.7. Raporturile finanțelor publice cu alte discipline
- 1.8. Rolul finanțelor publice în dezvoltarea economiei de piață

Obiective urmărite:

1. Familiarizarea cu aspectele teoretice ale domeniului;
2. Însușirea unor concepte-cheie cu referire la finanțe: finanțe, finanțe private, finanțe publice;
3. Înțelegerea etapelor de apariție și dezvoltare a finanțelor publice;
4. Determinarea locului finanțelor publice în științele economice;
5. Crearea unei viziuni asupra conținutului economic, obiectivelor și funcțiilor finanțelor publice.

REZUMAT

Rolul statului are ca principal obiectiv asigurarea bunăstării sociale a cetățenilor acestuia. Din aceste considerente este necesară luarea în considerare într-o manieră mult mai sistematică a efectelor redistributive a cheltuielilor publice, pentru a sublinia felul în care programele de servicii publice pot conduce la realizarea obiectivelor de natură socială, economică, ecologică și, nu în ultimul rând, pot asigura creșterea economică și atenuarea disparităților sociale. Conceptul de finanțe poate fi privit sub două aspecte:

- *în sens restrâns*, vizează operațiunile, procesele și relațiile economice efectuate în formă bănească. În acest caz, finanțele desemnează procesul de repartitie al produsului național;
- *în sens larg*, conceptul de finanțe include ansamblul operațiunilor bănești legate nu numai de repartitia produsului național, dar și de formarea, circulația și consumul produsului național.

Finanțele publice sunt indispensabil legate de existența statului și de rolul sectorului public în economie, ele exprimă relații sociale, de natură economică, care iau naștere în procesul de constituire și utilizare a resurselor financiare publice între stat, pe de o parte, și membrii societății, pe de altă parte. Din definiția inițială, pot fi desprinse și funcțiile finanțelor publice. Academicianul I. Văcărel, în lucrarea „Finanțe Publice”, a ilustrat două funcții majore ale finanțelor publice, și anume: *funcția de repartitie* și *funcția de control*. Însă, în rândul specialiștilor nu există o unanimitate de păreri în ceea ce privește funcțiile finanțelor publice.

În linii generale, obiectul de studiu al finanțelor publice îl constituie:

1. Cheltuielile publice pentru furnizarea de bunuri și servicii și realizarea transferurilor cu scop social;
2. Veniturile publice ce au ca sursă principală impozitarea;
3. Împrumuturile publice și datoriile publice.

Studiind „Finanțele publice”, trebuie să ținem cont și de faptul că acestea formează expresia fenomenelor politice și sunt determinate de acestea.

Din conținutul economic al finanțelor, adică natura fondurilor gestionate, derivă caracterul privat sau public al acestora. Astfel, *finanțele private* se referă la gestionarea fondurilor private din economie, iar *finanțele publice* se referă la banii publici (cei obținuți din impozite, taxe și din împrumuturi de stat).

Metoda de studiu a finanțelor publice are în vedere folosirea unor procedee de cercetare și analiză cu scopul elucidării aspectelor și legăturilor interne ale obiectului cercetat. La baza metodei de studiu și cercetare stă observarea directă și indirectă a realității economice, redată în principal prin intermediul informației valorice, interpretate și analizate cu ajutorul abstracției științifice.

Principalele roluri ale finanțelor publice vizează *integrarea eficientă și operativă în viața economică*, având ca scop satisfacerea nevoilor socio-economice, *redistribuirea veniturilor* pe baza unor criterii echitabile și stimulative, *stimularea investițiilor* și *asigurarea creșterii economice*.

În toate orânduirile social-economice în care au existat relații financiare, statul ca instituție suprastructurală, a folosit diferitele categorii financiare în scopul intrării și dezvoltării bazei economice a orânduirii respective, după cum rezultă din figura 1.1.

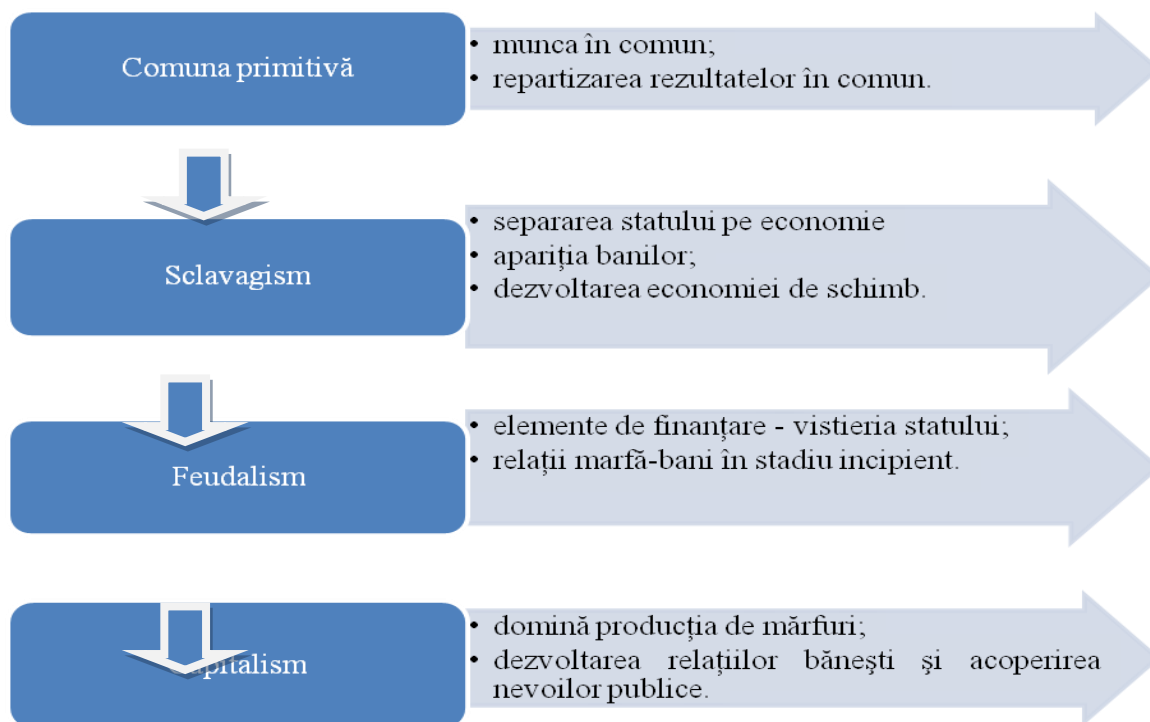

Figura 1.1. Periodizarea istorică a finanțelor publice

În ceea ce privește domeniul resurselor financiare, rolul finanțelor publice este acela de a asigura fluxuri continue de venituri publice, prin dimensionarea corectă a sarcinilor fiscale, astfel încât să se asigure un echilibru între necesitatea agenților economici de a obține venituri cât mai mari și posibilitatea preluării unei părți din acestea pentru crearea bugetului statului.

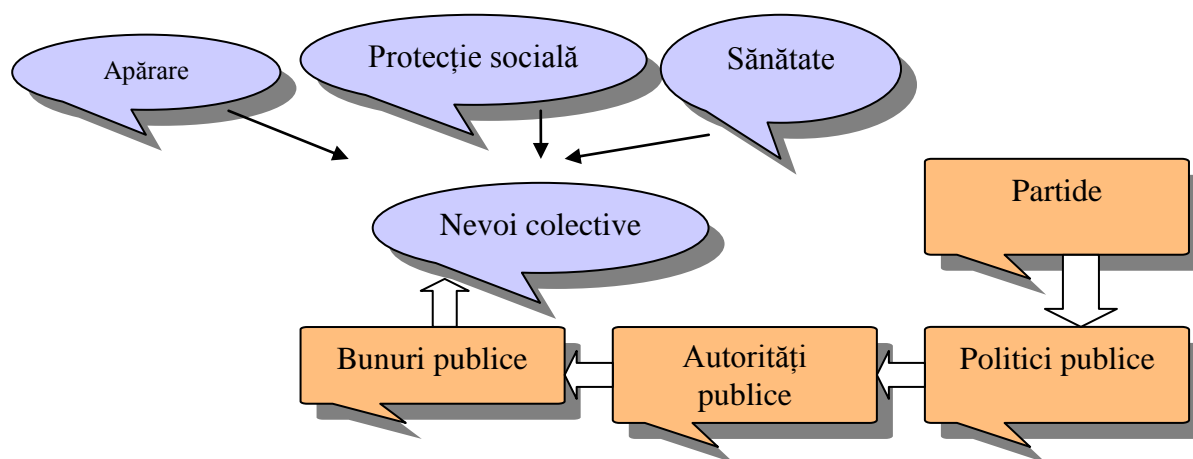

Figura 1.2. Lanțul causal al existenței finanțelor publice în societățile capitaliste democratice

Conform figurii 1.2, constatăm că în capitalism, finanțele au căpătat o largă dezvoltare, ca urmare a generalizării relațiilor marfă-bani și a sporirii necesităților de resurse bănești ale statului pentru îndeplinirea funcțiilor și sarcinilor sale.

Potrivit celei mai simple accepțiuni referitoare la finanțele publice, acestea conturează un domeniu de sine stătător în cadrul economiei naționale și au ca obiect de activitate managementul veniturilor și cheltuielilor publice ale statului, inclusiv a relațiilor sociale mutuale pe care acestea le generează.

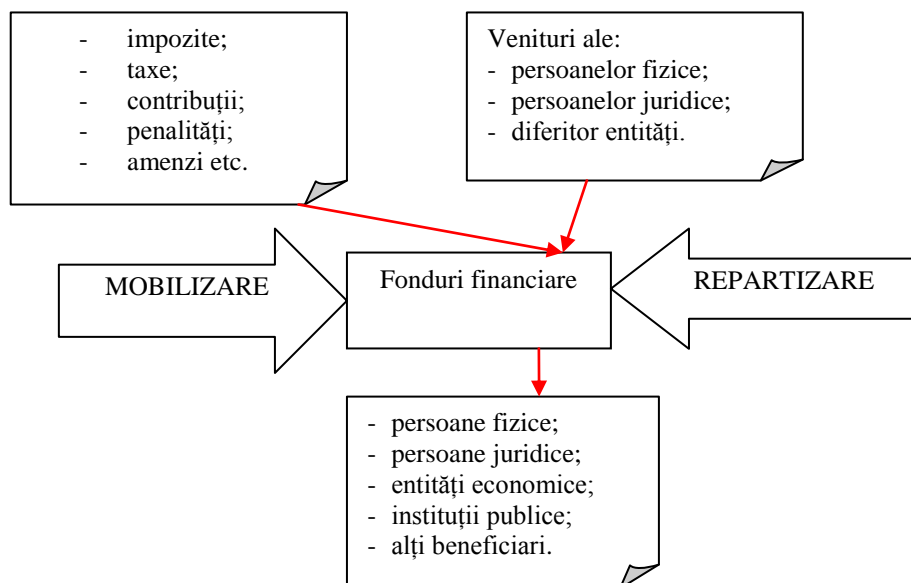

Figura 1.3. Conținutul economic al finanțelor publice

După cum se observă din figura 1.3, formarea și repartizarea fondurilor bănești publice înseamnă un transfer de putere de cumpărare în dublu sens:

a) de la persoane fizice și juridice către organele, administrației de stat, la dispoziția cărora se constituie fondurile bănești publice și

b) de la acestea către diverși beneficiari, tot persoane fizice și juridice.

Finanțele publice reprezintă o disciplină ce are tangențe atât cu științele economice, cât și cu cele sociale. Finanțele publice au legătură strânsă cu dreptul administrativ și cu cel constituțional. Aceasta rezultă din faptul că, în majoritatea cazurilor, prelevările de resurse bănești la fondurile publice se fac prin constrângere, fără contraprestație și cu titlu nerambursabil. Din această cauză, aceste relații trebuie reglementate juridic sau să îmbrace o formă juridică: lege, act, decret etc.

În literatura de specialitate există mai multe concepții cu privire la funcțiile îndeplinite de finanțele publice, dar cele mai multe se axează pe funcția de repartiție și funcția de control, prezentate în figura 1.4.

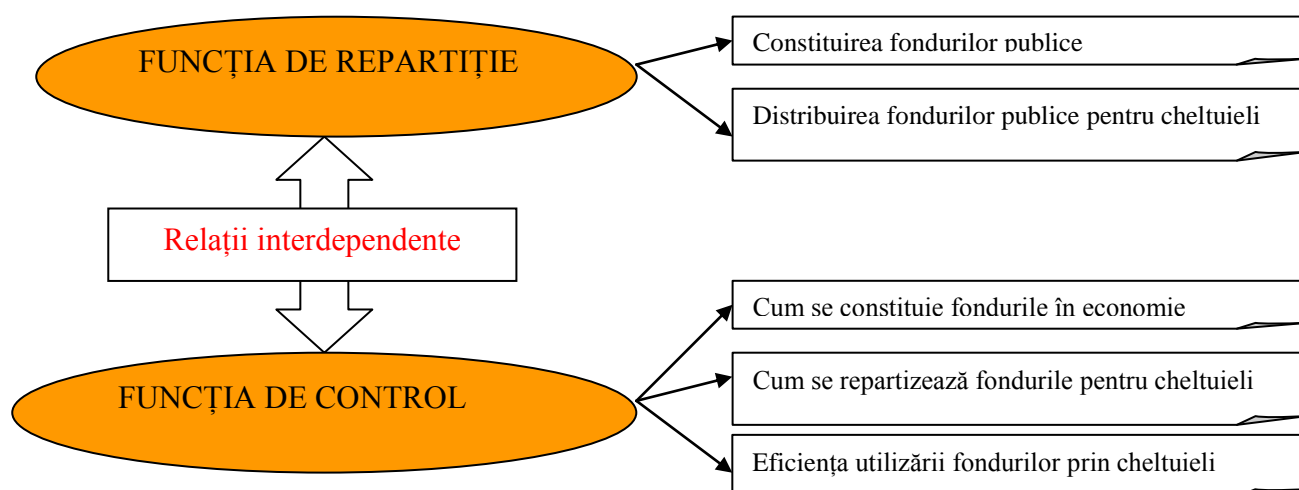

Figura 1.4. Funcțiile finanțelor publice

În concluzie, finanțele publice sunt utilizate în scopul realizării unei dezvoltări economice și sociale într-un cadru echilibrat.

Termeni-cheie

Finanțe publice
 Funcția de stabilizare
 Obiectul finanțelor publice

Funcția de control
 Funcția de repartiție
 Funcția de reglementare

Teste propuse spre rezolvare

1. *Relațiile financiare (finanțele) nu pot fi definite astfel:*

- relații economice exprimate valoric care apar în procesul repartiției PIB în legătură cu satisfacerea nevoilor colective ale societății;
- totalitatea relațiilor bănești din societate;
- transferuri de valoare, în formă bănească, cu caracter rambursabil sau fără contraprestație directă;
- o parte a relațiilor bănești din societate;
- transfer de putere de cumpărare, de la persoane fizice și juridice către stat și invers.

2. *Care dintre următoarele caracteristici nu corespund finanțelor clasice:*

- existența echilibrului bugetar ca regulă de bază a finanțelor publice;
- o diversificare largă a resurselor financiare publice;
- un caracter constant, limitat al cheltuielilor publice;
- caracter neutru al finanțelor publice;
- resursele financiare provin, în majoritate, din impozite.

3. *Care din afirmațiile privind rolul finanțelor publice în economia de piață nu este adevărată:*

- finanțele publice sunt utilizate în scopul realizării unei dezvoltări economice și sociale a țării, pe cât posibil într-un cadru echilibrat;
- intervenția statului în economie cu ajutorul finanțelor publice are un caracter neutru, deoarece nu produce nici o modificare a raporturilor sociale, nu influențează procesul reproducției sociale, nivelul de trai al populației;
- impactul finanțelor publice asupra economiei se manifestă atât prin utilitățile publice oferite membrilor societății, cât și sub forma redistribuirii veniturilor și averii;
- intervenția statului în economie este de tip alocativ, de redistribuire a venitului și averii și de realizare a unor reglementări indispensabile bunei funcționări a economiei;
- intervenția statului în economie prin intermediul finanțelor publice are un rol activ și un impact favorabil, asigurând producerea de efecte economice, sociale și de altă natură.

4. *Prin finanțele publice, statul pune la dispoziția membrilor societății o gamă variată de utilități publice, care au următoarele caracteristici:*

- presupun înfăptuirea unui amplu proces de redistribuire a veniturilor și averii persoanelor fizice și a resurselor financiare ale agenților economici;
- ele se realizează prin intermediul unor acțiuni cu caracter economic și social dar nu și prin acțiuni de menținere a ordinii interne, a apărării naționale, a dezvoltării relațiilor internaționale;
- utilitățile publice sunt produse de sectorul public și costul lor este acoperit din fondurile de resurse financiare publice;
- utilitățile publice sunt produse de sectorul public și costul lor este recuperat prin prețuri sau tarife plătite de fiecare beneficiar în parte;
- prin utilitățile publice se satisfac necesități cu caracter colectiv pentru toți indivizii și necesități cvasipublice (în acest caz beneficiarii sunt aleși după anumite criterii);
- utilitățile publice se folosesc în comun, sunt indivizibile și nu sunt concurențiale.

a) 1, 4, 5, 6; b) 1, 3, 5, 6; c) 3, 4, 5; d) 1, 2, 5, 6; e) 2, 4, 6.

5. *Apariția finanțelor publice a fost generată de:*

- aparitia societății;
- aparitia statului și scindarea societății în clase antagoniste;
- aparitia comunei primitive;
- aparitia economiei de schimb;
- folosirea banilor.

6. *Finanțele nu se caracterizează prin:*

- sunt relații economice exprimate în formă bănească;
- reprezintă schimburi de valori echivalente;
- satisfac necesități cu caracter colectiv;

- d) reprezintă transfer de valoare cu caracter nerambursabil;
- e) sunt o parte a relațiilor bănești din societate.

7. *Bifați varianta corectă*, cuvântul „finanțe” își are originea din limba:

- greacă;
- franceză;
- latină;
- germană;
- italiană.

8. *Stabiliți caracterul adevărat sau fals al afirmației*: „Finanțele publice sunt fonduri bănești la dispoziția statului”. Dacă afirmația este falsă, prezentați varianta corectă.

- a) adevărat;
- b) fals.

9. *Adăugați destinațiile de utilizate a finanțelor publice care lipsesc*:

- a) ordine publică;
- b) asigurări sociale;
- c) destinație economică.

10. *Puneți în locul punctelor cuvintele omise*: finanțe publice, finanțe private, politica financiară, buget public, politica economică

1. sunt puse pentru realizarea profitului de către întreprinzători.
2. reprezintă nucleul de bază al sistemului financiar, îl concretizează cele mai importante relații financiare între stat și persoane fizice sau juridice.
3. sunt fonduri bănești la dispoziția statului.

11. *Despre conținutul economic al finanțelor nu se poate afirma*:

- a) finanțele reprezintă doar o parte a relațiilor bănești;
- b) finanțele publice sunt legate de constituirea și repartizarea fondului de resurse financiare la dispoziția autorităților publice;
- c) finanțele exprimă un transfer de valoare în formă bănească fără contraprestație directă sau cu titlu rambursabil efectuat pentru satisfacerea unor nevoi colective;
- d) finanțele reprezintă totalitatea relațiilor bănești;
- e) finanțele sunt relații economice exprimate valoric care apar în procesul repartiției produsului intern brut în legătură cu satisfacerea nevoilor colective ale societății.

12. *Care afirmație nu este corectă*:

- a) prin funcția de repartiție a finanțelor publice se realizează o redistribuire în plan teritorial a resurselor financiare publice;
- b) la formarea fondurilor financiare publice participă: întreprinderi, indiferent de forma de proprietate, instituții publice și persoane fizice;
- c) funcția de repartiție se desfășoară în două faze distincte, dar legate organic între ele;
- d) prin funcția de repartiție a finanțelor publice se realizează o largă redistribuire a veniturilor între membrii societății;
- e) funcția de repartiție se realizează în trei faze distincte și anume: constituirea fondurilor, distribuirea acestora și controlul utilizării fondurilor financiare.

Întrebări de recapitulare

1. Ce reprezintă finanțele publice?
2. Explicați concepțiile finanțelor publice.
3. În ce constă deosebirea dintre finanțele publice și cele private?
4. Descrieți periodizarea istorică a finanțelor publice.
5. Care este obiectul de studiu al finanțelor publice?
6. Ce metode de studiu se aplică în domeniul finanțelor publice?
7. Care sunt funcțiile clasice și moderne ale finanțelor publice?
8. Analizați și prezentați argumente privind rolul finanțelor publice în dezvoltarea economiei de piață.
9. Prezentați raporturile finanțelor publice cu alte discipline.

Proiecte:

1. Rolul finanțelor publice în sistemele economice contemporane.
2. Reforma finanțelor publice și relansarea economică în Republica Moldova.

TEMA 2. TEORIILE FINANTELOR PUBLICE ȘI DEZVOLTAREA LOR ISTORICĂ**Planul temei:**

- 2.1. Concepțiile clasice cu privire la finanțele publice
- 2.2. Concepțiile moderne despre finanțele publice
- 2.3. Concepțiile postmoderne și contemporane despre finanțele publice

Obiective urmărite:

1. Cunoașterea concepțiilor cu privire la finanțe a clasicilor politicii economice A. Smith și D. Ricardo;
2. Însușirea concepțiilor lui A. Vagner despre finanțele publice.
3. Studiarea concepțiilor cu privire la politica financiară a statului în teoriile neoclasice și postkeynesiștilor;
4. Familiarizarea cu doctrina „supply-side economics”.

REZUMAT

Preocupările de cercetare asupra problematicii finanțelor publice au evoluat sub impactul doctrinelor economice dominante, inclusiv al concepțiilor privitoare la apariția, existența și funcționarea statului. În acest context, principalele concepții referitoare la problematica sau domeniul de cercetare al finanțelor publice pot fi încadrate în două orientări majore, și anume: concepția clasică și concepția modernă.

Concepția clasică asupra finanțelor publice s-a format în contextul doctrinei economice liberale, ce a dominat perioada de început a dezvoltării capitaliste, conturându-se în secolul al XIX-lea. Conform acestei doctrine, se susținea necesitatea liberei inițiative private în economie și evitarea oricărei intervenții din partea statului, considerat un factor perturbator al activității economice. În acord cu dictonul „*laissez-faire, laissez-passer, le monde va de lui meme*”, doctrina liberală pleda pentru asigurarea unui cadru economic și social care să nu stânjenească inițiativa privată, și în același timp, milita pentru limitarea sarcinilor statului numai la cele tradiționale (ordine internă, apărare națională, relații diplomatice, educație). În concordanță cu aceste sarcini, statul era privit mai mult ca stat jandarm, iar cheltuielile de funcționare ale instituțiilor sale erau concepute la un nivel cât mai redus considerat strict necesar, asigurându-se guvernarea cât mai ieftină. Prevala, deci, teza limitării cheltuielilor la nivelul strictului necesar funcționării normale a statului, ca obiectiv determinant în domeniul finanțelor publice.

Deosebit de relevantă pentru concepția clasică asupra finanțelor este celebra sintagmă, aparținând lui Gaston Jèze (considerat părintele științei finanțelor): „Există cheltuieli publice; ele trebuie acoperite”. Așadar, problema esențială a științei finanțelor publice consta în găsirea modalităților concrete de a acoperi cheltuielile finanțate de stat, ceea ce echivala și cu a asigura funcționarea normală a instituțiilor publice.

La rândul său, Adolph Wagner susținea că: „*știința finanțelor este știința economiei administrate de stat sau de către un corp public în vederea procurării și întrebuințării bunurilor, în special a banilor, care le sunt necesare funcțiilor lor de comunități economice obligatorii*”. În plus, el considera ca obiect de studiu al finanțelor publice și realizarea unei mai juste repartizări a veniturilor între membrii societății, economia financiară având datoria de a înlătura unele stări economice și sociale nefavorabile. Astfel, avea loc extinderea ariei problematicii finanțelor spre căutarea unor soluții care să permită o mai echitabilă distribuire a resurselor în societate.

Cristalizarea concepției moderne a avut loc în contextul nașterii doctrinei economice intervenționiste, care a devenit tipică pentru societatea modernă. Debutul acestei concepții, în cadrul doctrinei intervenționiste, axată pe implicarea statului în viața economico-socială, se situează la începutul secolului XX, dar, mai ales, în perioada primului război mondial.

Abordările doctrinare cu caracter intervenționist s-au amplificat mult pe fundalul crizei economice mondiale din anii 1929-1933, care a evidențiat limitele inițiativei private în rezolvarea unor probleme economico-sociale cu impact profund în societate și disfuncționalități majore ale mecanismelor economiei de piață, confruntată cu fenomene perturbatoare grave. Manifestarea fenomenelor de criză și șomaj au

constituit factori decisivi în reconsiderarea doctrinei economice liberale, după ce se constatare că prezența statului a fost indispensabilă în rezolvarea unor probleme fundamentale pentru țările beligerante în primul război mondial. Or, în condițiile războiului, alături de eforturile financiare mari, s-a impus adaptarea economiei la nevoile de desfășurare a ostilităților, prin restructurarea ei și dezvoltarea producției de război. În acele condiții, statul s-a dovedit singurul în măsură să asigure concentrarea eforturilor și reorientarea resurselor, acționând, mai ales, prin mijloace financiar-monetare. Ulterior, pentru înlăturarea efectelor dezastruoase ale războiului și combaterea efectelor distructive ale crizei economice mondiale, inclusiv ale manifestării ciclicității economiei, s-a recurs la noi măsuri de intervenție statală, ca alternativă viabilă la dereglările apărute în funcționarea mecanismelor pieței.

La baza concepției moderne intervenționiste se află doctrina elaborată de J. M. Keynes, care este reflectată în cea mai importantă operă a sa „Teoria generală a folosirii mâinii de lucru, a dobânzilor și a banilor”. Conform acestei doctrine, stimularea investițiilor, atât în sectorul public, cât și în cel privat, prin instrumente de domeniul finanțelor publice, în vederea asigurării unei folosiri cât mai complete a forței de muncă, ocupă un loc prioritar.

Doctrina Keynesistă acordă un rol deosebit statului și folosirii mijloacelor sale, în primul rând celor financiare, pentru influențarea evoluției societății, inclusiv a economiei. Pe acest fundal, concepția modernă asumă studiul folosirii tehnicilor financiar-monetare în scop reglator (față de evoluția vieții social-economice) ca un domeniu nou al științei finanțelor (publice).

Adepii teoriei „supply side economics” susțin că reducerile de impozite și taxe trebuie să vizeze următoarele domenii:

- stimularea formării capitalului prin reducerea impozitării câștigurilor de capital, amortizarea accelerată a activelor fixe și reducerea impozitării profiturilor pentru operatorii economici;
- stimularea economisirii prin diminuarea impozitării veniturilor provenind din economii (dobânzi) și din investiții (dividende);
- stimularea creșterii ofertei pentru forța de muncă prin reducerea ratelor de impozitare a venitului personal;
- încurajarea progresului tehnologic prin intermediul creditului fiscal pentru cercetare și dezvoltare.

La adresa teoriei „supply side economics” au fost aduse o serie de critici, bazate, în principal, pe următoarele argumente:

- reducerea fiscalității nu generează, de obicei, o creștere importantă a ofertei de muncă și a economisirii populației;
- diminuarea fiscalității conduce la creșterea cererii agregate din economie cu efecte inflaționiste pe termen scurt;
- efectele pozitive asupra reducerii inflației sunt limitate, datorită reacției lente a ofertei agregate la stimuli fiscali;
- reducerea impozitelor pe câștigurile de capital și pe veniturile provenind din economii și din investiții favorizează persoanele care dețin importante elemente de avere, astfel încât, aplicarea unei astfel de politici conduce la creșterea inechităților privind distribuția veniturilor în societate;
- bugetul statului înregistrează pierderi de venituri, astfel încât, pe lângă măsurile de relaxare fiscală, autoritățile publice vor fi nevoite să adopte și măsuri de reducere a cheltuielilor bugetare.

Problema cheltuielilor în condiții de eficiență redusă a resurselor financiare publice a stat la baza apariției la jumătatea secolului XX, în SUA, a teoriei „alegerilor publice” (public choice). Această teorie a atras atenția opiniei publice din întreaga lume în anul 1986, când James Buchanan, unul dintre cei doi economiști care au abordat problematica alegerilor publice (celălalt este Gordon Tullock), a câștigat Premiul Nobel pentru economie. După cum precizează James Buchanan, „choice” este actul de a selecta dintre mai multe alternative, iar „public” se referă la oameni. Alegerile sunt făcute de oameni, și pot avea caracter privat sau public. O persoană face alegeri private în viața de zi cu zi și alegeri publice atunci când selectează pentru alții din mai multe soluții alternative. În general, economia politică a interpretat fenomenele economice pornind de la alegerile private ale indivizilor pe piață, iar știința politică a analizat rareori comportamentul alegerii individuale. Teoria „public choice” se află la intersecția celor două științe întrucât abordarea problematicii instituționale ține de știința politică, iar metoda de studiu este specifică economiei politice.

În perioada actuală asistăm la un neoliberalism statal, o combinație între doctrina liberală, clasică, cu cea intervenționistă, promovată de Keynes. Statul intervine indirect în economie, lăsând piața să se autoregleze. Proprietatea de stat s-a retras, lăsând locul celei private, capabilă să ofere o eficiență sporită în ceea ce privește utilizarea fondurilor bănești din economie. Rolul statului se îndreaptă tot mai mult spre latura socială, lăsând acțiunile economice în seama societăților private, pe fondul unei susținute dezvoltări economice. Însă, începând cu anul 2008 economia mondială se confruntă cu o perioadă de criză financiară, declanșată în SUA și care s-a extins cu repeziciune în economiile emergente. În această etapă, neoliberalismul pare să se adâncească, să se îndrepte tot mai mult spre intervenționism. Actualmente, etapa privatizărilor s-a încheiat. Tot mai multe bănci sunt naționalizate pentru a scăpa din fața falimentului, ceea ce ar provoca efecte tragice întregii societăți. Statele intervin intens în viața economică prin susținerea directă a societăților lovite de criză pentru a preveni cote ridicate ale șomajului ce ar urma să fie atinse ca urmare a închiderii sau restrângerii activității entităților economice. De asemenea, se iau măsuri de reducere a fiscalității pentru a relansa economia, în vederea ieșirii din impas.

Termeni-cheie

Concepția clasică asupra finanțelor publice
Teoria „alegerilor publice” (public choice)
Doctrina liberală

Teoria „supply side economics”
Concepția modernă intervenționistă

Teste propuse spre rezolvare:

1. Care dintre următoarele caracteristici ale finanțelor publice nu sunt valabile pentru conceptele clasice:

- impozitele constituie un rău necesar și ele reprezintă principala formă a resurselor financiare;
- cheltuielile publice trebuie să fie reduse la mărimi care ar acoperi costul serviciilor publice strict necesare societății și pe care piața nu le poate furniza;
- impozitul cel mai bun este cel care reclamă cel mai mic efort din partea contribuabilului, ține seama de posibilitățile acestuia, este dinainte cunoscut și nu este stabilit în mod arbitrar;
- cheltuielile publice pot fi mai mari decât resursele financiare publice pentru a acoperi toate necesitățile membrilor comunității;
- apelul la împrumuturi de stat este nedorit, deoarece, conduce la crearea poverii pentru generațiile viitoare.

2. Care dintre economiștii enumerați mai jos au prezentat astfel rolul de pârghie financiară a impozitului: „În neocapitalismul modern, impozitul capătă o semnificație mai largă: el încetează de a mai constitui grăuntele de nisip care jenează angrenajele pentru a deveni unul din regulatoarele și motoarele mașinii. Prelevările fiscale asupra prețurilor și veniturilor nu au numai scopul de a acoperi cheltuielile aparatului de stat, ci și de a asigura o anumită corectare și o anumită orientare a mecanismelor pieței”:

- Gabriel Ardant;
- Milton Friedman;
- Maurice Duverger;
- Paul Samuelson;
- Adam Smith.

3. Care dintre aspectele de mai jos sunt specifice concepțiilor clasice despre finanțele publice:

- corespund dezvoltării monopolurilor;
- reflectă doctrina liberală, predominantă în acea perioadă;
- corespund secolului XX și mai cu seamă perioadei după marea recesiune economică mondială.

4. Care dintre aspectele de mai jos sunt specifice concepțiilor moderne despre finanțele publice:

- aparțin perioadei capitalismului ascendent;
- statul trebuie să fie unul al bunăstării;
- impozitele constituie un rău necesar.

5. Concepțiile neoliberale apărute în ultimele decenii ale secolului al XX-lea prevăd:

- înființarea de întreprinderi publice și societăți mixte;
- faptul că echilibrul bugetar este cheia de boltă a finanțelor publice;
- necesitatea retragerii statului din economie.

Întrebări de recapitulare

1. Ce prevede concepția clasică a finanțelor publice?
2. Care este rolul statului în concepția „statului jandarm”?
3. Enumerați adepții concepției clasice a finanțelor publice.
4. Care doctrină stă la baza concepției moderne a finanțelor publice?
5. Ce prevede doctrina „supply-side economics”?
6. Cine sunt adepții concepției moderne a finanțelor publice?
7. Ce prevede teoria „alegerilor publice” (public choice)?
8. Care sunt ideile postmoderne și contemporane cu privire la finanțele publice?

Proiecte:

1. Școala clasică și finanțele publice
2. Keynesismul și influența sa asupra finanțelor publice
3. Școala opțiunilor publice și finanțele publice

TEMA 3. MECANISMUL FINANCIAR

Planul temei:

- 3.1. Conceptul și funcționarea mecanismului financiar
- 3.2. Pârghiile economico-financiare și rolul lor în funcționarea mecanismului financiar
- 3.3. Sistemul financiar al statului – esența elementelor componente
- 3.4. Sistemul fondurilor de resurse financiare
- 3.5. Finanțele și instituțiile ce reglează activitatea sa

Obiective urmărite:

1. Înțelegerea conceptului de mecanism financiar, a componentelor sale și a locului său în cadrul mecanismului economic;
2. Cunoașterea tipurilor de fluxuri financiare, de cicluri financiare și circuite financiare;
3. Identificarea posibilităților de aplicare a pârghiilor economico-financiare;
4. Determinarea instituțiilor cu funcții în domeniul finanțelor publice.

REZUMAT

Mecanismul finanțelor publice sau, pe scurt, mecanismul financiar este parte integrantă a mecanismului de funcționare al economiei naționale.

Mecanismul de funcționare al economiei naționale cuprinde o serie de componente de natură financiară, care alcătuiesc împreună mecanismul financiar.

Mecanismul financiar este acela care asigură constituirea și utilizarea eficientă a fondurilor financiare publice și private în concordanță cu obiectivele dezvoltării la nivelul tuturor structurilor organizatorice și în profil teritorial și cuprinde toate fluxurile financiar-monetare și de credit din economie.

La nivelul statului, adică al finanțelor publice, *mecanismele financiare* cuprind, de asemenea, *metode, pârghii, instrumente și proceduri de stabilire, colectare și utilizare a veniturilor, precum și de influențare a dinamicii economiei prin politica bugetară.*

Dintre aceste mecanisme amintim pe cele legate de :

- impunerea contribuabililor;
- colectarea impozitelor și a taxelor,
- regularizarea sumelor cuvenite bugetelor cu contribuabilii;
- controlul fiscal;
- distribuirea veniturilor bugetare;
- execuția bugetară;
- angajarea cheltuielilor bugetare, etc.

În fiecare țară există un mecanism de funcționare al economiei naționale care cuprinde structuri proprii de ramură, forme specifice de organizare a activității, principii și metode de conducere, instrumente diverse de intervenție.

Mecanismul economic reprezintă ansamblul metodelor și instrumentelor de reglare și conducere a economiei naționale și obiectivele ce guvernează această conducere, precum și sistemul organizațional prin care se efectuează conducerea economiei.

Mecanismul economic conține elemente de natură financiară sau care produc efecte financiare, care împreună alcătuiesc mecanismul financiar, după cum rezultă din figura 3.1.

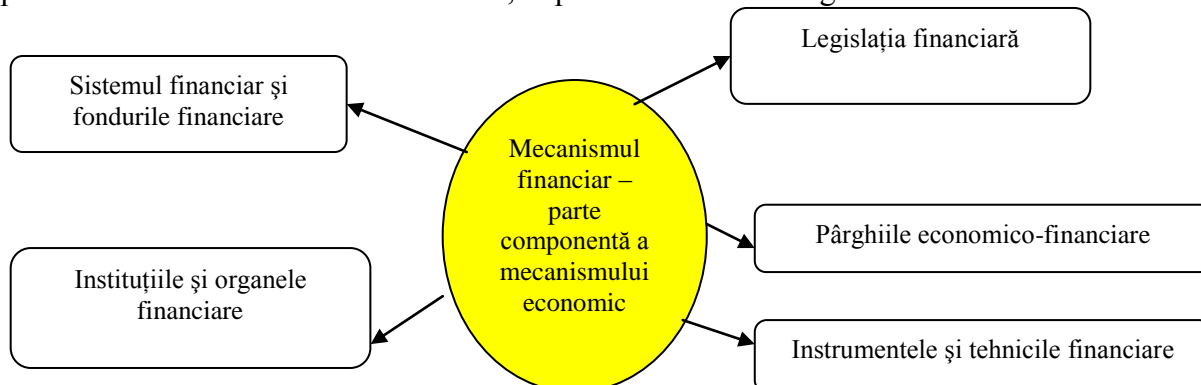

Figura 3.1. Elementele constitutive ale mecanismului financiar

Pârghiile financiare reprezintă metode economico-financiare de conducere indirectă a economiei, cu forța de influențare și orientare, în timp ce instrumentele financiare sunt constituite din prognoze, balanțe, bugete în care își găsesc reflectarea previziunile prospective ale politicii financiar-monetare și asigură conducerea operativă a domeniului financiar.

Cele mai importante pârghii financiare cunoscute și folosite de mecanismul financiar sunt menționate în figura 3.2. Utilitatea *pârghiile financiare* constă în orientarea activității economico-sociale și a influenței favorabile asupra comportamentului producătorilor și al consumatorilor.

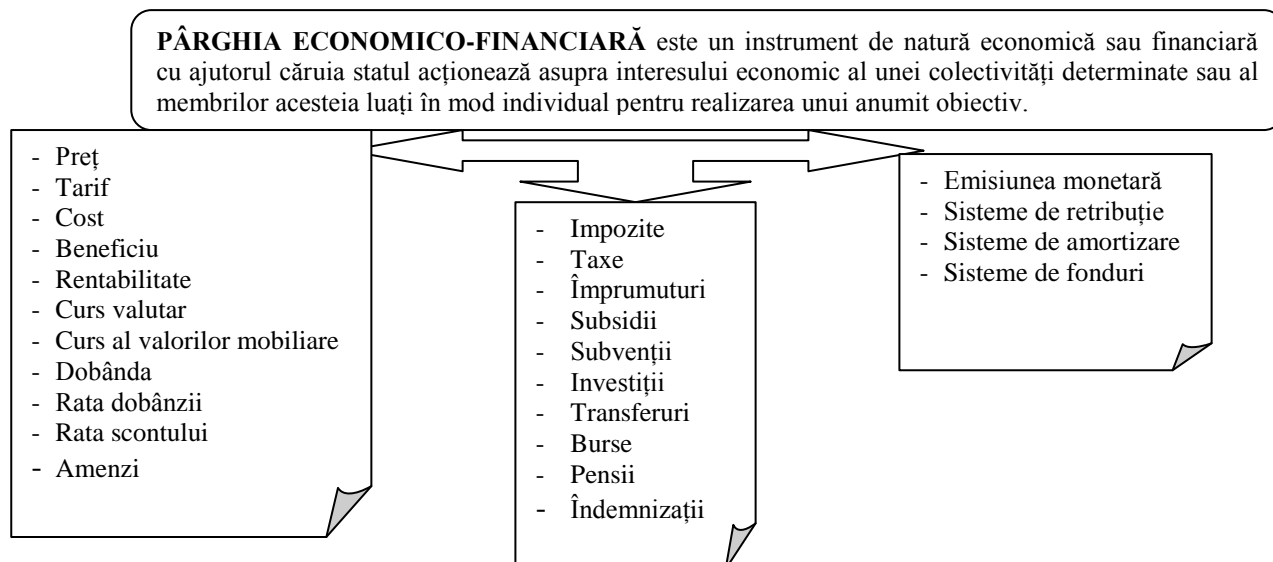

Figura 3.2. Conceptul și categoriile de pârghii financiare

Ca urmare, pârghiile financiare trebuie folosite cu mult discernământ pentru a nu conduce la efecte perverse și pentru a nu se transforma în factori destabilizatori. Totuși, pârghiile/instrumentele financiare au un rol important în funcționarea mecanismului financiar și îndeplinesc următoarele funcții:

- mijloc de dimensionare a necesarului de resurse financiare ce urmează a fi constituite și folosite în economia națională;
- mijloc de semnalizare, control și reglare;
- mijloc de stimulare și sancționare;

- mijloc de cuantificare a eficienței folosirii resurselor (materiale, financiare și umane).

Direcționarea, dirijarea și influențarea activității economico-financiare nu este lăsată numai pe seama pârghiilor/instrumentelor economice și financiare, ci se folosesc și metode și măsuri administrative pentru realizarea acestor deziderate. Dintre acestea amintim:

- întocmirea de prognoze, programe economice și planuri financiare pentru a ști în ce direcții, în ce ritm, cu ce eforturi și cu ce rezultate se dezvoltă economia sau ramurile acesteia;
- exercitarea controlului financiar de către organele abilitate asupra modului de păstrare și administrare a mijloacelor materiale și financiare ale statului;
- supravegherea modului cum se stabilesc prețurile la unele bunuri și servicii de mare importanță pentru funcționarea normală a economiei;
- sancționarea speculei ilicite, a evaziunii fiscale și a altor abateri de la prevederile legale;
- reglementarea de către stat a modului de acordare de garanții guvernamentale și alte elemente de sprijin economic etc.

Totalitatea instituțiilor prin care se face politica financiară constituie aparatul financiar al Republicii Moldova. Acest aparat este stabilit prin legi, hotărâri ale Guvernului, în care se stabilesc funcțiile și atribuțiile aparatului financiar. Aparatul financiar se clasifică în:

- aparat specializat;
- aparat nespecializat.

Componenta aparatului financiar este reflectată în figura 3.3.

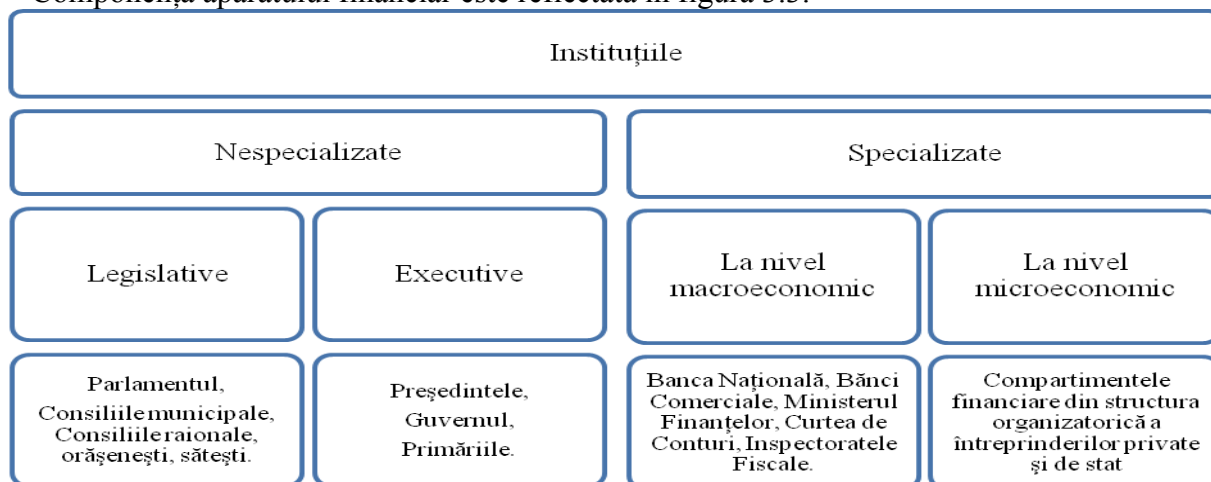

Figura 3.3. Organele cu funcții în domeniul finanțelor publice

Termeni-cheie

Mecanism economic

Pârghie financiară

Buget public

Aparat financiar nespecializat

Fonduri publice

Fonduri private

Preț

Beneficiu

Curs valutar

Dobânda

Rata dobânzii

Amenzi

Mecanism financiar

Sistem financiar

Finanțele întreprinderilor private

Aparat financiar specializat

Fonduri mixte

Fonduri macroeconomice

Tarif

Cost

Rentabilitate

Curs al hârtiilor de valoare

Rata scontului

Curs de revenire

Teste propuse spre rezolvare

1. *Sistemul financiar public cuprinde următoarele componente:*

- 1) relații economice bănești care se reflectă în bugetul de stat;
- 2) relații economice bănești care se reflectă în bugetele locale;
- 3) relații economice bănești care se reflectă în bugetele asigurărilor sociale;

- 4) relații de asigurări și reasigurări de bunuri, persoane și răspundere civilă;
 - 5) relații de credit bancar;
 - 6) relații economice bănești de constituire a fondurilor la dispoziția agenților economici;
 - 7) relații economice bănești care se reflectă în fondurile speciale extrabugetare;
 - 8) relații economice bănești care se reflectă în bugetul asigurărilor sociale de sănătate.
- a) 1, 2, 5, 6; b) 1, 2, 5, 6, 7; c) 1, 2, 3, 7, 8; d) 3, 4, 5, 7, 8; e) 1, 3, 4, 5, 7.

2. *Din categoria pârghiilor economico-financiare utilizate de stat fac parte:*

- 1) subvențiile;
 - 2) impozite pe venitul persoanelor fizice;
 - 3) perceperea de majorări de întârziere în cazul nerespectării termenelor de plată;
 - 4) împrumuturi de stat;
 - 5) credite bancare;
 - 6) pensiile de asigurări sociale;
 - 7) pensiile alimentare;
 - 8) dividendele;
 - 9) emisiunea monetară;
 - 10) cheltuielile bugetare pentru învățământ.
- a) 1, 2, 3, 5, 7, 8, 9; b) 1, 2, 3, 4, 5, 6, 10; c) 2, 3, 5, 6, 7, 8, 10; d) 4, 5, 6, 7, 9, 10; e) 1, 3, 7, 8, 9, 10.

3. *Pârghiile economico-financiare nu au drept caracteristici următoarele:*

- a) contribuie la soluționarea pe baze economice a unor probleme în condiții mai bune decât s-ar rezolva prin aceste metode administrative;
- b) reprezintă simple canale colectoare pentru alimentarea fondurilor de resurse financiare;
- c) trezesc interesul economic al participanților la procesele economice prin care se realizează anumite obiective dar și sancționează material în cazul nerespectării unor obligații legale sau contractuale;
- d) reprezintă categorii valorice folosite în procesul de constituire și repartizare a fondurilor de resurse financiare și îndeplinesc anumite funcții economice și sociale;
- e) reprezintă instrumente cu ajutorul cărora statul stimulează interesul economic al unor indivizi sau agenți economici pentru realizarea unui anumit obiectiv.

4. *În cadrul componentelor mecanismului de conducere a economiei naționale există și o multitudine de instrumente financiare. Care sunt acestea?*

- 1) metode și tehnici de prelevare a resurselor bănești la fonduri publice;
- 2) bugete de stat, bugete locale, prognoze și previziuni financiare care oferă informațiile necesare organelor componente pentru luarea deciziilor;
- 3) metode și instrumente de conducere a economiei;
- 4) sisteme de retribuire a muncii;
- 5) metode de dirijare a fondurilor publice de resurse financiare către diverși beneficiari;
- 6) sisteme de impunere care urmăresc încurajarea întreprinderilor, protejarea investitorilor prin acordarea de facilități fiscale.

a) 1, 2, 3, 6; b) 1, 2, 4, 5 c) 1, 2, 5, 6; d) 3, 4, 5, 6; e) 1, 2, 3, 5.

5. *De la constituirea fondurilor publice sunt excluse:*

- a) regiile autonome și societățile cu capital de stat;
- b) societățile comerciale cu caracter privat sau mixt;
- c) organizațiile cooperatiste și asociațiile cu scop lucrativ;
- d) instituțiile publice și unitățile din subordinea acestora;
- e) nici unul din răspunsurile de mai sus.

6. *Ce tipuri de legături sunt între bugetul public și celelalte verigi și între componentele interioare ale sistemului financiar:*

a) principale;	c) auxiliare;
b) secundare;	d) derivate.

7. *Alegeți care sunt criteriile de clasificare a fondurilor financiare:*

a) după destinație;	c) după nivelul la care sunt utilizate;
b) după origine;	d) din punct de vedere al formei;

e) din punct de vedere al proprietății.

8. *Bifați instrumentele cu dublă funcțiune:*

a) impozite	b) avere
c) bunuri	d) taxe
e) rata șomajului	f) cursul valutar
g) prețurile	

9. *Care dintre funcțiile de mai jos trebuie îndeplinită de mecanismul economic:*

- a) funcția de conducere și reglare a proceselor economice în concordanță cu interesele naționale;
- b) funcția de dirijare a activității agenților economici privați;
- c) funcția de repartizare a împrumuturilor acordate de stat;
- d) funcția de producție;
- e) funcția de comandă centralizată a economiei.

10. *Sistemul financiar ca parte componentă a mecanismului financiar cuprinde:*

- a) mai multe categorii de relații financiare;
- b) întocmirea de prognoze, programe și planuri financiare;
- c) pârghiile financiare utilizate de către stat;
- d) organe alese democratic.

Întrebări de recapitulare

- 1. Ce este mecanismul financiar?
- 2. Care sunt elementele constitutive ale mecanismului financiar?
- 3. Ce reprezintă pârghia financiară?
- 4. Care sunt instrumentele cu dublă funcțiune?
- 5. Care sunt cerințele necesare pentru îndeplinirea rolului ce revine pârghiilor financiare?
- 6. Ce particularități se desprind din conținutul și scopul pârghiilor financiare?
- 7. Care sunt componentele sistemului financiar al Republicii Moldova?
- 8. Ce fel de relații există între componentele sistemului financiar?
- 9. Care organe intră în aparatul financiar nespecializat (specializat) al Republicii Moldova?

Proiect:

- 1. Pârghiile economico-financiare și stabilizarea macroeconomică.

TEMA 4. POLITICA FINANCIARĂ A STATULUI

Planul temei:

- 4.1. Conceptul de politică financiară și rolul ei în sistemul de gestiune a finanțelor
- 4.2. Conținutul politicii financiare și domeniul de manifestare a acesteia
- 4.3. Politica monetar-creditară – element al politicii financiare
- 4.4. Politica bugetar-fiscală a statului

Obiective urmărite:

- 1. Înțelegerea conceptului de politică financiară la nivel național și a componentelor acesteia;
- 2. Prezentarea posibilităților de integrare a politicii financiare în politica generală;
- 3. Identificarea instrumentelor, obiectivelor și rezultatelor politicii monetar-creditare;
- 4. Identificarea instrumentelor, obiectivelor și rezultatelor politicii bugetar-fiscale.

REZUMAT

Politica generală constituie un concept de o foarte mare complexitate prin care se exprimă și promovează anumite interese, care de regulă, corespund obiectivelor urmărite de societate sau de segmentele societății, de mai mare sau mai mică întindere, reprezentate prin grupări politice. În ipostază de componentă a politicii generale, politica financiară se poate elabora la nivel regional, statal și interstatal, după cum este prezentat în figura 4.1.

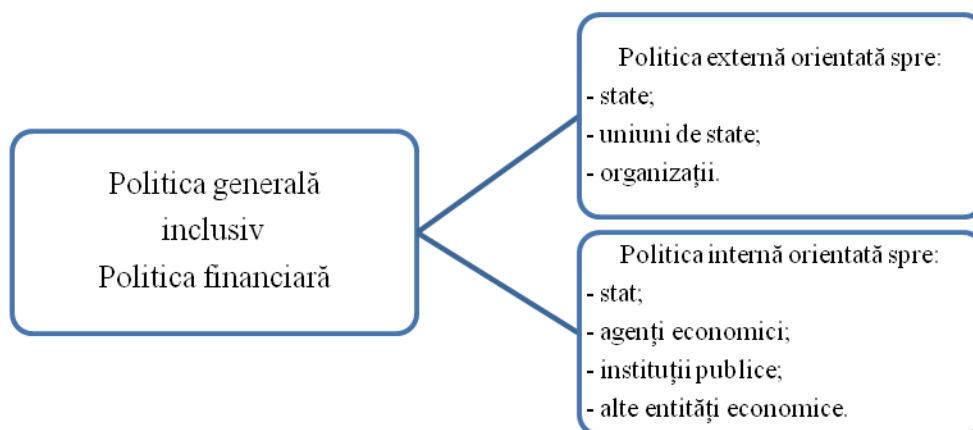

Figura 4.1. Integrarea politicii financiare în politica generală

Prin politică financiară, la nivel național, se înțelege totalitatea principiilor, metodelor, măsurilor și instrumentelor concrete care călăuzesc activitatea financiară a unui stat, a organelor sale financiare etc., precum și legislația financiară utilizată în vederea îndeplinirii obiectivelor sociale și economice.

O altă definiție spune că politica financiară este ansamblul de metode, mijloace și instrumente prin care se asigură mobilizarea, repartizarea și utilizarea resurselor financiare necesare realizării obiectivelor de dezvoltare stabilite de o entitate (stat, colectivitate locală, firmă etc.).

Politica financiară include în sfera sa operații multiple și complexe privind :

- precizarea obiectivelor proprii în concordanță cu obiectivul strategic;
- formularea unor soluții, specifice fiecăruia din domeniile sale, de îndeplinire a obiectivelor;
- alegerea opțiunii celei mai convenabile;
- formularea principiilor, metodelor, instrumentelor și adoptarea cadrului normativ de folosire, inclusiv a atribuțiilor și competențelor instituțiilor și organelor specializate;
- cuantificarea eforturilor și a efectelor presupuse de politica financiară respectivă ;
- fundamentarea indicatorilor financiari și înscrierea lor în prognoze, programe și bugete de finanțare;
- elaborarea deciziilor tactice și operaționale prin care obiectivele politicii financiare să fie realizate.

Realizarea obiectivelor politicii financiare presupune existența unui cadru organizatoric și de conducere a activității financiare corespunzător. De asemenea, impune ca mecanismul financiar să fie reglementat juridic.

Unul din obiectivele centrale ale politicii financiare a statului îl reprezintă realizarea echilibrului economico-financiar, adică asigurarea echilibrului dintre nevoi și resurse, dintre cheltuieli și venituri.

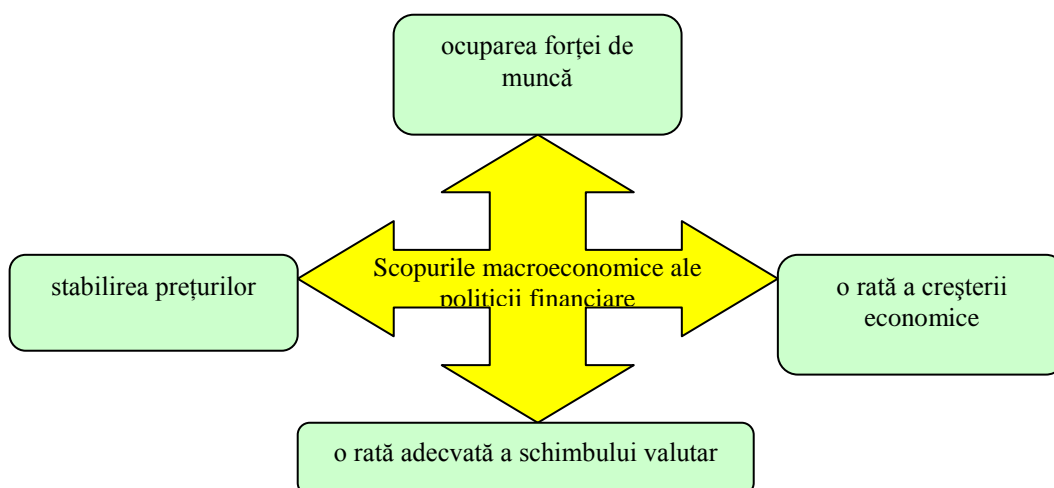

Figura 4.2. Scopurile macroeconomice ale politicii financiare

Principalele domenii de manifestare ale politicii financiare sunt următoarele:

- emisiunea monetară;
- cursul valutei naționale;
- creditul și dobânda;
- cheltuielile publice;
- resursele financiare publice;
- balanța de plăți externe;
- privatizarea și naționalizarea etc.

Politica monetar-creditară reprezintă activitatea de influențare a proceselor economice prin oferta de bani pentru realizarea principalelor scopuri macroeconomice. Ea este elaborată și promovată de Banca Națională a țării. Fiind unicul organ împuternicit prin lege cu funcțiile de realizare a politicii monetar-creditară, Banca Națională pune în funcție instrumentele politicii monetar-creditară:

- 1) operațiuni pe piața deschisă cu hârtiile de valoare emise de Guvern;
- 2) rata dobânzii;
- 3) rata rezervelor obligatorii;
- 4) cursul valutar.

Politica bugetar-fiscală reprezintă activitatea de influențare a proceselor social-economice prin venituri și cheltuieli publice în scopuri de micro și economie și obținerea echilibrului în economie.

Politica bugetar-fiscală este elaborată și promovată de Guvernul țării prin organele sale specializate, cum este Ministerul Finanțelor, care pune în aplicație instrumentele politicii bugetar-fiscale.

Principalele instrumente de promovare a politicii bugetar-fiscale sunt:

1. Veniturile (impozitele și taxele)
2. Cheltuielile publice (transferurile și achizițiile guvernamentale).

Politica bugetar-fiscală se realizează nemijlocit prin procurarea și utilizarea resurselor pentru satisfacerea necesităților publice. Aceste activități constituie un proces de redistribuire a PIB.

Prevederile generale ale obiectivelor politicii bugetar-fiscale pot fi formulate astfel:

- asigurarea stabilității și transparenței politicii fiscale;
- consolidarea sistemului fiscal concomitent cu simplificarea procedurilor fiscale;
- asigurarea unei echități fiscale prin reducerea la minimum a facilităților fiscale;
- lărgirea bazei impozabile prin anularea înlesnirilor fiscale nejustificate;
- stimularea investițiilor în economia națională, atât din străinătate, cât și autohtone, crearea noilor locuri de muncă, încurajarea dezvoltării micului business;
- eliminarea totală a compensărilor reciproce și a plăților în natură;
- crearea unei baze integrate în scopul coordonării acțiunilor de combatere a fraudelor financiare și a evaziunilor fiscale.

Politica bugetară constă în folosirea cheltuielilor publice și a fiscalității pentru a influența variabilele macroeconomice. Politica bugetară împreună cu politica fiscală, componente ale politicii financiare, dar și a celei economice, reprezintă ansamblul coerent de instrumente pe care le are la dispoziția sa statul pentru a modela activitatea economică. Cu ajutorul unor stimulente financiare, politica bugetară încearcă să influențeze deciziile indivizilor, gospodăriilor, întreprinderilor în sensul dorit înfăptuirii politicii economice și politicii sociale. Decidenții publici dispun de o diversitate mare de instrumente: cumpărări de bunuri și servicii, prestații sociale, subvenții etc.

Autoritatea publică în stabilirea politicii bugetare are de ales între:

- a modifica cheltuielile bugetare fără a schimba mărimea veniturilor din impozite;
- a modifica veniturile fiscale fără a modifica cheltuielile bugetare;
- a modifica simultan atât veniturile fiscale, cât și cheltuielile bugetare.

Complexitatea și eficacitatea intervențiilor bugetare sunt determinate și influențate de posibilele reacții ale celor influențați de ele, în special cele ale agenților economici. Astfel, operațiunile bugetare permit să acționeze asupra economiei, însă sunt posibile reacții ale agenților economici care pot afecta situația bugetară.

Politica fiscală include *utilizarea de către stat a impozitării pentru obținerea unor obiective macroeconomice.* Ea este parte integrantă a politicii bugetare care tinde să acționeze asupra economiei

prin bugetul de stat: alegerea volumului de cheltuieli publice, a deficitului bugetar etc. Impozitele și cheltuielile publice afectează atât consumul, cât și venitul entităților economice, având un mare impact asupra costului și disponibilității fondurilor. Prin politica fiscală se stabilesc volumul și proveniența resurselor de alimentare a bugetului public, metodele de prelevare (încasare) care urmează a fi utilizate, obiectivele urmărite (în general aceleași cu funcțiile politicii bugetare), precum și mijloacele de realizare a acestora.

Politicii fiscale, ca parte importantă a politicii bugetare a unui stat, îi revin *sarcini* bine definite:

- a) conceperea sistemului general de impozite și taxe;
- b) stabilirea nivelului general și particular al fiscalității;
- c) colectarea, la timp și în cuantumul preconizat a plăților de impozite directe și indirecte ale contribuabililor, cu costuri aferente cât mai mici;
- d) prevenirea și combaterea evaziunii și fraudei fiscale.

Prin impunerea unui anumit nivel al fiscalității (al impozitelor), în funcție de gradul dezvoltării economiei sale și a bunăstării contribuabililor săi, statul poate nu numai să asigure volumul necesar de resurse financiare la bugetul de stat pentru a susține acțiunile sale publice, dar și să aibă un rol catalizator în susținerea unei dinamici economice dorite.

Termeni-cheie

Politica generală	Politica financiară
Politica externă	Politica internă
Ocuparea forței de muncă	Stabilirea prețurilor
Politica financiară a întreprinderii	Politica monetar-creditară
Rata rezervelor obligatorii	Rata dobânzii
Operațiuni pe piața deschisă cu hârtiile de valoare emise de Guvern	Cursul valutar
Politica bugetar – fiscală	Mecanisme fiscale
Cheltuieli bugetare	Venituri fiscale

Teste propuse spre rezolvare

1. *Politica financiară reprezintă:*

- politica economica;
- o parte integranta a politicii duse de organismele internaționale;
- o componenta a politicii generale a statului;
- o parte integranta a politicii monetare a statului.

2. *Adăugați componentele politicii financiare care lipsesc:*

- politica prețurilor;
- politica valutară;
- politica veniturilor.

3. *Stabiliți dacă este adevărată afirmația:* Componenta principală a politicii economice o constituie politica financiară.

- Da;
- Nu.

4. *Politica financiară în domeniul cheltuielilor publice nu este direcționată pentru:*

- stabilirea și urmărirea eficienței cheltuielilor publice;
- dimensionarea cheltuielilor publice;
- stabilirea destinației cheltuielilor publice conform cu prioritățile fiecărei etape;
- stabilirea de modalități (canale) de prelevare a resurselor financiare la dispoziția statului;
- stimularea beneficiarilor de cheltuieli publice prin metode de finanțare și gestionare.

5. *Sarcinile politicii fiscale sunt:*

- conceperea sistemului general de impozite și taxe;
- fundamentarea indicatorilor financiari și înscrierea lor în prognoze, programe și bugete de finanțare ;
- stabilirea nivelului general și particular al fiscalității;
- cuantificarea eforturilor și a efectelor presupuse de politica financiară respectivă ;

6. *Instrumentele politicii monetar-creditară sunt:*

- operațiuni pe piața deschisă cu hârtiile de valoare emise de Guvern;
- prevenirea și combaterea evaziunii și fraudei fiscale;
- rata dobânzii;
- asigurarea stabilității și transparenței politicii fiscale;
- rata rezervelor obligatorii;
- cheltuielile publice;
- cursul valutar.
- resursele financiare publice;

Întrebări de recapitulare

- Ce reprezintă politica financiară?
- Enumerați scopurile politicii financiare.
- Care sunt obiectivele politicii bugetar-fiscale?
- Enumerați scopurile macroeconomice în domeniul politicii bugetar-fiscale.
- Prezentați spre ce este orientată politica economică a autorităților publice.
- Explicați operațiuni pe piața deschisă cu hârtiile de valoare emise de Guvern.

7. Caracterizați rata dobânzii ca instrument al politicii monetar-creditare.
8. Descrieți instrumentul „cursul de schimb valutar” al politicii monetar – creditare.

Proiecte:

1. Impactul structurilor și opțiunilor politicii generale asupra politicii financiare.
2. Interacțiunea organizării administrativ-statale cu politica financiară.
3. Politica monetar – creditară în Republica Moldova pe anul curent.
4. Politica bugetar – fiscală pe anul curent în Republica Moldova

TEMA 5. PROCESUL BUGETAR ȘI BUGETUL DE STAT

Planul temei:

- 5.1. Noțiunea de proces bugetar
- 5.2. Caracteristica fazelor procesului bugetar în Republica Moldova
- 5.3. Organizarea procesului bugetar în diferite state ale lumii
- 5.4. Definiția, conținutul și funcțiile bugetului de stat
- 5.5. Rolul bugetului în viața economică a statului
- 5.6. Sistemul bugetar și particularitățile lui în Republica Moldova
- 5.7. Legea lui A.Vagner și aplicarea ei la etapa actuală
- 5.8. Formarea deficitului bugetar și modalitățile de finanțare a acestuia

Obiective urmărite:

1. Însușirea unor concepte și noțiuni generale cu referire la: proces bugetar, buget, buget general consolidat, sistem bugetar, deficit bugetar;
2. Cunoașterea principiilor bugetare ce stau la baza întocmirii bugetelor;
3. Identificarea etapelor procesului bugetar;
4. Determinarea posibilităților de echilibrare a bugetului public;
5. Evaluarea modalităților de prevenire și finanțare a deficitului bugetar.

REZUMAT

Procesul bugetar reprezintă ansamblul acțiunilor și măsurilor întreprinse de instituțiile competente ale statului, în scopul concretizării politicii financiare aplicate de autoritatea guvernamentală.

Etapile procesului bugetar:

- 1) elaborarea proiectului de buget;
- 2) aprobarea bugetului;
- 3) execuția bugetului;
- 4) încheierea exercițiului bugetar;
- 5) controlul execuției bugetului;
- 6) aprobarea execuției bugetului;

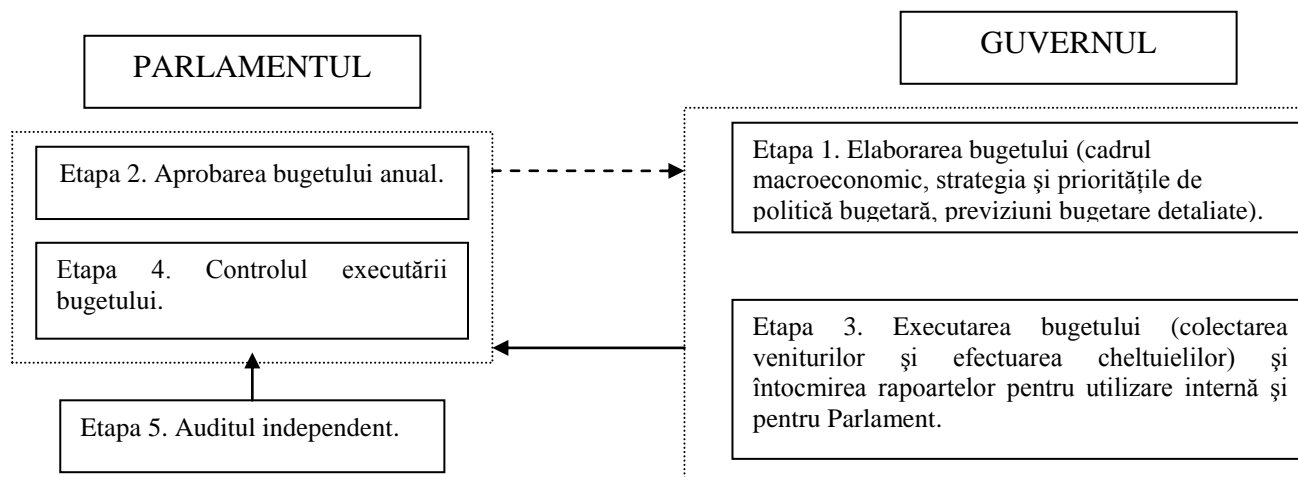

Figura 5.1. Rolul Guvernului și Parlamentului în cadrul procesului bugetar în Republica Moldova

Instituții cu atribuții în procesul bugetar:

- 1) Guvernul;
- 2) Parlamentul;
- 3) Ministerul Economiei și Ministerul Finanțelor;
- 4) Curtea de Conturi

Bugetul statului constituie un element al finanțelor, având mai multe sensuri:

- un element component al finanțelor publice;
- o multitudine de operații și fluxuri financiare specifice;
- cea mai importantă lege dezbătută anual;
- sinteză a diferitor opțiuni economico-sociale;
- instrument de negociere cu diverse organisme financiar.

La definirea bugetului de stat concurează două abordări și anume - una juridică și alta economică.

Sub *aspect juridic* bugetul reprezintă un act prin care sunt prevăzute și autorizate veniturile și cheltuielile anuale ale statului.

Sub *aspect economic* bugetul subliniază corelațiile macroeconomice și în special legătura cu nivelul și evoluția produsului intern brut.

Bugetul de stat exprimă relațiile economice în formă bănească ce iau naștere în procesul repartiziției PIB, în conformitate cu obiectivele de politică economică, socială și de altă natură ale fiecărei perioade. Aceste relații se manifestă în dublu sens: pe de o parte, ca relații prin intermediul cărora se mobilizează resursele bănești la dispoziția statului, iar pe de alta parte, ca relații prin care se repartizează aceste resurse.

În economia modernă, bugetul nu mai constituie un simplu document în care se înscriu veniturile și cheltuielile probabile ale statului pe o perioadă de 12 luni, ci este un plan financiar la nivel macroeconomic.

Rolul bugetului general consolidat este pus în evidență de modalitățile de exercitare a funcțiilor finanțelor publice.

Rolul bugetului este mult mai complex. El este considerat un instrument prin care se realizează alocarea și redistribuirea resurselor și care prezintă utilitate în procesul reglării activității economice și sociale.

Procedura elaborării proiectului de buget se desfășoară în termene prestabilite de legislația Republicii Moldova și este următoarea:

I. Guvernul prezintă Ministerului Finanțelor datele economice de bază necesare pentru elaborarea proiectului Bugetului de stat. În același timp, Banca Națională a Moldovei (în continuare BNM) prezintă indicatorii care caracterizează politica monetar-creditară a statului;

II. În baza datelor prezentate de Guvern și BNM, Ministerul Finanțelor elaborează estimările de venituri și cheltuieli bugetare;

III. Pornind de la estimările Ministerului Finanțelor, Guvernul formulează anual obiectivele politicii bugetar-fiscale pe anul bugetar următor și pe cel puțin 2 ani ulteriori și cadrul de resurse și de cheltuieli publice pe anii respectivi, inclusiv limitele de cheltuieli pe autorități ale administrației publice centrale;

IV. Pornind de la conținutul procedurii anterioare, Ministerul Finanțelor elaborează și emite pentru autoritățile publice note metodologice privind elaborarea proiectului Bugetului de stat;

V. În baza normelor metodologice referitoare la elaborarea proiectului bugetului de stat emise de Ministerul Finanțelor, autoritățile publice prezintă Ministerului Finanțelor propuneri de buget.

Ministerul Finanțelor examinează propunerile de buget ale autorităților publice și decide asupra părții de venituri și părții de cheltuieli bugetului pentru anul viitor. Deciziile Ministerului Finanțelor referitoare la veniturile și cheltuielile bugetului pentru anul viitor se examinează împreună cu autoritățile publice. Dezacordurile dintre autoritățile publice și Ministerul Finanțelor sunt soluționate în ultimă instanță de Guvern.

VI. După depășirea procedurilor anterioare, Ministerul Finanțelor elaborează proiectul Legii bugetare anuale care cuprinde anexele și îl prezintă Guvernului împreună cu nota explicativă.

Guvernul examinează proiectul Legii bugetare anuale și nota explicativă, includerea amendamentelor, dacă acestea există, Guvernul aprobă proiectul Legii bugetare anuale.

La nivel central, principalele activități și termene-limită ale calendarului bugetar sînt:

Guvernul aprobă cadrul bugetar pe termen mediu și prezintă Parlamentului proiectul legii privind limitele macrobugetare pe termen mediu și, în caz de necesitate, proiectul legii pentru modificarea unor acte legislative – pînă la 1 iunie;

Parlamentul adoptă legea privind limitele macrobugetare pe termen mediu și, după caz, modificări și completări la legislație ce rezultă din politica bugetar-fiscală pe anul următor – pînă la 15 iulie;

Guvernul prezintă Parlamentului raportul semianual privind executarea bugetului public național și a componentelor acestuia pe anul bugetar în curs – pînă la 15 august;

Guvernul aprobă și prezintă Parlamentului proiectele legilor bugetare pe anul următor – pînă la 15 octombrie;

Parlamentul adoptă legile bugetare pe anul următor – pînă la 1 decembrie;

Ministerul Finanțelor, Casa Națională de Asigurări Sociale și Compania Națională de Asigurări în Medicină întocmesc și prezintă spre auditare Curții de Conturi rapoartele anuale privind executarea bugetului de stat, bugetului asigurărilor sociale de stat și fondurilor asigurărilor obligatorii de asistență medicală – pînă la 15 aprilie a anului următor anului bugetar încheiat;

Curtea de Conturi efectuează auditul rapoartelor anuale privind executarea bugetului de stat, a bugetului asigurărilor sociale de stat și a fondurilor asigurării obligatorii de asistență medicală pentru anul bugetar încheiat și prezintă raportul de audit Guvernului și Parlamentului – pînă la 1 iunie;

Guvernul aprobă și prezintă Parlamentului rapoartele anuale privind executarea bugetului de stat, a bugetului asigurărilor sociale de stat și a fondurilor asigurării obligatorii de asistență medicală pentru anul bugetar încheiat – pînă la 1 iunie;

Parlamentul aprobă rapoartele anuale privind executarea bugetului de stat, a bugetului asigurărilor sociale de stat și a fondurilor asigurării obligatorii de asistență medicală pentru anul bugetar încheiat – pînă la 15 iulie.

Figura 5.2. Activități și termene-limită ale calendarului bugetar

Propunerile de buget ale autorităților publice, structura și conținutul cărora se determină de Ministerul Finanțelor, includ:

- a) veniturile și cheltuielile realizate în anul bugetar precedent;

- b) veniturile și cheltuielile estimate pentru anul bugetar curent;
- c) veniturile și cheltuielile estimate pentru anul bugetar viitor;
- d) veniturile și cheltuielile estimate pentru cel puțin un an după anul bugetar viitor;
- e) justificările cerințelor referitoare la estimările preliminare de venituri și limitele de cheltuieli și ale rezultatelor estimate ale programelor incluse în aceste cerințe.

După parcurgerea etapelor enumerate Ministerul Finanțelor elaborează proiectul legii bugetare anuale, care cuprinde anexele, și îl prezintă guvernului împreună cu nota explicativă.

În termen de 10 zile după adoptarea Legii bugetare anuale, Ministerul Finanțelor:

- solicită de la autoritățile publice centrale planurile de finanțare a acestora, precum și a instituțiilor subordonate;
- întocmește repartizări lunare ale veniturilor prevăzute de Legea bugetară anuală și de alte acte legislative.

În termen de 45 de zile după publicarea Legii bugetare anuale, Ministerul Finanțelor aprobă repartizarea lunară a veniturilor și cheltuielilor bugetului de stat conform Clasificației bugetare, după cum rezultă din figura 5.3.

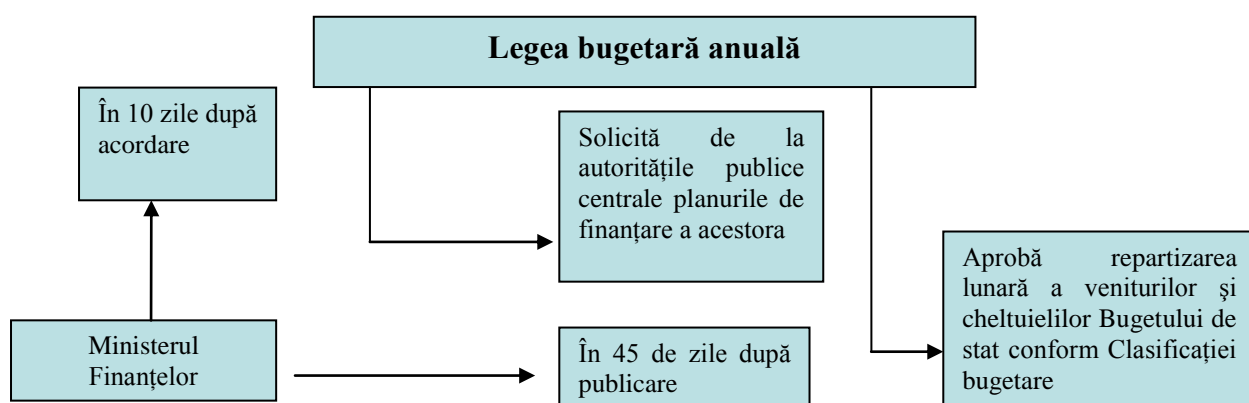

Figura 5.3. Procesul de repartizare lunară a veniturilor și cheltuielilor în Republica Moldova

Prin mărimea și multitudinea fluxurilor financiare ce le implică bugetul și realizarea celor 2 funcții influențează hotărâtor asupra situației economico-financiare a țării ca rezultat al politicii economico-financiare.

Bugetul de stat se conformează unor reguli tehnice (principii) devenite tradiționale. Deci, prin principii bugetare se înțelege *un set de reguli ce trebuie respectate cu ocazia elaborării și aprobării bugetului*. Aceste reguli au atât o semnificație tehnică, cât și una politică. Considerate ca fiind necesare unei bune gestiuni a finanțelor publice (latura tehnică), ele sunt, pe de altă parte, destinate să ușureze controlul Parlamentului asupra gestiunii guvernamentale (latura politică). Legate de dezvoltarea democrației parlamentare, aceste principii s-au perfecționat în decursul istoriei, fiind reflectate în figura 5.4.

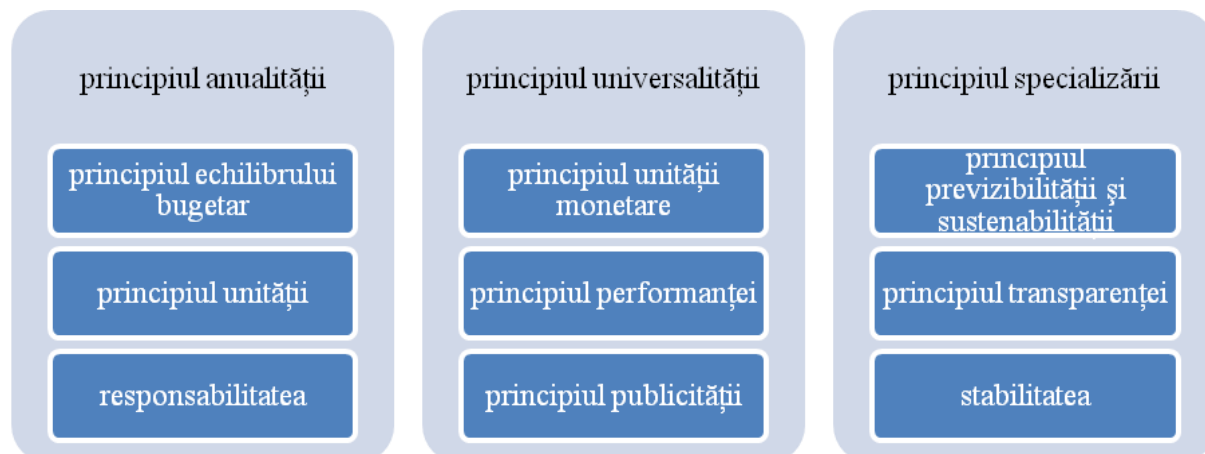

Figura 5.4. Principiile bugetare

Sistemul bugetar este un sistem unitar de bugete și fonduri, care constituie bugetul public național, cuprinzând:

- a) bugetul de stat;
- b) bugetul asigurărilor sociale de stat;
- c) bugetele UAT;
- d) fondurile asigurărilor obligatorii de asistență medicală.

Componentele bugetului public, prezentate în figura 5.5 sunt autonome. Ele se elaborează și se aprobă distinct, iar din punct de vedere administrativ, titularii acestora au independență deplină.

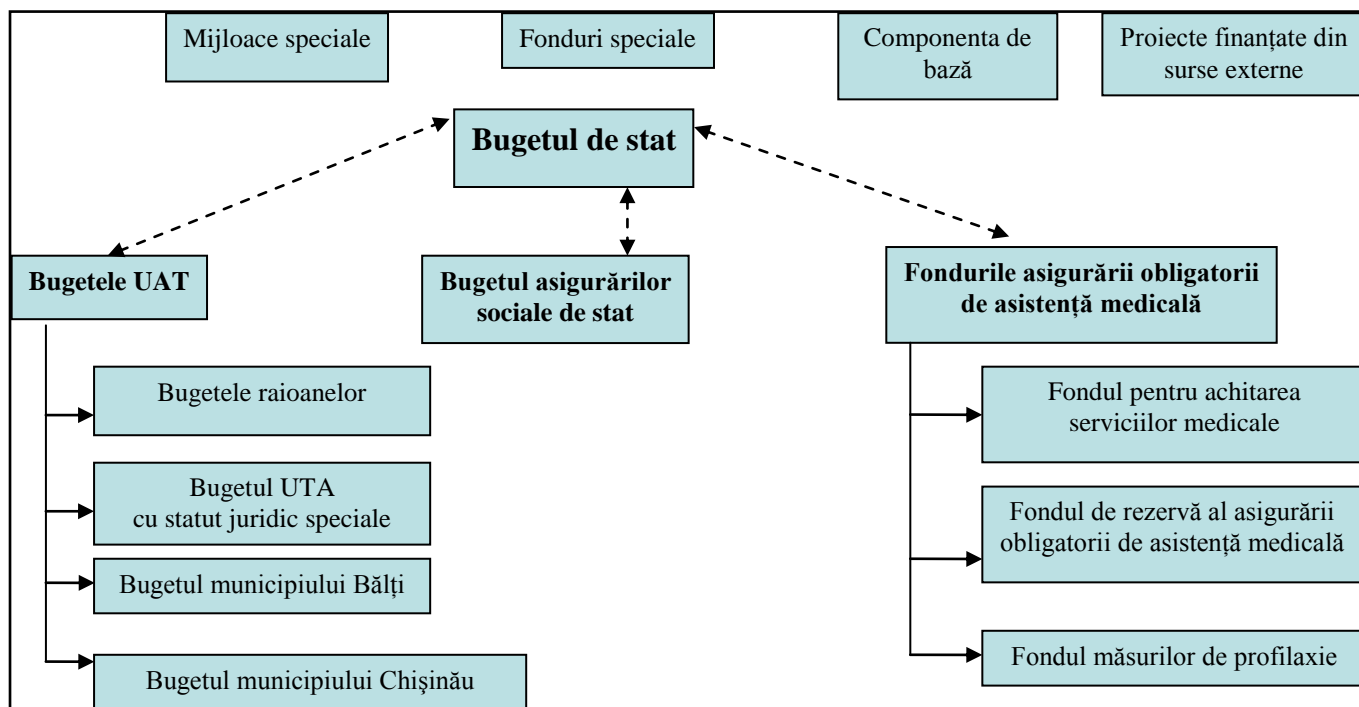

Figura 5.5. Componentele bugetului public național

Bugetele se structurează conform clasificății bugetare, care se constituie din:

- a) clasificăția organizațională;
- b) clasificăția funcțională;
- c) clasificăția programelor;
- d) clasificăția economică;
- e) clasificăția surselor.

Anual, în conformitate cu calendarul bugetar, Guvernul aprobă cadrul bugetar pe termen mediu și îl prezintă spre informare Parlamentului. Cadrul bugetar pe termen mediu se elaborează de către Ministerul Finanțelor, în comun cu alte autorități publice responsabile, în conformitate cu principiile și regulile bugetar-fiscale stabilite de prezenta lege.

Cadrul bugetar pe termen mediu cuprinde:

- a) cadrul macroeconomic;
- b) politica bugetar-fiscală;
- c) cadrul macrobugetar;
- d) cadrul de cheltuieli.

Cadrul macroeconomic conține informații privind evoluția principalilor indicatori macroeconomici care au implicații asupra bugetului.

Relațiile între bugetul de stat și bugetul asigurărilor sociale de stat se realizează prin:

a) transferuri cu destinație specială pentru acordarea prestațiilor sociale și pentru alte cheltuieli care, potrivit legislației în vigoare, se suportă de la bugetul de stat prin intermediul bugetului asigurărilor sociale de stat;

b) transferuri de la bugetul de stat pentru acoperirea insuficienței veniturilor bugetului asigurărilor sociale de stat, în cazul în care resursele bugetului asigurărilor sociale de stat nu acoperă cheltuielile acestuia.

Volumul transferurilor menționate se stabilește în conformitate cu legislația în domeniul protecției sociale.

Relațiile între bugetul de stat și fondurile asigurării obligatorii de asistență medicală se realizează prin transferuri de la bugetul de stat pentru asigurarea obligatorie de asistență medicală a categoriilor de persoane pentru care, conform legislației, Guvernul are calitatea de asigurat, precum și prin alte transferuri cu destinație specială pentru implementarea unor programe de sănătate. Volumul transferurilor menționate se stabilește în conformitate cu legislația ce reglementează sistemul asigurării obligatorii de asistență medicală, precum și cu alte acte normative în domeniul ocrotirii sănătății.

Relațiile între bugetul de stat și bugetele locale se realizează prin:

- a) transferuri cu destinație generală;
- b) transferuri cu destinație specială.

Mecanismul, criteriile și modul de stabilire a transferurilor interbugetare se reglementează de legislația privind finanțele publice locale și de alte acte normative.

Deficitul bugetar poate fi convențional și operațional. *Deficitul bugetar convențional* reflectă diferența care urmează să fie acoperită din împrumuturile publice nete. *Deficitul operațional* este definit ca deficit plus dobânzile reale pentru datoria externă.

Factorii care influențează deficitul bugetar sânt:

- 1) reformele economice;
- 2) rata inflației;
- 3) rata șomajului;
- 4) cursul de schimb.

Un deficit bugetar este de calitate atunci când îndeplinește două condiții obligatorii:

- deficitul se reflectă, în totalitate, în cheltuieli de investiții și, în special, în realizarea infrastructurii;
- deficitul este acoperit cu resurse financiare sigure, pentru a nu apela la emisiuni monetare inflaționiste.

Termeni-cheie

Buget general consolidat	Principiul unității bugetare
Buget public național	Principiul universalității bugetare
Bugetul de stat	Principiul echilibrului bugetar
Bugetul asigurărilor sociale de stat	Principiul specializării
Buget economic	Principiul unității monetare
Buget local	Principiul realității
Deficit bugetar	Excedent bugetar
Sistem bugetar	Proces bugetar

Probleme și teste propuse spre rezolvare

APLICAȚII REZOLVATE

Aplicația 1

Se cunosc datele cu privire la veniturile și cheltuielile bugetelor publice. Determinați veniturile și cheltuielile general consolidate și deficitul bugetului general consolidat.

Date inițiale

		mln. lei	
VENITURI	Suma	CHELTUIELI	Suma
Venituri ale bugetului de stat	241236	Cheltuieli ale bugetului de stat	291045
Venituri ale B.A.S.S.	135823	Cheltuieli ale B.A.S.S.	133506
Venituri ale fondului asigurărilor sociale de sănătate	56742	Cheltuieli ale bugetului asigurărilor sociale de sănătate	56342
Venituri ale fondului asigurărilor pentru	18702	Cheltuieli ale fondului asigurărilor pentru	16516

șomaj		șomaj	
Venituri ale instituțiilor publice autonome	2650	Cheltuieli ale instituțiilor publice autonome	3656
Venituri ale bugetelor locale	117783	Cheltuieli ale bugetelor locale	117583
Transferuri	10479	Credite externe acordate ministerelor	36754
		Cheltuieli de natura datoriei publice	32946
		Transferuri	10479

Rezolvare:

1) veniturile totale = 241236 + 135823 + 56742 + 18702 + 117783 + 2650 = 572936 mln. lei

Venituri totale consolidate = Venituri totale – Transferuri
= 572936 – 10479 = 562457 mln.lei.

2) cheltuieli totale = 291045 + 133506 + 56342 + 16516 + 3656 + 117583 + 36754 = 655402 mln. lei.

Cheltuieli totale consolidate = Cheltuieli totale – Transferuri
= 655402 – 10479 = 644923 mln.lei.

Cheltuielile general consolidate se obțin prin scăderea cheltuielilor de natura datoriei publice (ajustărilor) din cheltuielile totale consolidate.

Cheltuieli general consolidate = 644923 – 32946 = 611977 mln. lei.

Deoarece veniturile < cheltuielile, bugetul se soldează cu deficit.

Deficitul = 611977 – 562457 = - 49520 mln. lei.

Aplicația 2

Se cunosc următoarele date referitoare la echilibrul bugetului federal al statului „X” (mil. unități monetare):

Date inițiale

	Indicatori	N - 1	N		Indicatori	N - 1	N
I	Venituri buget federal	726	1272	II	Venituri bugete landuri	440	692
	Cheltuieli buget federal	994	1616		Cheltuieli bugete landuri	376	616
	Soldul bugetului federal	-	-		Sold bugete landuri		
	se acoperă cu: - resurse interne	128	150	III	Venituri bugete locale	340	568
	- resurse externe	140	194		Cheltuieli bugete locale	327	553
	PIB	4780	6941		Sold bugete locale		

Să se determine:

- mărimea absolută a soldului fiecărei componente a sistemului bugetar;
- ponderea soldului bugetar în total cheltuieli bugetare pe fiecare verigă;
- ponderea deficitului bugetului federal în PIB și structura resurselor de finanțare a deficitului federal.

Rezolvare:

Nr. d/o	INDICATORI	N - 1	N
1	Mărimea absolută a soldului bugetului federal (deficit)	-268	-344
2	Deficitul federal se acoperă din:		
	- resurse interne	47,76%	43,6%
	- resurse externe	52,24%	56,4%
3	Ponderea deficitului în PIB	5,6%	5,0%
4	Ponderea deficitului în cheltuielile bugetului federal (deficit/cheltuieli)	26,96%	21,28%
5	Sold bugete landuri	64	76
	Ponderea excedentului bugetelor landurilor	14,5%	10,9%
6	Sold bugete locale	13	15
	Ponderea excedentului bugetelor locale	3,82%	2,7%

Aplicația 3

Se cunosc următoarele date cu privire la evoluția echilibrului bugetar al unui stat:

Date inițiale

INDICATORI	u.m.	T1
Deficitul bugetului central (-)	mil. u. m.	200

Finanțarea internă pentru acoperirea deficitului bugetului central	mil. u. m.	190
Deficitul bugetelor locale	mil. u. m.	170
Finanțarea internă pentru acoperirea deficitului bugetului local	mil. u. m.	150
PIB	mlrd. u. m.	1,7

Să se determine:

1. Finanțarea externă pentru acoperirea deficitului bugetului central;
2. Finanțarea externă pentru acoperirea deficitului bugetelor locale;
3. Ponderea deficitului bugetului central în PIB;
4. Ponderea deficitului bugetelor locale în PIB.

Rezolvare:

Fi = Finanțarea internă;

Fe = Finanțarea externă;

D = deficit.

1. $Fe = D - Fi = 200 - 190 = 10 \text{ mil.u.m.}$

2. $Fe = D - Fi = 170 - 150 = 20 \text{ mil.u.m.}$

3. Ponderea deficitului bugetului central în PIB $= \frac{D}{PIB} \times 100 = \frac{200}{1700} \times 100 = 11,76\%$

4. Ponderea deficitului bugetului locale în PIB $= \frac{D}{PIB} \times 100 = \frac{170}{1700} \times 100 = 10,0\%$

APLICAȚII DE REZOLVAT

Aplicația 1

Echilibrul bugetar al statului „I” cuprinde următoarele date:

Date inițiale

mln. lei

Indicatori	Sume
1. Veniturile bugetului federal	582
2. Cheltuielile bugetului federal	590
3. Veniturile fondurilor securității sociale	384
4. Cheltuielile fondurilor securității sociale	420
5. Veniturile fondurilor spec. extrabugetare federale	30
6. Cheltuielile fondurilor spec. extrabugetare federale	36
7. Veniturile bugetelor landurilor	273
8. Cheltuielile bugetelor landurilor	308
9. Veniturile bugetelor locale	280
10. Cheltuielile bugetelor locale	303
11. PIB	3784

Să se determine care este nivelul următorilor indicatori:

- 1) Ponderea fiecărui sold în cheltuielile fiecărui buget;
- 2) Soldul ansamblului bugetelor;
- 3) Ponderea soldului ansamblului bugetelor în cheltuielile totale ale bugetelor;
- 4) Ponderea soldului ansamblului bugetelor în PIB.

Aplicația 2

Se cunosc următoarele date cu privire la evoluția echilibrului bugetar al unui stat:

Date inițiale

INDICATORI	u.m.	T1
Deficitul bugetului central (-)	mil. u. m.	265
Finanțarea internă pentru acoperirea deficitului bugetului central	mil. u. m.	255
Deficitul bugetelor locale	mil. u. m.	198
Finanțarea internă pentru acoperirea deficitului bugetului local	mil. u. m.	132

PIB	mlrd. u. m.	1,6
-----	-------------	-----

Să se determine:

1. Finanțarea externă pentru acoperirea deficitului bugetului central;
2. Finanțarea externă pentru acoperirea deficitului bugetelor locale;
3. Ponderea deficitului bugetului central în PIB;
4. Ponderea deficitului bugetelor locale în PIB.

Aplicația 3

Se cunosc datele referitoare la echilibrul bugetar al unui stat în mil. u. m.:

Date inițiale

INDICATORI	T1	INDICATORI	T1
Veniturile bugetului de stat	241236	Cheltuielile bugetului de stat	291045
Veniturile bugetului asigurărilor sociale	135823	Cheltuielile bugetului asigurărilor sociale	133506
Veniturile fondurilor speciale	18702	Cheltuielile fondurilor speciale	16516
Veniturile bugetului local	117783	Cheltuielile bugetului local	117583
PIB	147800		

Să se determine:

1. Ponderea fiecărui sold în cheltuielile fiecărui buget (Si/Ci);
 2. Soldul ansamblului bugetelor (SAB);
 3. Ponderea soldului ansamblului bugetelor în PIB (SAB/PIB).
- Si – soldul bugetului i.

Teste propuse spre rezolvare

1. Care din afirmațiile de mai jos referitoare la principiul anualității bugetare nu este adevărată:

- a) în Republica Moldova anul bugetar corespunde cu anul calendaristic;
- b) în țările dezvoltate anul bugetar coincide cu anul calendaristic (1 I – 31 XII);
- c) anualitatea bugetului se referă atât la perioada pentru care se întocmește și aprobă bugetul de stat cât și la perioada de execuție a bugetului;
- d) anualitatea cere ca bugetul să se elaboreze, aprobe și execute, pe perioada unui an calendaristic sau anul bugetar poate fi diferit de anul calendaristic;
- e) anualitatea cere ca bugetul să se elaboreze, aprobe și execute pentru o perioadă de 12 luni.

2. În țările cu economie de piață, procesul bugetar nu reprezintă:

- a) un proces de decizie politică;
- b) un proces care se referă numai la execuția bugetului de stat;
- c) un proces care cuprinde elaborarea, aprobarea, executarea și încheierea bugetului de stat;
- d) un proces cu caracter ciclic;
- e) un proces cu un calendar stabilit prin legislația specifică.

3. Responsabilitatea execuției bugetare revine:

- Parlamentului;
- ministerelor;
- Guvernului;
- Curții de Conturi;
- Ministerului Finanțelor Publice.

4. Măsurile fiscale aprobate prin legi bugetare se stabilesc:

- a) pe 5 ani;
- b) pe 3 ani;
- c) anual;
- d) lunar;
- e) pentru primele 10 luni ale anului.

5. Aprobarea bugetului de stat se face:

- a) de consiliile raionale;
- b) de Guvern;
- c) de organele instituțiilor financiare;
- d) prin lege;
- e) de Ministerul Finanțelor.

6. Întocmirea bugetului de stat se face de:

- a) Comisia de Buget și Finanțe a Camerei Deputaților;
- b) comisiile reunite de Buget și Finanțe ale celor două camere;
- c) Guvern;
- d) Ministerul Finanțelor Publice;
- e) ordonatorii principali de credite.

7. Bugetul de stat reprezintă:

- a) un act juridic care conține volumul veniturilor și cheltuielilor aprobate numai pentru serviciile generale ale statului;
- b) unicul plan financiar macroeconomic;
- c) un act juridic anual care prevede și autorizează veniturile și cheltuielile statului;
- d) un plan financiar elaborat, aprobat și executat de guvern;
- e) actul care prevede cheltuielile și veniturile anuale ale statului, dar nu are caracter obligatoriu.

8. Care din următoarele categorii de venituri ale bugetului de stat nu reprezintă structura acestor venituri:

- venituri curente și din capital;
- încasări din rambursarea împrumuturilor acordate;
- venituri din impozite directe și indirecte;
- venituri fiscale și nefiscale;
- rambursări de credite, plăți de dobânzi și comisioane la credite.

9. Conform principiului specializării bugetare, veniturile și cheltuielile bugetare se aprobă și se înscriu în bugetul de stat după:

- 1) conform clasificății bugetare;
- 2) pe plătitori, în cazul veniturilor;
- 3) nivelul mărimii volumului lor;
- 4) pe surse de proveniență și respectiv, pe categorii de cheltuieli;
- 5) grupate după natura lor economică și destinația acestora;
- 6) pe ordonatori principali, secundari și terțiari.

a) 2, 4, 6; b) 3, 5, 6; c) 1, 2, 4; d) 2, 4, 5; e) 2, 3, 5.

10. Încheierea execuției bugetare presupune:

- a) folosirea concomitentă a sistemului de exercitare și de gestiune pentru încheierea execuției bugetare;
- b) încheierea gestionării bugetului cu excedent;
- c) întocmirea la finele anului bugetar a contului de execuție bugetară care reflectă finalitatea executării veniturilor și cheltuielilor bugetare;
- d) încheierea gestionării bugetului numai cu deficit;

11. Bugetul general consolidat nu are următoarea caracteristică:

- cuprinde și bugetele locale;
- nu este aprobat de Parlament;
- cuprinde toate resursele financiare și toate cheltuielile dintr-o țară;
- cuprinde ansamblul bugetelor care reflectă fluxurile de venituri și cheltuieli ale sectorului public;
- este instrumentul care reflectă toate resursele financiare și cheltuielile publice ale unei țări.

12. Micșorarea veniturilor sau majorarea cheltuielilor aprobate prin buget se realizează:

- a) prin stabilirea unei marje de siguranță în proiectul de buget;
- b) după execuția exercițiului bugetar;
- c) în cursul exercițiului bugetar;
- d) nu se poate realiza nici o modificare a bugetului aprobat;
- e) numai în prima lună după votarea bugetului.

Întrebări de recapitulare

1. Ce activități include procesul bugetar?
2. Care este rolul Guvernului și Parlamentului în cadrul procesului bugetar?
3. Prezentați trăsăturile procesului bugetar.
4. Caracterizați procesul de elaborare a bugetului de stat.
5. Enumerați strategiile notei explicative la proiectul legii bugetare anuale.
6. În câte lecturi se aprobă legea bugetară anuală?
7. Cum are loc repartizarea lunară a veniturilor și cheltuielilor din bugetul de stat?
8. Ce reprezintă bugetul de stat în sens economic și juridic?
9. Care sunt funcțiile îndeplinite de bugetul de stat?

10. Care este rolul bugetului în viața economică a statului?
11. Enumerați și caracterizați principiile bugetare în Republica Moldova.
12. Care sunt componentele bugetului public național?
13. În ce constau scopurile bugetului de stat?
14. Ce reprezintă legea lui A. Wagner și care este efectul ei?

Proiecte:

1. Caracteristica fazelor procesului bugetar în Republica Moldova.
2. Sistemul bugetar al Republicii Moldova.
3. Organizarea procesului bugetar în SUA
4. Organizarea procesului bugetar în Franța și țările Beneluxului
5. Organizarea procesului bugetar în Japonia
6. Organizarea procesului bugetar în Marea Britanie și Germania
7. Deficitul bugetar în Republica Moldova: proporții, tendințe și perspective.
8. Privatizarea în Republica Moldova – modalitate de finanțare a deficitului bugetar

TEMA 6. VENITURILE BUGETULUI DE STAT

Planul temei:

- 6.1. Conținutul economic al veniturilor publice
- 6.2. Structura resurselor financiare publice
- 6.3. Tendințe în evoluția resurselor financiare publice
- 6.4. Politica financiară în domeniul veniturilor publice

Obiective urmărite

1. Cunoașterea conținutului resurselor financiare ale statului și a indicatorilor de exprimare a acestora;
2. Înțelegerea clasificării veniturilor bugetare după diferite criterii;
3. Deprinderea de calculare a indicatorilor ce exprima nivelul resurselor financiare ale statului, pe baza de aplicații;
4. Identificarea tendințelor în evoluția resurselor financiare publice.

REZUMAT

Resursele financiare, constituie totalitatea mijloacelor bănești necesare realizării obiectivelor economice și sociale într-un interval de timp determinat. În categoria resurselor financiare sunt cuprinse resursele autorităților și instituțiilor publice, resursele întreprinderilor publice și private, resurselor organismelor fără scop lucrativ și resursele populației.

Resursele financiare reprezintă totalitatea mijloacelor bănești necesare realizării obiectivelor economico-sociale într-o anumită perioadă de timp. *La nivel național*, resursele financiare includ:

- a) resursele financiare ale autorităților și instituțiilor publice;
- b) resursele financiare ale unităților private;
- c) resursele financiare ale organizațiilor fără scop lucrativ;
- d) resursele financiare ale populației.

Veniturile bugetare sunt mijloacele necesare formării fondurilor bănești din care se efectuează cheltuieli bugetare. Alți autori (Aronson, Schwrtz, 1996, p. 87-90) definesc diferit veniturile bugetare. Aceștia consideră că veniturile publice sunt încasări ale unităților administrativ teritoriale, care sunt utilizate pentru acoperirea cheltuielilor publice și care participă în mod direct sau indirect la realizarea diferitelor politici economice, influențând comportamentele persoanelor fizice și juridice. Pe de altă parte veniturile publice, sunt considerate ca mijloace constituite în urma unor relații economice, de la persoane fizice și juridice, în virtutea suveranității fiscale a comunității locale. O altă definiție arată că veniturile publice sunt „prelevări de bogăție” utilizate pentru acoperirea cheltuielilor publice. Resursele financiare publice sunt resursele bănești pe care și le procură o autoritate publică pentru exercitarea funcțiilor sale.

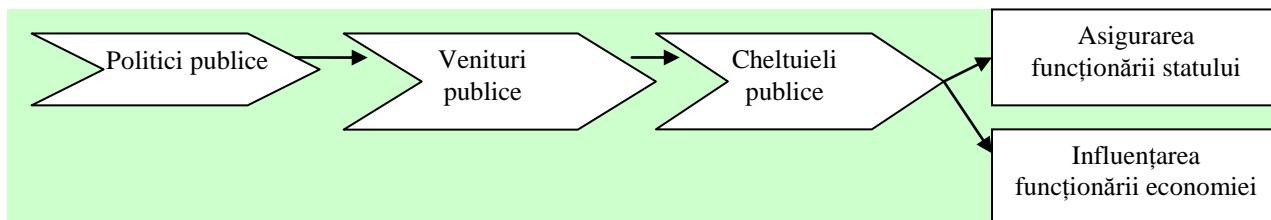

Figura 6.1. Lanțul explicativ al necesității resurselor financiare ale statului

În clasificarea veniturilor bugetare se folosesc următoarele criterii de clasificare:

- regularitatea cu care sunt mobilizate la buget;
- conținutul economic și natura lor;
- proveniența lor;
- bugetul sau fondul la care se mobilizează.

Indicatorii de calcul a nivelului veniturilor publice sunt următorii:

1. Volumul veniturilor publice exprimă totalitatea veniturilor publice ale unui stat, se calculează după relația:

$$VPT = \sum VPT_i \quad (6.1)$$

a) în expresie nominală – totalitatea veniturilor publice exprimate în prețurile curente ale anului de calcul:

$$VPT_n = \sum VPT_{ni} \quad (6.2)$$

b) în expresie reală – totalitatea veniturilor publice exprimate în prețurile constante ale unei perioade de bază (se obțin prin împărțirea valorilor nominale la un indice de preț: indicele prețurilor de consum sau deflatorul PIB):

$$VPT_r = \frac{VPT_n}{IP} \quad (6.3)$$

2. Ponderea veniturilor publice în PIB – exprimă partea din produsul intern brut într-un an care se alocă pentru acoperirea nevoilor colective ale societății:

$$VPT_{PIB} = \frac{VPT}{PIB} \times 100\% \quad (6.4)$$

3. Veniturile publice medii pe locuitor – suma alocată fiecărui locuitor în urma distribuirii resurselor în economie. Se poate exprima în monedă națională sau într-o monedă care să asigure comparabilitatea datelor:

$$VPT_{loc.} = \frac{VPT}{Populatie} \quad (6.5)$$

Indicatorii de structură a veniturilor publice se clasifică după cum urmează:

1. Ponderea fiecărei categorii de venituri în total venituri – exprimă modul de formare a veniturilor publice totale, în funcție de proveniența fiecărei categorii de venit, calculându-se după formula:

$$g_i = \frac{VP_i}{VPT} \times 100 \quad (6.6)$$

Indicatorii privind dinamica veniturilor publice sunt:

1. Modificarea absolută a veniturilor publice – exprimă suma cu care se modifică volumul veniturilor publice de la o perioadă la alta.

$$\Delta VP = VP_1 - VP_0 \quad (6.7)$$

2. Modificarea relativă a veniturilor publice - - exprimă procentul cu care variază veniturile publice de la o perioadă la alta.

$$\Delta VP = \frac{VP_1 - VP_0}{VP_0} \times 100\% \quad (6.8)$$

3. Modificarea ponderii veniturilor publice în PIB – exprimă modificarea proporției de alocare a PIB destinată acoperirii nevoilor colective:

$$\Delta VP_{PIB} = \left(\frac{VP_1}{PIB_1} - \frac{VP_0}{PIB_0} \right) \times 100\% \quad (6.9)$$

4. Modificarea veniturilor publice medii pe locuitor – exprimă modificarea gradului de alocare a veniturilor publice pe cap de locuitor:

$$\Delta VP_{loc} = \frac{VP_1}{Populatie_1} - \frac{VP_0}{Populatie_0} \quad (6.10)$$

5. Modificarea structurii veniturilor publice – exprimă mutațiile ce se produc la nivelul categoriilor de venituri care alcătuiesc veniturile publice totale:

$$\Delta g_i = \left(\frac{VP_{i1}}{VPT_1} - \frac{VP_{i0}}{VPT_0} \right) \times 100 \quad (6.11)$$

6. Indicatorul privind corespondența dintre modificarea veniturilor publice și modificarea PIB:

$$k_{VP/PIB} = \frac{\frac{VP_1}{PIB_1} \times 100}{\frac{VP_0}{PIB_0} \times 100} = \frac{I_{VP}}{I_{PIB}} \quad (6.12)$$

Indicatorul de corespondență poate lua următoarele valori:

$k_{VP/PIB} > 1$, ceea ce semnifică un raport supraunitar între indicele veniturilor publice și cel al produsului intern brut și, deci, o modificare mai rapidă a veniturilor în raport cu PIB;

$k_{VP/PIB} = 1$, ceea ce semnifică modificarea cu aceeași mărime a veniturilor publice și a PIB;

$k_{VP/PIB} < 1$, semnificând o modificare a veniturilor publice inferioară modificării PIB (în cazul creșterii PIB poate însemna un grad relativ scăzut de colectare a veniturilor publice sau evaziune fiscală).

7. Elasticitatea veniturilor publice în raport cu PIB – exprimă modificarea procentuală a veniturilor publice la modificarea cu 1% a PIB. Coeficientul de elasticitate și indicatorul de corespondență (k) trebuie să fie situate în același interval comparativ cu 1.

$$e_{VP/PIB} = \frac{\frac{VP_1 - VP_0}{VP_0} \times 100}{\frac{PIB_1 - PIB_0}{PIB_0} \times 100} \quad (6.13)$$

În toate țările se manifestă o cerere sporită de resurse financiare generată de creșterea nevoilor sociale într-un ritm mai rapid decât cel al evoluției produsului intern brut. Însă satisfacerea cererii de resurse financiare publice este influențată de un ansamblu de factori, cum sunt:

- factori economici, care imprimă o anumită evoluție produsului intern brut, ceea ce poate determina creșterea veniturilor impozabile;

- factori sociali, care presupun redistribuirea resurselor în scopul asigurării nevoilor de educație, sănătate, protecție și asigurări sociale etc.;

- factori demografici, care pot influența, în anumite condiții, atât numărul populației active, cât și creșterea numărului contribuabililor;

- factori monetari (masa monetară, creditul, dobânda), care își transmit influența prin preț, respectiv creșterea prețurilor accentuează fenomenele inflaționiste, care la rândul lor generează sporirea resurselor din impozite și taxe;

- factori politici și militari, care prin măsurile de politică economică, socială și financiară pe care le implică, pot avea ca efect creșterea producției și a veniturilor, a contribuțiilor pentru asigurările sociale, a fiscalității, presiuni asupra bugetului general consolidat, influențând, în același timp, nivelul resurselor financiare publice;

- factori de natură financiară, care sintetizează influența factorilor prezentați anterior, prin dimensiunea cheltuielilor publice.

Resursele financiare publice provenite prin repartizarea PIB sunt cele mai importante și se realizează în mod curent (obișnuit), dar, uneori, ele nu acoperă integral nevoile de finanțat, ceea ce determină apelul la alt tip de resurse, numite extraordinare, utilizabile în mod excepțional.

Termeni-cheie

Resurse financiare	Resurse financiare publice
Resurse bugetare	Venituri fiscale
Venituri nefiscale	Venituri curente
Venituri ordinare	Venituri din capital
Resurse de proveniență externă	Resurse de proveniență internă
Emisiunea monetară fără acoperire	Resurse extraordinare
Resursele de trezorerie	Resursele financiare provenind din împrumuturi publice
Structura resurselor financiare publice	Factorii de influență ai resurselor financiare publice

Probleme și teste propuse spre rezolvare

APLICAȚII REZOLVATE

Aplicația 1

Se cunosc următoarele date ale statului „B”:

Date inițiale

INDICATORI	U.M.	Sume
Veniturile bugetului de stat	mld. u.m.	4350
Veniturile bugetelor locale	mld. u.m.	3430
Veniturile bugetului asigurărilor sociale	mld. u.m.	2630
Veniturile populației	mld. u.m.	3790
Cursul de schimb	1 USD = 27 u.m.	-
Populație	mil. loc.	84

Să se determine:

- veniturile totale ale statului „B”;
- veniturile bugetului de stat în USD;
- veniturile medii pe locuitor în USD.

Rezolvare:

- *calculăm suma veniturilor totale:* $4350+3430+2630= 10410$ mld. u.m
 - *calculăm veniturile bugetului de stat în USD:* $4350/27=161,11$ mld. dolari americani
- $$\frac{3790}{27}$$
- *calculăm veniturile medii pe locuitor în USD:* $\frac{84}{27} = 1,67$ mld. dolari pe locuitor

Aplicația 2

Se cunosc următoarele date referitoare la veniturile bugetare ale statului Z în anul precedent (mld. lei):

- venituri din impozite directe	263288,0
- venituri din impozite indirecte	168630,0
- venituri din capital	349,0
- încasări din rambursarea împrumuturilor	407,0
- PIB	1531788,4

Să se calculeze:

- Veniturile curente și veniturile totale;
- Ponderea veniturilor curente în total venituri;
- Ponderea veniturilor totale în PIB.

Rezolvare:

A. *Veniturile curente* = venituri fiscale + venituri nefiscale

$$V_c = 263288,0 + 168630,0 = 431918,0 \text{ mld. lei}$$

Veniturile totale = venituri curente + venituri de capital + încasări din rambursarea împrumuturilor

$V_t = 431918,0 + 349,0 + 407,0 = 432674,0$ mld. lei

$$B. \text{ Pondere } \text{veniturilor curente } \text{în } \text{total } \text{venituri} = \frac{VC}{VT} \times 100 = \frac{431918,0}{432674,0} \times 100 = 99,82\%$$

$$C. \text{ Pondere } \text{veniturilor totale } \text{în } \text{PIB} = \frac{VT}{PIB} \times 100 = \frac{432674,0}{1531788,4} \times 100 = 28,24\%$$

Aplicația 3

Se cunosc următoarele date referitoare la veniturile bugetare ale statului în anul curent (mld. dolari):

- venituri din impozite directe	3288,0
- venituri din impozite indirecte	8630,0
- venituri din capital	149,0
- încasări din rambursarea împrumuturilor	77,0
- PIB	34182,0

Să se calculeze:

- Veniturile curente și veniturile totale;
- Pondere veniturilor din capital în total venituri;
- Pondere veniturilor totale în PIB.

Rezolvare:

A. Veniturile curente = venituri fiscale + venituri nefiscale

$$V_c = 8630,0 + 3288,0 = 11918,0 \text{ mld. dolari}$$

Veniturile totale = venituri curente + venituri de capital + încasări din rambursarea împrumuturilor

$$V_t = 11918,0 + 149,0 + 77,0 = 12144,0 \text{ mld. dolari}$$

$$B. \text{ Pondere } \text{veniturilor din capital } \text{în } \text{total } \text{venituri} = \frac{VC}{VT} \times 100 = \frac{149}{12144,0} \times 100 = 1,23\%$$

$$C. \text{ Pondere } \text{veniturilor totale } \text{în } \text{PIB} = \frac{VT}{PIB} \times 100 = \frac{12144,0}{34182,0} \times 100 = 35,53\%$$

Aplicația 4

Se cunosc următoarele date din bugetul de stat al statului Y pe anul viitor (mld. lei):

Date inițiale

INDICATORI	Sume
Impozit pe profit	39396,0
Taxa pe valoare adăugată	90221,1
Accize	45880,0
Impozit pe venit	59154,0
Taxe vamale	8163,0
Venituri din capital	551,0
Total venituri bugetare	243365,1

Să se calculeze:

- Veniturile din impozitele directe și ponderea lor în totalul veniturilor bugetare;
- Veniturile fiscale;
- Structura veniturilor bugetare.

Rezolvare:

A. Veniturile din impozitele directe = impozitul pe profit + impozitul pe venit = 39396,0 + 59154,0 = 98550,0 mld. lei

$$P_{\%} = \frac{98550,0}{243365,1} \times 100 = 40,49\%$$

B. Venituri fiscale = venituri din impozite directe + venituri din impozite indirecte

$$V_f = 98550,0 + 90221,1 + 45880,0 + 8163,0 = 242814,1 \text{ mld. lei}$$

C. Structura veniturilor bugetare:

$$\text{- ponderea veniturilor curente} = \frac{VC}{VT} \times 100 = \frac{242814,1}{243365,1} \times 100 = 99,77\%$$

$$\text{- ponderea veniturilor din capital} = \frac{V \text{ capital}}{VT} \times 100 = \frac{551,0}{243365,1} \times 100 = 0,23\%$$

Aplicația 5

Se cunosc următoarele date cu privire la evoluția veniturilor statului X.

Date inițiale

INDICATORI	N ₀	N ₁
Venituri publice totale (mil. euro, prețuri curente)	8541	9122
Indicele prețurilor de consum (1995=100)	102,6	108,5
Cursul de schimb (euro/\$)	0,97	1,11
Produsul Intern Brut (mil. euro, prețuri curente)	22400	31200
Populația (mil. locuitori)	0,630	0,637

Pe baza acestor date să se calculeze:

- 1) creșterea absolută în prețuri nominale și reale;
- 2) creșterea relativă în prețuri nominale și reale;
- 3) ponderea veniturilor publice în PIB;
- 4) elasticitatea veniturilor publice totale față de PIB.
- 5) veniturile publice medii pe locuitor în dolari SUA;
- 6) indicatorul privind corespondența dintre creșterea veniturilor publice totale și creșterea PIB;

Rezolvare:

1) creșterea absolută în:

- prețuri nominale: $V_{publ_1} - V_{publ_0} = 9122 - 8541 = 581$ mil euro

- prețuri reale: $\frac{V_{publ_1}}{I_1} - \frac{V_{publ_0}}{I_0} = \frac{9122}{1,085} - \frac{8541}{1,026} = 82,81$ mil euro

2) creșterea relativă:

- prețuri nominale: $\frac{V_{publ_1} - V_{publ_0}}{V_{publ_0}} \cdot 100 = \frac{9122 - 8541}{8541} \cdot 100 = 6,8\%$

- prețuri reale: $\frac{\frac{V_{publ_1}}{I_1} - \frac{V_{publ_0}}{I_0}}{\frac{V_{publ_0}}{I_0}} \cdot 100 = \frac{\frac{9122}{1,085} - \frac{8541}{1,026}}{\frac{8541}{1,026}} \cdot 100 = 0,997\%$

3) ponderea veniturilor publice în PIB

$N_0: \frac{V_{publ_0}}{PIB_0} \cdot 100 = \frac{8541}{22400} \cdot 100 = 38,13\%$

$N_1: \frac{V_{publ_1}}{PIB_1} \cdot 100 = \frac{9122}{31200} \cdot 100 = 29,24\%$

4) elasticitatea veniturilor publice totale față de PIB:

$e_{cp} = \frac{V_{publ_1} - V_{publ_0}}{PIB_1 - PIB_0} \Big/ \frac{V_{publ_0}}{PIB_0} = \frac{9122 - 8541}{31200 - 22400} \Big/ \frac{8541}{22400} = 0,17$

5) veniturile publice medii pe locuitor:

$N_0: \frac{V_{publ_0}}{Populatie_0 \cdot Curs \text{ de schimb}_0} = \frac{8541}{0,630 \cdot 0,97} = 13976,43 \text{ \$/loc}$

$N_1: \frac{V_{publ_1}}{Populatie_1 \cdot Curs \text{ de schimb}_1} = \frac{9122}{0,637 \cdot 1,11} = 12901,13 \text{ \$/loc}$

6) indicatorul privind corespondența dintre creșterea veniturilor publice totale și creșterea PIB:

$K = \frac{\frac{V_{publ_1}}{PIB_1}}{\frac{V_{publ_0}}{PIB_0}} = \frac{\frac{9122}{31200}}{\frac{8541}{22400}} = 0,77$

APLICAȚII DE REZOLVAT

Aplicația 1.

Se cunosc următoarele date referitoare la resursele bugetare locale ale Danemarcei:

Date inițiale

mld. u.m.

Indicatori	N_1	N_0
1. Total resurse bugetare: din care	56	77
Venituri totale	8	12
Venituri curente	8	12
Venituri fiscale	1	2
Venituri nefiscale	7	10
Subvenții de la alte autorități publice	48	65
2. Total cheltuieli bugetare	55	82

Se cere:

- 1) să se determine mărimea excedentului sau deficitului bugetar și modul de acoperire a acestuia;
- 2) să se determine structura resurselor bugetare;
- 3) de determinat ponderea veniturilor proprii, subvențiilor și împrumuturilor în total cheltuieli.

Aplicația 2.

Se cunosc următoarele date ale statului „A”:

Date inițiale

INDICATORI	U.M.	Sume
Veniturile bugetului de stat	mld. u.m.	535
Veniturile bugetelor locale	mld. u.m.	443
Veniturile bugetului asigurărilor sociale	mld. u.m.	463
Veniturile populației	mld. u.m.	359
Cursul de schimb	1 USD = 30 u.m.	-
Populație	mil. loc.	33

Să se determine:

1. Veniturile totale ale statului „A”;
2. Veniturile bugetului de stat în USD;
3. Veniturile medii pe locuitor în USD.

Aplicația 3.

Se cunosc următoarele date privind veniturile bugetului de stat pe anii N_0 și N_1 (mld. u.m.).

Date inițiale

INDICATORI	N_0	N_1
Impozit pe profit	32905	49210
Impozit pe venit	43863	64921
Taxa pe valoarea adăugată	62163	110150
Accize	38252	68915
Taxe vamale	9506	13824
Venituri din valorificarea unor bunuri ale statului	170	350
Donații și sponsorizări	2	-
Încasări din rambursarea împrumuturilor	627	73
PIB	1531788	2341400

Să se calculeze:

- impozitele directe, indirecte, veniturile fiscale, veniturile curente și veniturile totale;
- ponderea veniturilor de capital în total venituri curente;
- ponderea veniturilor totale în PIB.

Teste propuse spre rezolvare

1. *Resursele financiare publice provin în cea mai mare măsură din:*

- a) resurse ale trezoreriei;
- b) împrumuturi de stat interne;
- c) emisiune bănească fără acoperire;
- d) prelevări obligatorii fiscale și nefiscale;
- e) împrumuturi de stat externe.

2. *Principala destinație a resurselor financiare în țările dezvoltate, cu economie de piață este:*

- a) învățământ, sănătate, cultură;
- b) apărare națională;
- c) ordine publică;
- d) acțiuni economice.

3. *Care dintre următoarele modalități de constituire a resurselor financiare publice au ca efect imediat apariția inflației:*

- a) prelevările fiscale;
- b) împrumuturile pe termen scurt;
- c) împrumuturile pe termen mediu;
- d) împrumuturile pe termen lung;
- e) finanțarea prin emisiune monetară fără acoperire.

4. *Stabiliți dacă este adevărată afirmația: „Prelevările cu caracter obligatoriu se prezintă sub forma veniturilor fiscale și nefiscale” dacă este falsă prezentați varianta corectă.*

- a) adevărat;
- b) fals.

5. *Din punct de vedere al conținutului economic resursele bugetare includ:*

- A. Venituri fiscale;
- B. Resurse de trezorerie;
- C. Resurse nefiscale;
- D. Resurse cu caracter obligatoriu;
- E. Resurse din emisiunea monetară.

A+B+C sau A+C+D sau B+D+E sau B+C+D

6. *În categoria resurselor financiare publice interne nu se includ:*

- a) impozitele;
- b) taxele;
- c) salariile personalului angajat la instituțiile publice;
- d) donațiile interne;
- e) contribuțiile sociale.

7. *Alegeți varianta corectă, ca venit financiar public, transferul reprezintă:*

- ajutoare primite de la țările dezvoltate de către țările în curs de dezvoltare;
- impozite transferate în bugetul statului de către agenții economici;
- împrumuturile de stat.

8. *Puneți în locul punctelor expresia potrivită: factori monetari, factori sociali, factori economici, factori de natură financiară.*

1. presupun redistribuirea resurselor pentru a satisface nevoile de educație, protecție și asigurări sociale, sănătate ș.a.
2. creșterea dobânzii atrage creșterea prețurilor ce duce la creșterea nominală a încasărilor fiscale.
3., care influențează asupra evoluției PIB, ceea ce poate determina creșterea veniturilor impozabile.
4., sintetizează influența celorlalți factori prin dimensiunea cheltuielilor publice. Comparată ca nivelul resurselor, posibil de mobilizat, rezultă mărirea deficitului bugetar.

9. Alegeți varianta corectă:

Indicatorii privind dinamica veniturilor publice sunt:

- A. Indicatorul privind corespondența dintre modificarea veniturilor publice și modificarea PIB;
- B. Indicatorul privind ponderea veniturilor pe categorii;
- C. Indicatorul privind modificarea veniturilor publice în PIB;
- D. Indicatorul privind modificarea veniturilor medii pe locuitor;
- E. Modificarea relativă a veniturilor publice.

$$A+C+D+E \quad \text{sau} \quad A+B+C \quad \text{sau} \quad A+D+E \quad \text{sau} \quad B+C+D$$

10. Stabiliți dacă este adevărată afirmația: „Emisiunea monetară fără acoperire determină creșterea inflației” dacă este falsă prezentați varianta corectă.

- a) adevărat;
- b) fals.

Întrebări de recapitulare

1. Ce sunt resursele financiare publice?
2. Care sunt factorii de influență ai creșterii resurselor financiare publice?
3. Clasificați resursele financiare publice.
4. Ce reprezintă resursele financiare și care este rolul lor în dezvoltarea unei țări?
5. Numiți sursele ce formează resursele asigurărilor sociale de stat.
6. Numiți factorii care determină creșterea resurselor financiare publice.
7. Numiți principala componentă a politicii economice și care sunt procesele ce sunt influențate de ea.
8. Numiți principalele domenii de manifestare a politicii financiare.
9. Descrieți conținutul economic al resurselor financiare.
10. Ce reprezintă structura sistemului resurselor financiare publice?
11. Definiți noțiunile de resurse ordinare și extraordinare?
12. Prezentați indicatorii în baza cărora se efectuează analiza evoluției resurselor financiare publice?
13. Prezentați indicatorii în baza cărora se efectuează analiza nivelului și structurii resurselor financiare publice?

Proiect:

1. Sistemul resurselor financiare publice în Republica Moldova.

TEMA 7. SISTEMUL CHELTUIELILOR PUBLICE ALE STATULUI

Planul temei:

- 7.1. Conținutul economic al cheltuielilor publice
- 7.2. Criteriile de clasificare a cheltuielilor publice
- 7.3. Nivelul, structura și dinamica cheltuielilor publice
- 7.4. Factorii care influențează asupra creșterii cheltuielilor publice
- 7.5. Eficiența cheltuielilor publice
- 7.6. Politica financiară în domeniul cheltuielilor publice

Obiective urmărite

1. Înțelegerea conceptului de cheltuieli publice, a diferenței dintre cheltuielile publice și cheltuielile private;
2. Cunoașterea principalelor cauze care duc la creșterea cheltuielilor publice;
3. Cunoașterea modurilor de clasificare a cheltuielilor publice prin prisma diferitelor criterii ce pot fi folosite;
4. Înțelegerea utilității cheltuielilor publice;
5. Cunoașterea semnificației economice a programelor de cheltuieli publice;
6. Evaluarea tendinței pe termen lung a cheltuielilor publice;
7. Deprinderea de determinare a nivelului cheltuielilor publice și de analiză a acestora pe bază de aplicații.

REZUMAT

Cheltuielile publice exprimă relații economico-sociale în formă bănească manifestate între stat pe de o parte și persoane fizice și juridice, pe de altă parte, cu ocazia repartizării și utilizării resurselor financiare ale statului în scopul îndeplinirii funcțiilor acestuia. Concret, cheltuielile publice se materializează în plăți efectuate de stat pentru îndeplinirea diferitelor obiective ale politicii statului, și anume: servicii publice generale, acțiuni social-culturale, armată, ordine publică, acțiuni economice etc. Cheltuielile publice se materializează în utilități (bunuri) publice, semipublice, precum și a altor sectoare și domenii de activitate strâns legate de interesele generale ale membrilor societății.

Pentru a defini mai bine conceptul de cheltuieli publice, considerăm util a face o *paralelă între cheltuielile private pentru bunuri și servicii private și cheltuielile publice pentru bunuri și servicii publice*.

Conținutul economic al cheltuielilor publice se află în strânsă legătură cu destinația lor. Astfel, unele cheltuieli exprimă un consum definitiv de produs intern brut, reprezentând valoarea plăților pe care le efectuează instituțiile publice în formele specifice ale cheltuielilor curente, iar altele exprimă o avansare de produs intern brut, reprezentând participarea statului la finanțarea formării brute de capital atât în sfera producției materiale, cât și în sfera nematerială. În prezent cheltuielile publice sunt extrem de diversificate. Unele se manifestă direct, prin finanțarea de către stat a instituțiilor publice pentru a putea funcționa. Altele influențează direct mediul economic și social și constituie astfel instrumente ale unei politici de transformare al mediului, respectiv pentru a-l ameliora.

Tabelul 7.1

Paralela între cheltuielile publice și cele private

Cheltuieli publice	Cheltuieli private
se referă la satisfacerea unor preferințe colective (se consideră că există un anumit grad de omogenitate a preferințelor) stabilite pe baza opțiunilor colective	se referă la satisfacerea unor preferințe individuale, având la bază opțiunea individuală
privesc finanțarea realizării de bunuri și servicii publice, dar și transferuri în scopul redistribuirii veniturilor în societate	privesc aproape în exclusivitate plăți făcute pentru a obține în schimb bunuri și servicii (rareori au loc transferuri în afara tranzacțiilor cu bunuri și servicii, de exemplu-donații filantropice)
sunt făcute de un intermediar (statul), beneficiarii bunurilor și serviciilor publice neputând face legătura directă dintre contribuția lor la aceste cheltuieli (impozite plătite) și beneficiile obținute din utilizarea (consumarea) bunurilor și serviciilor publice; cu alte cuvinte, beneficiarii bunurilor și serviciilor publice nu cunosc prețul plătit de fiecare dintre ei pentru accesul la „consumul” unui anumit bun sau serviciu public	sunt făcute direct de beneficiarul bunurilor și serviciilor, care este în cunoștința de cauză în legătură cu prețul plătit, putând compensa cheltuielile ocazionate cu beneficiile obținute de pe urma bunului sau serviciului achiziționat
mărimea lor depinde de mai mulți factori, printre care: - înclinația populației spre consumul de bunuri și servicii publice; - potențialul economic al țării respective; - ideologia partidelor aflate la putere; - înclinația populației spre civism fiscal, etc.	mărimea lor depinde de înclinația individuală spre consum a membrilor societății

Cheltuielile publice înglobează:

- a) cheltuieli publice efectuate de administrațiile publice centrale de stat din fondurile bugetare și extrabugetare;
- b) cheltuielile colectivităților locale;
- c) cheltuielile finanțate din fondurile asigurărilor sociale de stat;
- d) cheltuielile organismelor internaționale finanțate din resursele publice prelevate de la membrii acestora.

În literatura și practica financiară și statistică a statelor și a organismelor internaționale se folosesc următoarele tipuri de clasificări:

- a) administrativă,
- b) economică,
- c) funcțională,

- d) în funcție de rolul lor în procesul reproducției sociale,
- e) gruparea folosită de organisme ONU,
- f) clasificării mixte sau combinate.

Clasificația ONU a cheltuielilor publice pe baza criteriului economic

Total cheltuieli publice și împrumuturi minus rambursări	Total cheltuieli publice	<ul style="list-style-type: none"> - cheltuieli care reprezintă consum definitiv de venit național: bunuri și servicii (salarii, bunuri materiale, servicii, alte achiziții); - dobânzi aferente datoriei publice; - subvenții și transferuri curente; transferuri către alte niveluri ale bugetului național; - formarea brută de capital (investiții brute, stocuri materiale); - achiziții de terenuri și active necorporale; - transferuri de capital.
	Împrumuturi minus rambursări	<ul style="list-style-type: none"> - intrări de credite externe (se adaugă); - rate anuale de rambursat (se scad).

Nivelul cheltuielilor publice totale și al diferitelor categorii de cheltuieli se apreciază atât static cât și dinamic, pe baza următorilor indicatori:

1. Volumul cheltuielilor publice, în expresie nominală și reală
2. Ponderea cheltuielilor publice în PIB
3. Volumul cheltuielilor publice ce revine în medie pe locuitor

Nivelul cheltuielilor publice, în expresie nominală sau reală, este util pentru a reflecta volumul acestora, în monedă națională, și servește la efectuarea de analize numai pe plan intern, național. Pentru efectuarea de comparații pe plan internațional, se folosesc, în principal, următorii indicatori:

- ponderea cheltuielilor publice în produsul intern brut (CP/PIB), calculată prin raportarea mărimii nominale a cheltuielilor publice la produsul intern brut, exprimat de asemenea în prețuri curente, după relația:

$$CP/PIB = \frac{\text{Total cheltuieli publice}}{PIB} \times 100\% \quad (7.1)$$

- volumul cheltuielilor publice, în expresie nominală și reală;
- volumul cheltuielilor publice ce revine în medie pe locuitor.

Caracterizarea *structurii cheltuielilor publice* poate fi realizată din punctul de vedere al ponderii (greutății specifice) a diferitelor categorii de cheltuieli publice fie în total cheltuieli publice, fie în totalul cheltuielilor dintr-o anumită grupă (de exemplu, ponderea cheltuielilor publice pentru învățământ în total cheltuieli publice pentru acțiuni social-culturale, ponderea cheltuielilor publice pentru învățământ în total cheltuieli publice etc.), ponderi calculate după relația:

$$G_{scpi} = \frac{C_{pi}}{CP} \times 100\% , \quad (7.2)$$

unde G_{scpi} – greutatea specifică a fiecărei categorii de cheltuieli, C_{pi} – cheltuieli publice I, I – categoria de cheltuieli; CP – cheltuieli publice totale.

Dinamica cheltuielilor publice poate fi apreciată cu ajutorul unor indicatori care exprimă mutațiile survenite, în mărimi absolute sau relative, nominale sau reale, ale acestora, de la o perioadă la alta, urmărind asigurarea comparabilității datelor.

Modificarea (creșterea) absolută a cheltuielilor publice se determină, în principiu, ca diferență între nivelul cheltuielilor publice dintr-o perioadă luată ca bază de comparație și cel înregistrat în perioada curentă. Ea se poate stabili în expresie nominală sau reală.

Dinamica cheltuielilor publice exprimă modificările care intervin în cuantumul și structura acestora în decursul unei perioade de timp.

Pentru o perioadă considerată, indicatorii dinamicii cheltuielilor publice sunt:

1. Creșterea nominală și creșterea reală a cheltuielilor publice;
2. Modificarea ponderii cheltuielilor publice în PIB;
3. Modificarea volumului mediu al cheltuielilor publice ce revin pe un locuitor;
4. Modificarea structurii cheltuielilor publice;
5. Indicatorul privind corespondența dintre creșterea cheltuielilor publice și creșterea PIB;
6. Elasticitatea cheltuielilor publice față de PIB.

1. Creșterea nominală și creșterea reală a cheltuielilor publice

Pentru aprecierea corectă a evoluției cheltuielilor este necesar să se facă distincție între creșterea nominală și cea reală a acestora.

Creșterea nominală rezultă din comparația cheltuielilor publice exprimate în prețuri curente, iar creșterea reală rezultă din comparația cheltuielilor exprimate în prețuri constante. Ambele modalități de calcul exprimă creșterea în mărimi absolute, conform relațiilor:

$$\begin{aligned}\Delta C^n p_{1/0} &= C^n p_1 - C^n p_0 \\ \Delta C^r p_{1/0} &= C^r p_1 - C^r p_0 ,\end{aligned}\tag{7.3}$$

unde $\Delta C^n p_{1/0}$ - creșterea nominală absolută a cheltuielilor publice, în perioada 1 față de 0; $C^n p_1$, $C^n p_0$ - cheltuielile publice ale perioadei curente (1) și ale perioadei de bază (0), exprimate în prețuri curente; $\Delta C^r p_{1/0}$ - creșterea reală absolută a cheltuielilor publice, în perioada 1 față de 0; $C^r p_1$, $C^r p_0$ - cheltuielile publice ale perioadei curente (1) și ale perioadei de bază (0), exprimate în prețuri constante

Comparația cheltuielilor exprimate în prețuri curente (creșterea nominală) poate da o imagine deformată, dacă în perioada analizată a avut loc o depreciere monetară, care a dus la creșterea nominală a cheltuielilor. Pentru corectarea influențelor determinate de modificarea prețurilor, este necesară exprimarea creșterii cheltuielilor în prețuri constante. Dacă în perioada aleasă pentru analiză, cheltuielile sunt exprimate în prețuri constante, se poate proceda la transformarea acestora din prețuri curente în prețurile perioadei de bază, cu ajutorul indicelui de creștere a prețurilor (indicele deflator), prin relația:

$$C^r p_1 = \frac{C^n p_1}{I p_{1/0}}\tag{7.4}$$

considerând că $C^n p_0 = C^r p_0$, obținem

$$C^r p_{1/0} = C^r p_1 - C^r p_0,\tag{7.5}$$

unde $I p_{1/0}$ - indicele de modificare a prețurilor în perioada curentă față de perioada de bază.

Analiza creșterii absolute a cheltuielilor publice trebuie completată cu analiza creșterii relative a acestora, folosindu-se indicele creșterii cheltuielilor publice, calculat astfel:

- pentru cheltuieli nominale:

$$IC^n p_{1/0} = \frac{C^n p_1}{C^n p_0} 100\tag{7.6}$$

- pentru cheltuieli reale:

$$IC^r p_{1/0} = \frac{C^r p_1}{C^r p_0} 100\tag{7.7}$$

unde $IC^n p_{1/0}$ - indicele creșterii nominale a cheltuielilor publice, în perioada 1 față de 0; $IC^r p_{1/0}$ - indicele creșterii reale a cheltuielilor publice, în perioada 1 față de 0.

Creșterea nominală relativă se calculează astfel:

$$\%Cr^n = IC^n p_{1/0} - 100\tag{7.8}$$

sau

$$\%Cr^n = \frac{\Delta C^n p_{1/0}}{C^n p_0} 100\tag{7.9}$$

Creșterea reală relativă se calculează astfel:

$$\%Cr^r = IC^r p_{1/0} - 100\tag{7.10}$$

sau

$$\%Cr^r = \frac{\Delta C^r p_{1/0}}{C^r p_0} 100 ,\tag{7.11}$$

unde $\%Cr^n$ - creșterea nominală în mărimi relative, în perioada 1 față de 0; $\%Cr^r$ - creșterea reală în mărimi relative, în perioada 1 față de 0.

2. Modificarea ponderii cheltuielilor publice în PIB în perioada 1 față de 0

$$\Delta CP_{/PIB1/0} = \frac{C_{p1}^n}{PIB_1^n} 100 - \frac{C_{p0}^n}{PIB_0^n} 100 \quad (7.12)$$

3. Modificarea volumului mediu al cheltuielilor publice ce revin pe un locuitor în perioada 1 față de 0

$$\Delta Cp / loc_{1/0} = Cp / loc_1 - Cp / loc_0 \quad (7.13)$$

1. Modificarea structurii cheltuielilor publice

$$\Delta gsCpi_{1/0} = gsCpi_1 - gsCpi_0, \quad (7.14)$$

unde $\Delta gsCpi_{1/0}$ - modificarea ponderii cheltuielilor publice ale grupării i în totalul cheltuielilor publice, în perioada 1 față de 0.

În perioada considerată, ponderea unor grupări de cheltuieli în totalul acestora a crescut, în timp ce ponderea altora a scăzut, în funcție de obiectivele urmărite.

2. Indicatorul privind corespondența dintre creșterea cheltuielilor publice și creșterea PIB

$$k = \frac{ICP_{1/0}}{IPIB_{1/0}}, \quad (7.15)$$

unde k – coeficientul de corespondență dintre creșterea cheltuielilor publice și creșterea PIB, în perioada 1 față de 0.

3. Elasticitatea cheltuielilor publice față de PIB. Acest indicator măsoară amploarea reacției cheltuielilor publice la modificarea PIB.

$$e_{cp} = \frac{\frac{\Delta Cp_{1/0}}{Cp_0}}{\frac{\Delta PIB_{1/0}}{PIB_0}} \quad (7.16)$$

Când $e_{cp} > 1$, aceasta exprimă tendința de utilizare într-o mai mare măsură a PIB pentru finanțarea cheltuielilor publice. Cheltuielile publice sunt elastice la creșterea PIB.

Când $e_{cp} = 1$, tendința rămâne aceeași.

Când $e_{cp} < 1$, aceasta exprimă tendința de restrângere a proporției cheltuielilor publice în PIB. Cheltuielile publice sunt inelastice față de creșterea PIB.

Politica în domeniul cheltuielilor trebuie să stabilească mărimea, destinația, structura optimă a cheltuielilor, să stabilească obiectivele și să se precizeze metodele și instrumentele ce trebuie folosite, cu minim de efort financiar. Dimensionarea mărimii cheltuielilor trebuie să aibă în vedere stabilirea mărimii absolute și relative a acestora. Politica cheltuielilor țării noastre presupune menținerea cheltuielilor publice în limitele resurselor ce pot fi mobilizate, fără a se apela la credite împovărătoare și nejustificate. Stabilirea destinației cheltuielilor publice trebuie realizată luându-se în considerare nevoile reale ale societății, iar utilizarea resurselor trebuie să fie făcută în condiții de eficiență maximă.

Termeni-cheie

cheltuieli publice	cheltuieli de transfer
cheltuielile curente	cheltuieli reale (negative)
cheltuieli economice (pozitive)	clasificație administrativă
clasificație funcțională	clasificație economică
creșterea nominală a cheltuielilor publice	creșterea reală a cheltuielilor publice
nivelul cheltuielilor publice	dinamica cheltuielilor publice
structura cheltuielilor publice	factorii de influență ai cheltuielilor publice

Probleme și teste propuse spre rezolvare

APLICAȚII REZOLVATE

Aplicația 1.

Pe baza datelor din tabelul de mai jos referitoare la cheltuielile publice ale statului Y să se calculeze:

1) cheltuiala publică medie pe locuitor în \$ SUA;

- 2) Indicatorul privind corespondența dintre creșterea cheltuielilor publice și creșterea PIB;
- 3) Elasticitatea cheltuielilor publice față de PIB.

Date inițiale

INDICATORI	T0	T1
Cheltuieli publice totale (mld. euro, prețuri curente)	8301,2	8966,6
Indicele prețurilor de consum (euro/\$)	104,5	108,1
Cursul de schimb (euro/\$ SUA)	0,97	1,07
PIB (mld. euro, prețuri curente)	12390,0	15440,0
Populația (mil. locuitori)	52,10	52,4

Rezolvare:

1) *cheltuiala publică medie pe locuitor:*

$$N_0: \frac{Ch\ publ_0}{Populatie_0 \times Curs\ de\ schimb_0} = \frac{8301,2}{0,521 \times 0,97} = 16438,02\ \$ / loc$$

$$N_1: \frac{Ch\ publ_1}{Populatie_1 \times Curs\ de\ schimb_1} = \frac{8966,6}{0,524 \times 1,07} = 15992,37\ \$ / loc$$

2) *indicatorul privind corespondența dintre creșterea cheltuielilor publice totale și creșterea PIB:*

$$K = \frac{\frac{Ch\ publ_1}{PIB_1}}{\frac{Ch\ publ_0}{PIB_0}} = \frac{\frac{8966,6}{15440}}{\frac{8301,2}{12390}} = 0,86 < 1$$

3) *elasticitatea cheltuielilor publice totale față de PIB:*

$$e_{cp} = \frac{Ch\ publ_1 - Ch\ publ_0}{PIB_1 - PIB_0} \bigg/ \frac{Ch\ publ_0}{PIB_0} = \frac{8966,6 - 8301,2}{15440 - 12390} \bigg/ \frac{8301,2}{12390} = 0,32 < 1$$

Când $e_{cp} < 1$, aceasta exprimă tendința de restrângere a proporției cheltuielilor publice în PIB. Cheltuielile publice sunt inelastice față de creșterea PIB.

Aplicația 2.

Se cunosc următoarele date, pentru statul R, în anul 2013, mld. u.m.

Date inițiale

INDICATORI	Sume
Cheltuieli social-culturale	5200
Cheltuieli cu asigurările sociale	7950
Cheltuieli cu gospodăria comunală și locuințe	3750
Cheltuieli cu apărarea națională	2200
Cheltuieli cu ordinea publică	1650
Cheltuieli cu puterea și administrația de stat	1315
Cheltuieli cu acțiuni economice	6375
Alte cheltuieli	4250

Să se determine structura funcțională a cheltuielilor publice totale.

Rezolvare:

Pentru a determina ponderea fiecărei categorii de cheltuieli în totalul cheltuielilor trebuie să determinăm suma acestora.

Total cheltuieli = 5200 + 7950 + 3750 + 2200 + 1650 + 1315 + 6375 + 4250 = 32690 mld u.m.

- ponderea cheltuielilor social-culturale: $5200/32690 \times 100 = 15,91\%$
- ponderea cheltuielilor cu asigurările sociale: $7950/32690 \times 100 = 24,32\%$
- ponderea cheltuielilor cu gospodăria comunală și locuințe: $3750/32690 \times 100 = 11,47\%$
- ponderea cheltuielilor cu apărarea națională: $2200/32690 \times 100 = 6,73\%$
- ponderea cheltuielilor cu ordinea publică: $1650/32690 \times 100 = 5,04\%$
- ponderea cheltuielilor cu puterea și administrația de stat: $1315/32690 \times 100 = 4,03\%$
- ponderea cheltuielilor cu acțiuni economice: $6375/32690 \times 100 = 19,5\%$
- ponderea altor cheltuieli: $4250/32690 \times 100 = 13,0\%$

Aplicația 3.

Se cunosc următoarele date cu privire la evoluția cheltuielilor statului X

Date inițiale

INDICATORI	N ₀	N ₁
Cheltuieli publice totale (mil. euro, prețuri curente)	7871	9419
Indicele prețurilor de consum (1995=100)	104,8	111,0
Cursul de schimb (euro/\$)	0,99	1,13
Produsul Intern Brut (mil. euro, prețuri curente)	18400	21200
Populația (mil. locuitori)	0,430	0,437

Pe baza acestor date să se calculeze:

- creșterea absolută în prețuri nominale și reale;
- creșterea relativă în prețuri nominale și reale;
- ponderea cheltuielilor publice în PIB;
- elasticitatea cheltuielilor publice totale față de PIB.

Rezolvare:

1) creșterea absolută în:

- prețuri nominale: $Ch_{publ_1} - Ch_{publ_0} = 9419 - 7871 = 1548$ mil euro

- prețuri reale: $\frac{Ch_{publ_1}}{I_1} - \frac{Ch_{publ_0}}{I_0} = \frac{9419}{1,11} - \frac{7871}{1,048} = 985,09$ mil euro

2) creșterea relativă:

a) indicele creșterii relative:

- prețuri nominale: $\frac{Ch_{publ_1}}{Ch_{publ_0}} \times 100 - 100 = \frac{9419}{7871} \times 100 - 100 = 19,66\%$

- prețuri reale: $\frac{\frac{Ch_{publ_1}}{I_1}}{\frac{Ch_{publ_0}}{I_0}} \times 100 - 100 = \frac{\frac{9419}{1,11}}{\frac{7871}{1,048}} \times 100 - 100 = 12,98\%$

sau

b) creșterea în mărime relativă:

- prețuri nominale: $\frac{Ch_{publ_1} - Ch_{publ_0}}{Ch_{publ_0}} \times 100 = \frac{9419 - 7871}{7871} \times 100 = 19,66\%$

- prețuri reale: $\frac{\frac{Ch_{publ_1}}{I_1} - \frac{Ch_{publ_0}}{I_0}}{\frac{Ch_{publ_0}}{I_0}} \times 100 = \frac{\frac{9419}{1,11} - \frac{7871}{1,048}}{\frac{7871}{1,048}} \times 100 = 12,98\%$

3) ponderea cheltuielilor publice în PIB:

N₀: $\frac{Ch_{publ_0}}{PIB_0} \times 100 = \frac{7871}{18400} \times 100 = 42,77\%$

N₁: $\frac{Ch_{publ_1}}{PIB_1} \times 100 = \frac{9419}{21200} \times 100 = 44,42\%$

4) elasticitatea cheltuielilor publice totale față de PIB:

$e_{cp} = \frac{Ch_{publ_1} - Ch_{publ_0}}{PIB_1 - PIB_0} \Big/ \frac{Ch_{publ_0}}{PIB_0} = \frac{9419 - 7871}{21200 - 18400} \Big/ \frac{7871}{18400} = 1,27$

Când $e_{cp} > 1 \rightarrow$ cheltuielile publice sunt elastice față de PIB; exprimă tendința de utilizare într-o mai mare măsură a PIB pentru finanțarea cheltuielilor publice.

Aplicația 4.

Se cunosc următoarele date cu privire la evoluția cheltuielilor statului X.

Date inițiale

INDICATORI	N ₀	N ₁
Cheltuieli publice totale (mil. euro, prețuri curente)	7871	9419
Indicele prețurilor de consum (1995=100)	104,8	111,0
Cursul de schimb (euro/\$)	0,99	1,13
Produsul Intern Brut (mil. euro, prețuri curente)	18400	21200
Populația (mil. locuitori)	0,430	0,437

Pe baza acestor date să se calculeze:

- 1) cheltuiala publică medie pe locuitor în dolari SUA;
- 2) indicatorul privind corespondența dintre creșterea cheltuielilor publice totale și creșterea PIB;

Rezolvare:

a) *cheltuiala publică medie pe locuitor:*

$$N_0: \frac{Ch\ publ_0}{Populatie_0 \times Curs\ de\ schimb_0} = \frac{7871}{0,430 \times 0,99} = 18489,55\ \$/loc$$

$$N_1: \frac{Ch\ publ_1}{Populatie_1 \times Curs\ de\ schimb_1} = \frac{9419}{0,437 \times 1,13} = 19074,14\ \$/loc$$

d) *indicatorul privind corespondența dintre creșterea cheltuielilor publice totale și creșterea PIB:*

$$K = \frac{\frac{Ch\ publ_1}{PIB_1}}{\frac{Ch\ publ_0}{PIB_0}} = \frac{\frac{9419}{21200}}{\frac{7871}{18400}} = 1,03$$

APLICAȚII DE REZOLVAT

Aplicația 1

Se consideră următoarele date referitoare la un stat:

Date inițiale

mld. u.m

Indicatori	Anul Z0	Anul Z1
Cheltuieli publice totale	193	263
Cheltuieli curente	123	173
Cheltuieli de capital	32	41
Împrumuturi acordate	20	27
Rambursări de credite	x	y
Curs de schimb	1,99	1,97
Populația	14,1	14,8
PIB	1479	2111

Calculați indicatorii de caracterizare a cheltuielilor publice:

1. Ponderea cheltuielilor publice în PIB;
2. Cheltuieli publice medii pe un locuitor;
3. Ponderea unei anumite categorii de cheltuieli publice în totalul acestora;
4. Modificarea absolută a cheltuielilor publice în perioada Z1 față de Z0;
5. Modificarea relativă a cheltuielilor publice în perioada Z1 față de Z0;
6. Modificarea ponderii cheltuielilor publice în PIB în perioada Z1 față de Z0;
7. Modificarea nivelului mediu al cheltuielilor publice pe locuitor în perioada Z1 față de Z0;
8. Modificarea structurii cheltuielilor publice în perioada Z1 față de Z0.

Aplicația 2.

Calculați structura cheltuielilor publice totale ale statului A grupate pe criterii economice și determinați mutațiile care au avut loc în cadrul acestora în anul 1 comparativ cu anul 0, pe baza următoarelor date:

Date inițiale

mld. u.m

Indicatori	An 0	An 1
Cheltuieli publice totale	918	1729
Cheltuieli curente	783	1575
Cheltuieli materiale și servicii	193	346
Cheltuieli de personal	203	415
Subvenții	82	165
Transferuri	138	303
Prime	4	15
Dobânzi aferente datoriei publice	161	312
Cheltuieli de capital	130	154

Aplicația 3.

Conform datelor cu privire la cheltuielile publice ale Franței din tabelul de mai jos:

Date inițiale

Indicatori	N0	N1	T0	T1
Cheltuieli publice generale, mld. u. m.	26,065	38,720	26,065	39,750
Indicele prețurilor constant	115,4	143,9	115,4	143,9
Curs de schimb	1649,0	1868,9	1649,0	1868,3
PIB (mlrd. u. m.)	129,139	204,48	129,139	204,49
Populația (mln.locuitori)	172,01	179,3	172,01	180,5

Să se calculeze indicatorii de analiză a cheltuielilor publice ale Franței:

- modificarea nominală în mărime absolută și relativă;
- modificarea reală în mărime absolută și relativă;
- ponderea cheltuielilor publice în PIB;
- modificarea ponderii cheltuielilor publice în PIB în perioada curentă față de perioada de bază;
- nivelul cheltuielilor publice pe locuitor;
- modificarea volumului mediu al cheltuielilor publice ce revin pe un locuitor în perioada curentă față de perioada de bază;
- coeficientul de elasticitate;
- Indicatorul privind corespondența dintre creșterea cheltuielilor publice și creșterea PIB.

Aplicația 4.

Se cunosc următoarele date cu privire la evoluția cheltuielilor Norvegiei și Olandei.

Date inițiale

mld. u.m

Indicatori	Norvegia		Olanda	
	Z0	Z1	Z0	Z1
1. Total cheltuieli bugetare: din care	333,99	441,63	443,99	551,65
- servicii generale	54,25	47,15	58,25	45,15
- apărare	49,6	66,87	59,6	66,9
- ordine și securitate	19,65	37,48	17,65	36,42
- învățământ	64,04	75,15	62,04	68,15
- sănătate	10,31	13,42	10,35	13,5
- securitate și asistență socială	20,43	30,61	15,53	30,68
- locuințe	3,49	1,83	5,5	2,3
- activități și servicii economice	92,3	94,55	89,5	96,56

- alte cheltuieli				
-------------------	--	--	--	--

Se cere:

- a se determina structura funcțională a cheltuielilor;
- modificarea cheltuielilor;
- modificarea structurii cheltuielilor.

Teste propuse spre rezolvare

1. *Clasificarea financiară împarte cheltuielile publice în:*

- a) cheltuieli curente si cheltuieli de capital (de investiții);
- b) cheltuieli definitive, cheltuieli temporare si cheltuieli virtuale;
- c) cheltuieli reale si cheltuieli economice;
- d) cheltuieli curente si cheltuieli virtuale;
- e) cheltuieli reale si cheltuieli virtuale.

2. *Care din criteriile de mai jos nu se utilizează la clasificarea cheltuielilor publice:*

- a) criteriul administrativ;
- b) criteriul economic;
- c) criteriul fiscal;
- d) criteriul financiar;
- e) Nici o variantă.

3. *Care din următoarele tipuri de cheltuieli corespund clasificării economice:*

- A) cheltuielile virtuale;
- B) cheltuielile curente;
- C) cheltuielile de capital;
- D) cheltuielile definitive;
- E) cheltuielile reale

a) $A+B+C$; b) $B+C+E$; c) $B+C$; d) $A+D+E$; e) $B+C+D$.

4. *Care din următoarele clasificări nu este folosită pentru clasificarea cheltuielilor publice:*

- a) clasificarea economică;
- b) clasificarea financiară;
- c) clasificarea FMI;
- d) clasificarea ONU;
- e) nici o variantă.

5. *Care dintre elementele de mai jos nu intră în calculul cheltuielilor publice consolidate:*

- a) cheltuielile de producție și de circulație ale regiilor autonome și ale societăților comerciale cu capital de stat;
- b) cheltuielile bugetului asigurărilor sociale de stat;
- c) cheltuielile bugetului de stat;
- d) cheltuielile bugetelor locale;
- e) cheltuielile BASS.

6. *Care dintre următorii factori nu influențează creșterea cheltuielilor publice:*

- a) factorii militari;
- b) factorii culturali;
- c) factorii demografici;
- d) urbanizarea;
- e) factori de natalitate.

7. *Cheltuielile pentru acțiuni social-culturale sunt efectuate din surse, cum ar fi:*

- a) fondurile bugetare;
- b) sume donate de întreprinderilor publice;
- c) venituri realizate de instituții de stat;
- d) fondurile organizațiilor cu scop lucrativ;
- e) ajutor financiar intern.

8. *Identificați formularea ce conține la ce se refera cheltuielile economice:*

- construcția, menținerea și modernizarea drumurilor și podurilor; cheltuieli pentru transporturi aeriene;
- construcția, menținerea și modernizarea căilor ferate și navigabile; prospecțiuni geologice;
- investiții efectuate de stat pentru înființarea de noi întreprinderi, dezvoltarea și modernizarea celor existente, construcția de drumuri și poduri etc.;
- cheltuieli de personal; cheltuieli pentru calamități naturale;
- de sprijinire a celor aflați în dificultate; irigații în sisteme mari.

9. Care dintre următoarele afirmații privind clasificarea funcțională a cheltuielilor publice este falsă:

- a) folosește drept criteriu domeniile spre care sunt dirijate resursele publice;
- b) nu reflectă obiectivele politicii bugetare a statului;
- c) folosește drept criteriu ramurile spre care sunt dirijate resursele publice;
- d) folosește drept criteriu sectoarele spre care sunt dirijate resursele publice;
- e) este importantă pentru urmărirea anumitor obiective.

Întrebări de recapitulare

1. Ce reflectă cheltuielile publice?
2. Caracterizați concepțiile economiștilor cu privire la noțiunea de „cheltuieli publice”.
3. Care este sensul economic și juridic al conceptului de „cheltuieli publice” ?
4. Enumerați și caracterizați criteriile de clasificare a cheltuielilor publice.
5. Prezentați factorii care influențează asupra creșterii cheltuielilor publice.

Proiecte:

1. Particularitățile sistemului cheltuielilor publice în Republica Moldova.
2. Cheltuielile publice pentru cultură, artă, religie, sport și acțiuni pentru tineret în Republica Moldova.
3. Particularitățile cheltuielilor publice pentru obiective și acțiuni economice în Republica Moldova.
4. Cheltuielile publice pentru apărarea ordinii publice și armatei în Republica Moldova.
5. Modelele dezvoltării privind cheltuielile publice.

TEMA 8. SISTEMUL FISCAL AL STATULUI

Planul temei:

- 8.1. Conținutul social-economic al impozitelor și taxelor
- 8.2. Elementele impozitelor
- 8.3. Rolul și funcțiile impozitelor
- 8.4. Principiile moderne ale impunerii
- 8.5. Principiile de clasificare ale impozitelor
- 8.6. Sistemul fiscal al Republicii Moldova

Obiective urmărite:

1. Înțelegerea și însușirea conceptelor de impozite, taxe și prelevări obligatorii;
2. Însușirea elementelor tehnice sau constitutive ale impozitelor;
3. Cunoașterea principiilor impunerii și a noțiunilor de presiune fiscală și evaziune fiscală;
4. Înțelegerea aspectelor sistemului fiscal al Republicii Moldova.

REZUMAT

Instrument financiar esențial în procesul mobilizării fondurilor bănești la dispoziția statului, impozitul a apărut pe o anumită treaptă a dezvoltării societății, în strânsă legătură cu apariția statului și a banilor. Definiția care ține cont și de scopul în care sunt percepute impozitele de stat este următoarea: *impozitele* sunt obligații de plată ale contribuabililor (persoane fizice și juridice) stabilite prin lege de către stat pentru susținerea cheltuielilor publice necesare furnizării de către acesta a unor bunuri și servicii publice, inclusiv a unor transferuri, de care se bucură în mod diferențiat și nedeterminat toți cetățenii unui stat (foști, actuali și viitori contribuabili), precum și pentru influențarea conjuncturii economice.

Caracteristicile definiției ale impozitelor, ca principală formă a resurselor financiare publice, pot fi sintetizate astfel:

a) legalitatea impozitelor presupune faptul că instituirea de impozite se face în baza autorizării acordate prin lege. Nici un impozit al statului nu se poate stabili și percepe decât dacă există legea respectivă la impozit;

b) obligativitatea impozitelor înseamnă că plata nu este benevolă ci poartă caracter obligatoriu pentru toate persoanele care obțin venituri sau dețin bunuri impozabile;

c) necesitatea impozitelor prevede că prelevările de impozite la fondurile publice, se fac cu titlu nerambursabil și definitive, adică transferurile din impozit făcute sunt utilizate numai la finanțarea unor obiective necesare tuturor membrilor societății și nu unor interese individuale;

d) nonechivalența impozitelor presupune că contribuabilii achită impozitele în dependență de veniturile pe care le obțin și averea pe care o posedă.

Tot aici trebuie menționată și interpretarea lui Maurice Allais, laureat al premiului Nobel pentru economie, conform căreia principiile generale ale fiscalității, într-o societate liberă și democratică ar trebui să fie următoarele:

1. Individualitatea, în sensul că fiscalitatea trebuie să fie unul dintre mijloacele de protejare a deplinei dezvoltări a personalității fiecărui cetățean, corespunzător propriei sale aspirații;

2. Nediscriminarea, prin promovarea unor reguli unitare, valabile pentru toți, astfel ca impozitele să fie stabilite fără discriminări, directe sau indirecte față de unii dintre subiecți sau față de unele grupuri sociale;

3. Impersonalitatea impozitelor principiu ce răspunde cerințelor profunde ale cetățenilor democrațiilor occidentale și presupune renunțarea la așa-zisele impozite sintetice asupra cifrei de afaceri sau asupra capitalului în favoarea impozitelor analitice, așezate asupra fiecărui bun sau asupra fiecărei activități în parte, ele fiind mai puțin ofensatoare decât cele sintetice adresate persoanelor și nu lucrurilor;

4. Neutralitatea impozitelor, în sensul că acestea nu trebuie să modifice alegerile cele mai eficiente ci, dimpotrivă, să fie favorabile unei gestionări cât mai eficiente a economiei;

5. Diferențierea tratamentului fiscal în raport cu legitimitatea veniturilor realizate de plătitori - veniturile lor legitime (meritate) cum ar fi cele provenite din muncă, etc., ar trebui să beneficieze de un tratament fiscal mai favorabil.

Impozitele se practică sub o diversitate de forme, corespunzător pluralității formelor sub care se manifestă materia impozabilă și numărul mare al subiecților în sarcina cărora se instituie. Înțelegerea modului în care impozitul poate fi sau acționează ca o pârghie financiară, depinde în primă instanță, de înțelegerea particularităților și categoriilor noțiunii de impozit. De aceea, pentru a putea sesiza cu mai mare ușurință efectele diferitelor categorii de impozite pe plan financiar, economic, social și politic, se impune clasificarea corespunzătoare a acestora, în funcție de criteriile puse la dispoziție de știința finanțelor publice. Aceste criterii sunt următoarele:

- trăsăturile de fond și de formă ale impozitelor;
- obiectul asupra cărora se așează;
- scopul urmărit de stat prin instituirea lor;
- frecvența percepției lor la bugetul public;
- după instituția care le administrează.

Taxele reprezintă plata efectuată de persoanele fizice sau entități pentru serviciile prestate de instituțiile publice. Prin urmare trăsăturile specifice ale taxelor sunt:

1) plata neechivalentă pentru servicii sau lucrări efectuate de organe sau instituții care primesc, întocmesc sau eliberează diferite acte, prestează servicii și rezolvă alte interese legitime ale persoanelor fizice și a entităților.

2) subiectul plătitor este precis determinat din momentul când acesta solicită efectuarea unei activități din partea statului;

3) taxele reprezintă o contribuție de acoperire a cheltuielilor necesare serviciilor solicitate de diferite persoane în mod direct și imediat.

Principalele elemente tehnice folosite în practicarea impozitelor sunt:

- 1) subiectul;
- 2) suportatorul;

- 3) obiectul;
- 4) sursa;
- 5) unitatea de impunere;
- 6) cota impozitului;
- 7) asieta;
- 8) termenul de plată;
- 9) facilitățile fiscale;
- 10) responsabilitatea.

Sistemul fiscal reprezintă o strategie unică în sistemul financiar al Republicii Moldova și include următoarele elemente:

- 1) sistemul de impozitare;
- 2) aparatul fiscal;
- 3) legislația fiscală.

Toate aceste verigi sunt strâns legate între ele și dezvăluie, în baza legislației fiscale, funcționarea aparatului fiscal, având ca scop utilizarea impozitelor ca sursă de venit a statului. Eficiența sistemului fiscal depinde de situația reală a fiecărui element al său. În sistemul de impozitare e necesar să se regăsească unele principii cum sunt – echitatea, simplitatea procedurilor și metodelor de determinare a tuturor elementelor de impunere, claritatea obligațiilor și drepturilor contribuabililor.

Termeni-cheie

Impozit	Taxă
Legalitatea impozitelor	Necesitatea impozitelor
Nonechivalența impozitelor	Obligativitatea impozitelor
Subiectul impozitului	Supportatorul impozitului
Obiectul impozitului	Sursa impozitului
Unitatea de impunere	Cota impozitului
Asieta	Termenul de plată al impozitului
Facilitățile fiscale	Responsabilitatea
Sistemul de impozitare	Aparatul fiscal
Legislația fiscală	

Teste propuse spre rezolvare

1. Așezarea impozitelor presupune:

- a) determinarea contribuabilului;
- b) stabilirea mărimii materiei impozabile;
- c) încadrarea impozitului în categoria impozitelor directe sau indirecte;
- d) alocarea impozitului pentru o cheltuială publică.

2. Bifați secvențele corecte:

Trăsăturile impozitelor sunt:

- legalitatea;
- suportatorul;
- nonechivalența;
- contributivitatea;
- obligativitatea;
- colectare.

3. Care dintre principiile de mai jos nu este principiu al impunerii:

- a) principiul echității impunerii;
- b) principii de politică financiară;
- c) principii de politică socială;
- d) principiul unității impunerii;
- e) principii de politică economică.

4. Scrieți cuvintele omise în locul punctelor: subiect plătitor, facilitate fiscală, sinteza, inducția, analiza, impozit indirect.

..... se stabilesc asupra vânzării bunurilor și prestării serviciilor.

..... reprezintă diverse înlesniri, ușurări, favorizări, avantaje etc. acordate pentru reducerea poverii fiscale.

5. *Caracterul obligatoriu al impozitelor reprezintă:*

- a) obligația fiecărui stat de a institui impozite;
- b) obligația contribuabililor de a datora și a plăti impozite, în condițiile legii;
- c) dreptul statului de a colecta veniturile bugetare numai pe seama impozitelor;
- d) plata către stat a unei sume fixe de bani, stabilită indiferent de venitul sau averea contribuabilului;
- e) nici unul din răspunsurile de mai sus.

6. *Impozitele și taxele se bazează pe următoarele principii:*

- a) neutralitatea măsurilor fiscale în raport cu diferitele categorii de investitori și capitaluri, cu formă de proprietate, asigurând condiții egale investitorilor, capitalului român și străin;
- b) cadrul legal pentru impozitele și taxele ce constituie venituri la bugetul de stat și bugetele locale, precizează contribuabilii care trebuie să plătească aceste impozite și taxe, precum și modul de calcul și plată al acestora;
- c) certitudinea impunerii, prin elaborarea de norme juridice clare, care să nu conducă la interpretări arbitrare, iar termenele, modalitatea și sumele de plată să fie precis stabilite pentru fiecare plătitor, respectiv aceștia să poată urmări și înțelege sarcina fiscală ce le revine, precum și să poată determina influența deciziilor lor de management financiar asupra sarcinii lor fiscale;
- d) echitatea fiscală la nivelul persoanelor fizice, prin impunerea diferită a veniturilor, în funcție de mărimea acestora;
- e) eficiența impunerii prin asigurarea stabilității pe termen lung a prevederilor Codului Fiscal, astfel încât aceste prevederi să nu conducă la efecte retroactive defavorabile pentru persoane fizice și juridice.

7. *După scopul urmărit, impozitele se împart în:*

- a) impozite pe avere;
- b) impozite de ordine;
- c) impozite financiare;
- d) impozite incidentale;
- e) impozite pe consum.

8. *Care dintre afirmațiile de mai jos, referitoare la sistemul fiscal, nu este adevărată?*

- a) prin intermediul sistemului fiscal, statul își procura resursele financiare;
- b) sistemul fiscal îndeplinește o funcție economică stimulatorie;
- c) una din trăsăturile sistemului fiscal este universalitatea;
- d) prin intermediul sistemului fiscal statul repartizează resursele sale în economie;
- e) sistemul fiscal trebuie caracterizat de echitate.

9. *Rolul impozitelor se manifestă pe plan financiar deoarece:*

- a) prin intermediul lor se încurajează dezvoltarea economiei;
- b) prin intermediul lor are loc redistribuirea unei părți importante din PIB;
- c) ele sunt folosite ca pârghii economice;
- d) constituie mijlocul principal de procurare a resurselor statului;
- e) ele frânează dezvoltarea economiei datorită nivelului mare al lor.

10. *Taxele, componente ale sistemului fiscal, întrunesc următoarele trăsături:*

- 1) au caracter obligatoriu și titlu nerambursabil;
- 2) au caracter obligatoriu și titlu nerambursabil, urmărite în caz de neplată;
- 3) presupun contraprestație din partea organelor statului;
- 4) nu depind exclusiv de costul serviciului prestat plătitorului;
- 5) se stabilesc ad-valorem sau în sume fixe;
- 6) încasarea se face în numerar sau prin anularea de timbre fiscale;
- 7) taxele alimentează numai bugetele fondurilor speciale sau sunt venituri extrabugetare ale unor instituții publice.

Indicați varianta de răspuns corectă:

- a) 2+3+4+5+6; b) 1+2+3+4+5; c) 3+4+5+6+7; d) 2+4+5+6+7; e) 1+4+5+6+7

11. *Impozitele:*

- a) sunt datorate în valoare absolută în quantum egal de către toți contribuabilii;
- b) reprezintă cheltuieli pentru stat;

- c) au un caracter facultativ pentru toți contribuabilii;
- d) sunt achitate numai de către persoanele juridice;
- e) au un caracter nerambursabil.

Întrebări de recapitulare

1. Ce reprezintă impozitul?
2. Care sunt caracteristicile impozitelor?
3. Ce reprezintă taxele?
4. Care sunt răsăturile specifice taxelor?
5. Enumerați și caracterizați elementele impozitelor.
6. Ce funcții îndeplinesc impozitele?
7. Care este rolul impozitelor?
8. Enumerați și prezentați principiile care stau la baza sistemului de impozitare.
9. Care sunt criteriile de clasificare ale impozitelor?
10. Ce reprezintă sistemul fiscal al Republicii Moldova?
11. Care sunt elementele sistemului fiscal al Republicii Moldova?

Proiecte:

1. Reforma fiscală în Republica Moldova.
2. Impozitele și taxele ca instrumente de reglementare în economia de piață.
3. Studiu comparat: sistemul de impozite din Republica Moldova și SUA.
4. Studiu comparat: sistemul de impozite din Republica Moldova și Japonia.
5. Studiu comparat: sistemul de impozite din Republica Moldova și țările Europei Centrale și de Est.
6. Studiu comparat: sistemul de impozite din Republica Moldova și țările CSI.

TEMA 9. COORDONATELE IMPOZITELOR DIRECTE ȘI INDIRECTE

Planul temei:

- 9.1. Caracteristica impozitelor directe
- 9.2. Impozitele reale: esența, evoluția, particularitățile actuale
- 9.3. Impozitele personale: esența și evoluția lor
- 9.4. Impozitele indirecte – caracteristica lor
- 9.5. Tipurile de impozite indirecte: taxe de consumație, monopoluri fiscale, taxe vamale
- 9.6. Evaziunea fiscală și formele sale

Obiective urmărite:

1. Cunoașterea caracteristicilor definitorii ale impozitelor directe și indirecte;
2. Înțelegerea categoriilor de impozite reale și personale;
3. Identificarea impozitelor directe și indirecte în baza elementelor definitorii;
4. Determinarea tipului de evaziunea fiscală în funcție de criteriile caracteristice.

REZUMAT

În decursul timpului, impozitele directe au evoluat odată cu dezvoltarea economiei, ele stabilindu-se pe diferite obiecte materiale, genuri de activități, pe venituri sau pe averi. Fiind individualizate, impozitele directe constituie cea mai veche formă de impunere.

Pentru procurarea resurselor financiare necesare acoperirii cheltuielilor publice, statul instituie pe lângă impozitele directe și impozitele indirecte. Impozitele indirecte, cu toate inconveniențele concepționale, au fost introduse în statele contemporane, inclusiv în Republica Moldova. Dintre datele și aspectele ulterioare de evoluție modernă a impozitelor indirecte, un moment important l-a constituit introducerea în 1948, în Franța, a „plăților fracționate”, respectiv a taxei pe valoarea adăugată. Impozitele directe sunt multiple și diverse, clasificarea lor fiind prezentată în figura 9.1.

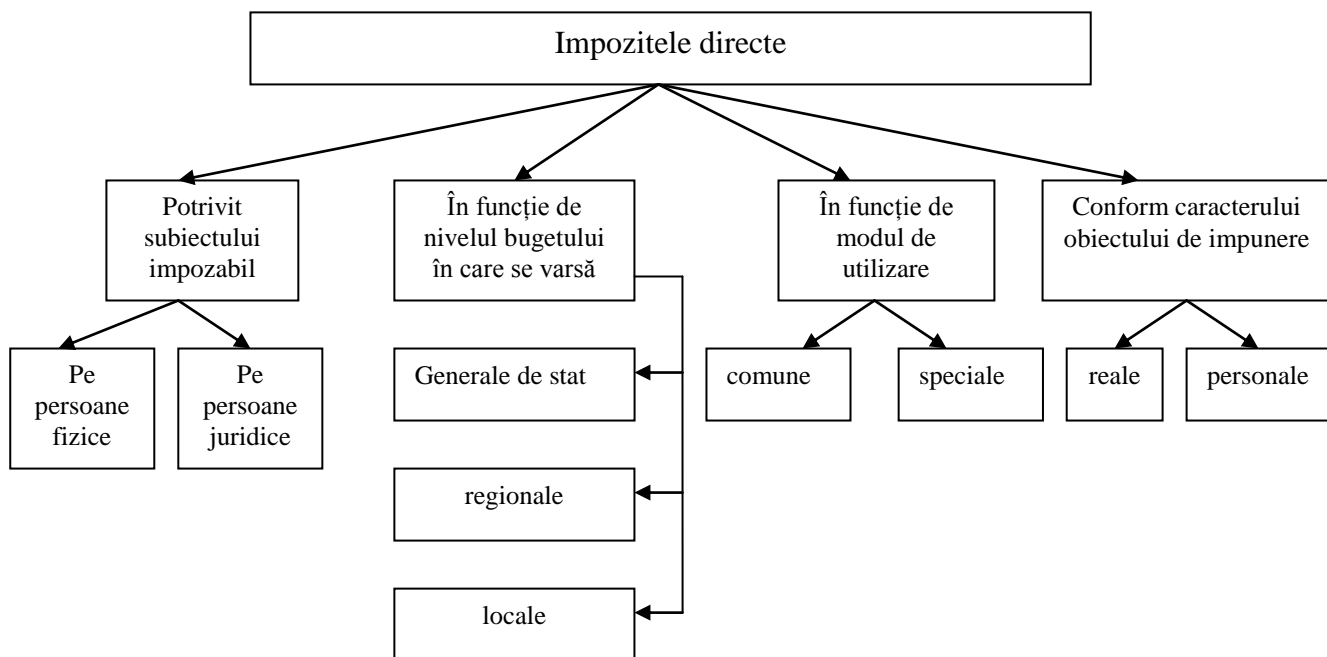

Figura 9.1. Gruparea impozitelor directe

Impozitele directe prezintă următoarele *avantaje*:

1) constituie venituri sigure pentru stat, cunoscute din timp și pe care statul se poate baza la anumite intervale de timp;

2) îndeplinesc obiective de justiție fiscală, deoarece sunt exonerate veniturile necesare minimumului de existență;

3) se calculează și se percep relativ ușor.

Impozitele directe prezintă și următoarele *dezavantaje*:

a) nu sunt agreabile plătitorilor;

b) se apreciază că nu sunt productive, deoarece conducerile statelor nu ar avea interes să devină c) nepopulare, prin creșterea acestor impozite;

d) pot genera abuzuri în ce privește așezarea și încasarea impozitelor.

Impozitele indirecte se manifestă sub următoarele *forme*:

- taxe de consumație;

- venituri din monopoluri fiscale;

- taxe vamale;

- alte taxe.

Impozitele indirecte prezintă următoarele *trăsături caracteristice*:

a) se percep la vânzarea mărfurilor și serviciilor prin adăugarea unor cote de impunere la prețurile și tarifele acestora;

b) se încasează de la toate persoanele care cumpără mărfurile și serviciile supuse impunerii indirecte, indiferent de veniturile, averea sau situația personală a acestora;

c) se stabilesc în cote proporționale asupra prețului mărfurilor supuse vânzării și serviciilor sau în sumă fixă pe unitatea de măsură a acestora;

d) au un pronunțat caracter regresiv, datorită discrepanței dintre mărimea veniturilor diferitelor categorii sociale. (În condițiile în care la impozitele pe venit contribuabilii cu venituri situate sub minimumul neimpozabil sunt scutiți de impozit, iar la impozitele indirecte nu se acordă nici un fel de scutire);

e) au un caracter inequitabil, deoarece nu prevăd venit minim neimpozabil, nu cuprind anumite facilități în cazul celor care au copii sau persoane în întreținere și, totodată, avantajează persoanele cu venituri mari;

f) se virează la bugetul public de către producători, comercianți, însă sunt suportate de către consumatori, fiind incluse în prețurile mărfurilor sau tarifele serviciilor; în acest sens există o neconcordanță între plătitorul acestora la buget și suportatorul lor real;

- g) utilizarea lor, ca și în cazul impozitelor directe, conduce la scăderea nivelului de trai al populației, deoarece, prin reducerea veniturilor reale, se diminuează puterea de cumpărare a populației;
- h) mărimea acestora este necunoscută de consumatori, fiind „camuflată” în prețuri sau tarife;
- i) manifestă o sensibilitate sporită față de conjunctura economică (de pildă, când o economie are o evoluție ascendentă, impozitele indirecte pot avea un randament fiscal ridicat și invers în situația de recesiune economică);
- j) perceperea lor este comodă și reclamă un cost relativ redus.

În „Teoria generală a economiei”, autorii explică evaziunea fiscală ca fiind „*sustragerea voită de la plata impozitelor, taxelor și altor obligații fiscale manifestată de unii agenți economici, implicit a celor ce acționează în economia paralelă (subterană)*”. Ea se concretizează în nedeclararea sau declararea falsă a veniturilor impozabile pe o anumită perioadă. Ea poate fi favorizată și de bancruta manifestată în diverse împrejurări. [...] Astfel, el „agentul economic” ajunge și în situația de a nu-și respecta obligațiile fiscale la termenele legale” [12].

Evaziunea fiscală apare când „indivizii nu-și onorează în mod deliberat obligațiile fiscale” sau presupune „neraportarea venitului impozabil autorităților fiscale ori subdimensionarea sa”.

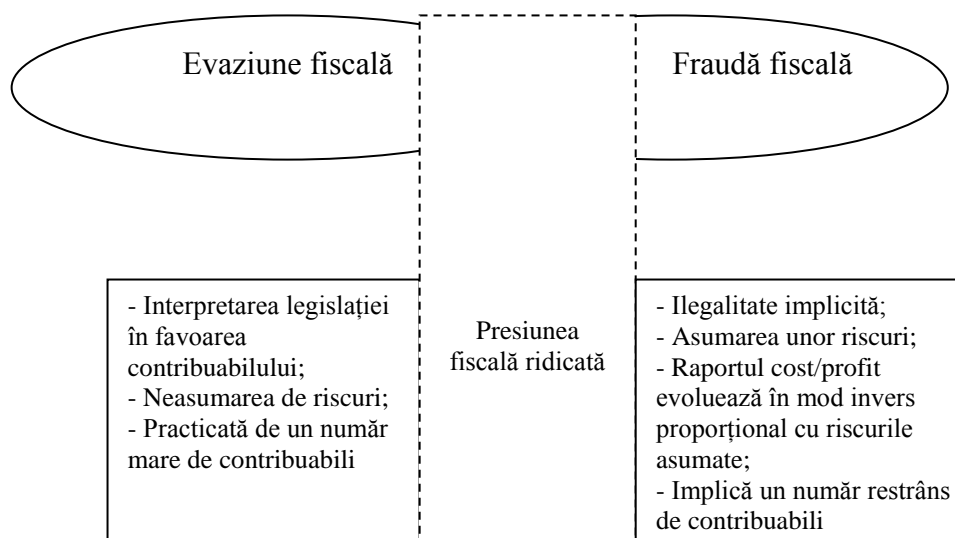

Figura 9.2. Delimitarea evaziunii și fraudei fiscale și criteriile de departajare

Sursa: adaptat de autor după Ene Corina – Maria. *Economia subterană. Teorie, modele, aplicații*, p. 54.

Evaziunea fiscală licită (realizată la adăpostul legii) presupune sustragerea unei părți din materia impozabilă, fără ca această acțiune să aibă caracterul unei contravenții sau infracțiuni. Evaziunea fiscală licită se construiește pe baza paradoxurilor legislative, care nu permit o confirmare sau infirmare fără echivoc a anumitor aspecte legislative controversate și, tocmai de aceea, interpretabile [23].

Evaziunea fiscală ilicită (frauduloasă sau fraudă fiscală) presupune eludarea în mod direct și deliberat a legislației fiscale, fiind sancționată penal. Se concretizează în ascunderea ilegală, totală sau parțială a materiei impozabile de către contribuabili în scopul reducerii sau eliminării obligațiilor fiscale ce le revin. Acest lucru are efecte negative asupra finanțării cheltuielilor publice.

Evaziunea fiscală internațională este legată de extinderea producției unor întreprinderi în țări cu legislații fiscale și sociale mai favorabile. Aici am în vedere procesul de globalizare a lumii economice, comerțul global, investițiile privilegiate de capital, mai ales acele componente care pot fi rapid și ușor mutate în străinătate. Astfel, în vederea creșterii competitivității, investitorii se mută în țări unde forța de muncă este mai ieftină, iar legislația fiscală le oferă condiții favorabile și facilități.

În evoluția evaziunii fiscale apar și elemente specifice ce caracterizează acest fenomen, care țin și de atitudinea cetățenilor, unele studii evidențiind o tendință mai accentuată spre evaziune fiscală în unele țări, comparativ cu altele, inclusiv sub impactul ratei ridicate a fiscalității.

Termeni-cheie

Impozit direct	Impozit indirect
Impozit real	Impozit personal
Impozit pe venit	Impozit pe avere
Impozit funciar	Impozit pe bunurile imobiliare
Taxa pe valoare adăugată	Taxă de consumație
Acciz	Taxă ad-valorem
Taxa vamală	Monopol fiscal
Evaziune fiscală legală	Evaziune fiscală ilicită

Teste propuse spre rezolvare

1. Stabiliți caracterul adevărat sau fals al afirmației: „Taxele generale pe vânzări se aplică numai asupra unor categorii de mărfuri sau servicii”. Dacă afirmația este falsă, prezentați varianta corectă.

- adevărat;
- fals.

2. Care dintre prelevările fiscale reprezintă impozite directe (A) și care reprezintă impozite indirecte (B) ?

taxe vamale	impozit pe veniturile societăților
impozit pe clădiri	taxa pe valoare adăugată
monopoluri fiscale	impozit pe dividende
impozit funciar	impozit pe produse petroliere
impozit pe circulația averii	contribuții de asigurări sociale de sănătate
acciz	contribuții pentru asigurări sociale
taxa vamală	

3. Care dintre următoarele trăsături sunt caracteristice pentru impozitele indirecte?

- sunt impozite nominative, stabilite pe plătitori (subiecți, contribuabili);
- țin seama de veniturile, averea sau situația personală a contribuabililor;
- nu afectează veniturile nominale, ci numai veniturile reale ale contribuabililor;
- cuantumul și termenele de plata a impozitelor indirecte sunt precis stabilite și aduse din timp la cunoștința contribuabililor.

4. Alegeți variantele corecte:

- Impozitele personale se referă direct la contribuabil.
- Impozitele personale sunt ascunse în cheltuieli.
- Impozitele personale se întâlnesc sub forma impozitelor pe venit și pe avere.

5. Precizați care dintre formulări nu se încadrează în formele de manifestare a impozitelor indirecte după criteriul trăsăturilor de fond și formă:

- taxa pe valoarea adăugată;
- accizele;
- taxele vamale;
- impozitele reale;
- alte impozite indirecte.

6. Care dintre următoarele afirmații, cu privire la impozitele personale, este falsă:

- se întâlnesc sub forma impozitului pe venit;
- se ține cont de minimul de venit neimpozabil;
- se referă la impozitul pe capitalul bănesc;
- se întâlnesc sub forma impozitului pe avere;
- țin cont de situația personală a fiecărui plătitor.

7. Ce avantaje prezintă impozitele indirecte?

- sunt mai echitabile decât impozitele directe deoarece sunt stabilite în cote proporționale și deci sunt suportate în egală măsură de către toți contribuabilii;
- productivitatea lor este destul de ridicată și procură în mod operativ resurse financiare pentru stat;
- plata impozitelor indirecte are întotdeauna un caracter voluntar, facultativ;
- randamentul lor fiscal este stabil, nefiind influențat de conjunctura economică.

8. Taxele vamale ad-valorem:

- se aplică sub formă de cotă procentuală la valoarea în vamă;
- se aplică prețului unitar extern, transformat la cursul de schimb comunicat de BNM.;
- se aplică valorii în vamă, la care se adaugă cheltuielile de transport pe parcurs extern;
- reprezintă un impozit cu caracter protecționist;
- prezintă avantajul că nu variază când prețul extern scade.

9. *Taxa pe valoare adăugată nu are următoarea caracteristică:*

- a) este un impozit indirect cu randament fiscal ridicat;
- b) este o taxă de consumație pe produs;
- c) este un impozit indirect unic, cu plata fracționată;
- d) reflectă principiul incidenței directe;
- e) este o taxă de consumație generală pe vânzări.

10. *Alegeți variantele corecte:*

- A. Impozitele directe sunt nominative.
- B. Impozitele directe predomină în țările în curs de dezvoltare.
- C. Impozitele directe au termene de plată stabilite și cunoscute.

Întrebări de recapitulare

1. Ce semnifică impozitele directe?
2. Ce reprezintă impozitele indirecte?
3. Care sunt avantajele și dezavantajele impozitelor directe?
4. Ce tipuri de impozite directe cunoașteți?
5. Explicați sensul impozitelor reale.
6. Caracterizați principiile impozitului funciar
7. Ce reprezintă impozitele personale?
8. Prezentați tipurile de impozite personale.
9. Care este rolul impozitelor indirecte în economia de piață?
10. Enumerați trăsăturile impozitelor indirecte.
11. Ce tipuri de taxe se aplică în Republica Moldova?
12. Ce reprezintă evaziunea fiscală?
13. Caracterizați tipurile evaziunii fiscale?

Proiecte:

1. Armonizarea impozitelor directe în țările Uniunii Europene.
2. Impozitele directe în țările în tranziție la economia de piață.
3. Armonizarea impozitelor indirecte în țările Uniunii Europene.
4. Impozitele indirecte în țările în tranziție la economia de piață.
5. Politica fiscală discreționară în țările aflate în tranziție la economia de piață.

TEMA 10. NECESITATEA ȘI ROLUL CREDITULUI PUBLIC PENTRU STAT

Planul temei:

- 10.1. Conținutul economic al creditului public
- 10.2. Rolul, funcțiile și importanța creditului public
- 10.3. Criteriile de clasificare a creditului public
- 10.4. Operațiuni specifice creditului public
- 10.5. Gestiunea creditului public

Obiective urmărite:

1. Cunoașterea noțiunilor de credit public, precum și a conținutului și clasificării acestuia din urmă;
2. Însușirea elementelor cheie și a tehnicii creditelor publice;
3. Determinarea metodelor de gestionare a creditului public.

Creditul public este o formă de credit acordat statului sau oricărui organism dependent de acesta. Creditul public se bazează pe încrederea în solvabilitatea statului, fiind considerat un act de încredere ce are loc în anumite condiții. Ca modalități de acordare a creditului se pot distinge:

- contractarea directă de către stat de împrumuturi de la persoane fizice sau juridice deținătoare de disponibilități bănești;
- intermediul unor instituții specializate care colectează disponibilitățile bănești de pe piață, încredințându-le apoi statului pe o perioadă determinată.

Creditul public se realizează, fie pe calea contractării directe de către stat, de împrumuturi cu persoanele fizice sau juridice deținătoare de mijloace bănești libere, fie prin intermediul unor instituții specializate, bănci, case de economii, case de asigurări sociale și de pensii, societăți de asigurare și reasigurare etc, care colectează disponibilitățile bănești de pe piață, pe care le încredințează apoi statului pe timp determinat.

Statul apelează la credite din următoarele considerente:

- majorarea impozitelor constituie o măsură luată în ultimă instanță, cu caracter nepopular, ce generează conflicte sociale și economice;
- creditele reprezintă, pentru cei cu stare, un plasament sigur și remunerator pentru disponibilitățile lor de capital;
- creditele sunt un mijloc mai rapid de procurare a resurselor financiare necesare decât sistemul de impozite și taxe;
- creditul solicitat la banca centrală se acordă mult mai repede decât atunci când acesta se plasează în rândurile populației sau al persoanelor juridice, altele decât banca centrală.

Rolul creditului public se manifestă pe multiple planuri, în raport de destinația acestuia după cum urmează:

- poate fi un instrument de politică economică în scopul impulsivării activităților economice și restabilirii echilibrului prin orientarea acestuia spre investiții;
- contribuie la redistribuirea produsului intern brut întrucât sumele temporar disponibile sunt plasate în valori mobiliare emise de stat și folosite în scopuri neproductive;
- constituie o modalitate de procurare rapidă a resurselor financiare în raport cu alte mijloace;
- asigură plata costului creditului prin surplusul de valori generat de impulsivarea activităților productive.

Din punct de vedere al destinației se consideră că prin creditele publice se asigură susținerea nevoilor trezoreriei și echilibrarea bugetului de stat.

Sub *raport juridic*, împrumutul de stat apare ca o înțelegere intervenită între o persoană fizică sau juridică, pe de o parte, și stat, pe de altă parte, prin care prima consimte să pună la dispoziția statului o sumă de bani sub formă de împrumut, pe o perioadă determinată, iar acesta din urmă se angajează să o restituie la termenul stabilit și să achite prețul (dobânda) stabilit.

Elementele tehnice ale împrumuturilor de stat sunt:

- a) denumirea împrumutului;
- b) valoarea nominală, valoarea reală și cursul;
- c) termenul de rambursare;
- d) dobânda;
- e) alte avantaje conferite deținătorilor de înscrisuri ale împrumuturilor de stat.

Rata reală a dobânzii se calculează cu ajutorul formulei:

$$Dr = \frac{(100 + dn) \times 100}{D} - 100, \quad (10.1)$$

unde Dr - rata reală a dobânzii; dn - rata nominală a dobânzii; D - deflatorul (indicele de preț al produsului intern brut, față de anul precedent luat ca bază).

Diferența dintre dobânda nominală și cea reală constituie o pierdere pentru creditor și un avantaj de aceeași valoare pentru debitor.

Împrumuturile de stat generează o serie de operațiuni legate de plasarea acestora pe piață, de rambursarea lor, precum și de eventuala modificare a ratei dobânzii și a termenelor de restituire, inițial stabilite.

În perioada în care rata dobânzii înregistrează o scădere apreciabilă, statul procedează la preschimbarea înscrisurilor unui împrumut vechi cu înscrisurile unui împrumut nou, emis cu o dobândă mai redusă, operațiune cunoscută sub numele de conversiune.

În practică se cunosc trei tipuri de conversiune:

1) conversiunea forțată - când statul oferă o singură alternativă creditorilor săi și anume aceea de a prezenta la preschimbare titlurile împrumutului vechi, contra titlurilor unui nou împrumut, în decursul unei anumite perioade de timp. După expirarea termenului stabilit, titlurile vechi își pierd valabilitatea;

2) conversiunea facultativă - atunci când deținătorii de înscrisuri pot opta pentru preschimbarea înscrisurilor vechi în altele noi sau pot păstra pe cele vechi. Dacă noul împrumut este emis cu o dobândă mai mică decât vechiul împrumut, atunci deținătorii vechiului împrumut nu se vor prezenta la preschimbare, pentru a nu pierde avantajul pe care îl au;

3) conversiunea anticipată - când deținătorii de înscrisuri au următoarele alternative: să accepte preschimbarea înscrisurilor vechi în condițiile stabilite de stat sau să refuze și să solicite rambursarea anticipată a acestuia.

Din cele trei tipuri de conversiune, cea anticipată este cel mai frecvent folosită. Prin conversiune, statul obține un avantaj material și anume - reducerea cheltuielilor cu plata dobânzii, dar suferă un prejudiciu moral, prin pierderea credibilității pe piață, creându-se dificultăți la plasarea de noi împrumuturi.

Pentru a evita astfel de situații, în perioadele când au loc scăderi apreciable ale cursului obligațiunilor, statul poate apela la majorarea ratei dobânzii obținute, operațiune denumită arozare, adică inversul conversiunii.

Procesul de gestiune al creditului include următoarele:

- realizarea procesului de rambursare a împrumuturilor existente;
- emisiunea unor noi împrumuturi;
- calculul eficienței utilizării mijloacelor atrase prin împrumuturi;
- re-finanțarea datoriei vechi prin valori mobiliare;
- consolidarea, conversiunea și unificarea împrumuturilor de stat;
- anularea datoriilor anterioare ș.a.

Termeni-cheie

Credit public	Conversiunea forțată
Obligațiunile împrumuturilor de stat	Conversiunea facultativă
Funcția fiscală	Conversiunea anticipată
Funcția de reglare	Funcția de control
Valoarea creditului	Plasarea creditelor publice
Amortizarea creditului public	Gestiunea calificată
Dobânda	

Probleme și teste propuse spre rezolvare

APLICAȚII REZOLVATE

Aplicația 1.

La un împrumut de stat lansat cu o dobândă de 15%, valoarea nominală a unei obligațiuni este de 10.000 u.m. Cursul obligațiunilor în momentul plasării este al pari, iar în momentul rambursării este:

A) 111%

B) 94%

O persoană a cumpărat 5 obligațiuni. La ce sumă totală are dreptul, la rambursarea obligațiunilor?

Rezolvare:

Calculăm valoarea nominală pentru 5 obligațiuni: $10000 \times 5 = 50000$ u.m.

$$A) \quad 50000 \times \frac{111}{100} + 50000 \times \frac{15}{100} = 55500 + 7500 = 63000 \text{ u.m.}$$

$$B) \quad 50000 \times \frac{94}{100} + 50000 \times \frac{15}{100} = 47000 + 7500 = 54500 \text{ u.m.}$$

Aplicația 2.

Un consorțiu bancar cumpără obligațiunile unui împrumut de stat pentru a le plasa pe piață. Suma totală a împrumutului stabilită pe baza valorii nominale a obligațiunilor este de 12 milioane u.m. Consorțiul a cumpărat obligațiunile de la stat la un curs de 85% și reușește să le plaseze pe piață la un curs de 89%. Se cere:

- să se calculeze suma efectiv încasată de către stat;
- să se determine care este suma ce îi revine consorțiului bancar în urma plasării împrumutului.

Rezolvare:

A) suma efectiv încasată de către stat: 12 mil.u.m. x 85%=10,2 mil.u.m.

B) suma încasată de consorțiul bancar în urma plasării: 12 mil.u.m. x 89%=10,68 mil.u.m.

- suma care îi revine după câștig consorțiului bancar: 10,68 - 10,20=0,48 mil.u.m.

Aplicația 3,

Care este dobânda reală în cazul unui împrumut lansat de stat cu dobândă nominală de 30% pe an, dacă rata inflației este de 26% ?

Rezolvare:

$$Rd_{reala} = \frac{1 + Rn}{1 + Ri} - 1 = \frac{1 + 0,30}{1 + 0,26} - 1 = \frac{1,30}{1,26} - 1 = 3,17\%$$

Aplicația 4.

Valoarea nominală a unui titlu de stat este 300 euro cu o rată de dobândă nominală de 30% pe an. Titlul de stat are un curs de emisiune de 130% și este vândut de către deținătorul său după un an la un preț de revânzare de 430 euro. La sfârșitul anului în care s-a achiziționat titlul de stat, este încasat și cuponul de dobândă. Să se calculeze randamentul real anual oferit de titlul respectiv.

Rezolvare:

Cuponul de dobândă = valoarea nominală x rata de dobândă

Cuponul de dobândă = 300 x 30% = 90 euro

Valoarea de revânzare la VN = cursul de emisiune x valoarea nominală

Valoarea de revânzare la VN = 130% x 300 = 390 euro

$$Randamentul\ real\ al\ titlului = \frac{Cuponul\ de\ dobândă + (Prețul\ de\ revânzare - Valoarea\ de\ revânzare\ la\ VN)}{Valoarea\ de\ revânzare\ la\ VN} \times 100\%$$

$$Randamentul\ real\ al\ titlului = \frac{90 + (430 - 390)}{390} \times 100\% = 33,33\%$$

Aplicația 5.

Un împrumut obligatar are următoarele caracteristici: valoarea nominală 20000 u.m., cursul de vânzare 90%, rata nominală a dobânzii 16%, iar rambursarea se face la paritate. Să se calculeze efortul real efectuat de stat (rata reală de dobândă).

Rezolvare:

Valoarea de vânzare = valoarea nominală x cursul de vânzare

Valoarea de vânzare = 20000 x 90% = 18000 u.m.

Dobânda = rata nominală a dobânzii x valoarea nominală

Dobânda = 16% x 20000 = 3200 u.m.

$$R_{rd} = \frac{dobinda}{valoarea\ de\ vânzare} \times 100\% = \frac{3200}{18000} \times 100\% = 17,7\%$$

Aplicația 6.

Obligațiunile unui împrumut de stat sunt cumpărate de un consorțiu bancar integral la un curs de 92% și reușește să le vândă pe piață la un curs de 95%. Valoarea nominală a unei obligațiuni este de 3000 u.m.,

iar rata nominală de dobândă este 10%. Rambursarea împrumutului se face la expirarea unui an la valoarea nominală, iar numărul de obligațiuni emise este de 10000 unități. Din emisiune sunt plasate de către consorțiu 2/3. Să se calculeze câștigul consorțiului bancar.

Rezolvare:

Câștigul are următoarele componente:

- câștig din revânzarea obligațiunilor: $(95\%-92\%) \times 3000 \times 10000 \times \frac{2}{3} = 600000$ u.m.

- câștig din diferența de curs de cumpărare și de rambursare: $(100\%-95\%) \times 3000 \times 10000 \times \frac{1}{3} = 500000$ u.m.

- câștig din dobândă: $3000 \times 10000 \times \frac{1}{3} \times 10\% = 1000000$ u.m.

Câștigul consorțiului bancar = $600000 + 500000 + 1000000 = 2100000$ u.m.

APLICAȚII DE REZOLVAT

Aplicația 1.

La un împrumut de stat, cu o dobândă anuală de 22%, valoarea nominală a unei obligațiuni este de 50.000 \$. Cursul obligațiunilor în momentul plasării este al pari, iar în momentul rambursării este: 108%; 95%. O persoană a cumpărat 15 obligațiuni. La ce sumă totală are dreptul la rambursarea obligațiunilor?

Aplicația 2.

Statul plasează prin intermediul unui consorțiu bancar un împrumut în valoare nominală de 300 mld. lei, cu o rată a dobânzii de emisiune de 18%. Consorțiul cumpără întregul împrumut la un curs de 90% și reușește să-l plaseze prin ghișeele proprii la un curs de 97%. La sfârșitul perioadei de plasare consorțiul rămâne cu 10% din înscrieri nevândute. Să se calculeze: valoarea împrumutului primit de stat; câștigul consorțiului bancar.

Aplicația 3.

O țară în curs de dezvoltare a contractat un împrumut dintr-o țară dezvoltată cu o dobândă nominală de 18% pe an, iar prețurile produselor sale exportate au înregistrat în anul considerat, pe piața externă o reducere de 8% față de anul precedent. Să se calculeze: rata reală a dobânzii; la o creștere a prețurilor produselor țării debitoare pe piața externă cu 3% care este rata reală a dobânzii?

Aplicația 4.

Valoarea nominală a unui titlu de stat este de 100 euro cu o rată de dobândă nominală de 20% pe an. Cursul de emisiune al acestui titlu este de 70%. Titlul este vândut de către deținătorul său după un an la un preț de revânzare de 110%. Cuponul de dobândă este încasat la sfârșitul anului în care a fost achiziționat acest titlu. Determinați randamentul real anual care este dat de acest titlu.

Aplicația 5.

Pentru acoperirea deficitului bugetar, a fost emis un număr de 150.000 de titluri de stat, la o valoare nominală de 1.000.000 u.m. cu o rată a dobânzii de 12% pe an. Prețul de emisiune este de 90% iar scadența este la un an. Să se calculeze randamentul la emitent (rata reală a dobânzii). Dacă rata inflației este de 7%, să se determine rata reală a dobânzii la subscriitor.

Aplicația 6.

Se emit obligațiuni de stat caracterizate prin: valoarea nominală 100.000 u.m., cu o rată nominală de dobândă de 20%, rata dobânzii la termen 22%, iar cursul de vânzare este de 90%. În condițiile în care rambursarea se face la paritate, să se calculeze rata reală de dobândă (R_{rd}).

Teste propuse spre rezolvare

1. *Creditul public reprezintă relații economice, bănești stabilite între următorii debitori și creditori:*

- a) populație și bănci;
- b) stat și deținătorii de disponibilități bănești temporare, persoane fizice și juridice;
- c) instituții financiar-bancare și Banca Centrală;
- d) organizații nonprofit și bănci.

2. *Rambursarea (amortizarea sau stingerea) împrumuturilor de stat cu termen nu se efectuează prin:*

- a) anuități;
- b) depreciere monetară;
- c) răscumpărare la bursă;
- d) tragere la sorți.

3. *Care sunt trăsăturile caracteristice ale împrumuturile de stat:*

- caracter contractual și voluntar;
- caracter nerambursabil;
- nu asigură o contraprestație;
- asigură o contraprestație sub formă de conversiune.

4. *Valoarea nominală înscrisă pe titlul unui înscris de stat reprezintă:*

- a) suma inițială cu care se plătește acest înscris;
- b) suma cu care cumpără acest înscris de la bancă;
- c) mărimea creanței pe care deținătorul o are de încasat de la stat;
- d) mărimea datoriei pe care deținătorul o are de încasat de la stat.

5. *Împrumuturile de stat clasificate în funcție de termen pot fi:*

- a) împrumuturi interne;
- b) împrumuturi contractate direct de către stat;
- c) împrumuturi pe termen lung;
- d) împrumuturi garantate de stat.

6. *Împrumuturile de stat clasificate în funcție de locul de plasare (contractare) pot fi:*

- împrumuturi interne;
- împrumuturi contractate direct de către stat;
- împrumuturi pe termen lung;
- împrumuturi garantate de stat.

7. *Împrumuturile de stat clasificate în funcție de poziția statului față de creditorii pot fi:*

- a) împrumuturi interne;
- b) împrumuturi contractate direct de către stat;
- c) împrumuturi pe termen lung;
- d) împrumuturi externe.

8. *Valoarea reală a titlului unui împrumut de stat exprima:*

- a) suma cu care se cumpără (se vinde) un înscris la bursa;
- b) prețul cu care se cumpără și se vând 100 de unități monetare valoare nominală;
- c) mărimea creanței pe care deținătorul o are de încasat de la stat (sau, invers, datoria statului față de deținătorul înscrisului respectiv);
- d) prețul pe care statul îl plătește creditorilor săi pentru folosirea sumei împrumutate.

9. *Alegeți variantele corecte: Plasarea creditului public se face prin:*

- 1) vânzare la bursă
- 2) cumpărare de sindicatul bancar
- 3) subscriere închisă
- 4) cumpărarea titlurilor de credit emise
- 5) subscriere publică

10. *Conversiunea unui împrumut public este o operațiune generată de:*

- a) plasarea creditului;
- b) modificarea termenului de rambursare;
- c) modificarea ratei dobânzii;
- d) amortizarea creditului;
- e) niciuna dintre variante.

11. Care din resursele menționate nu pot constitui oferta de resurse de împrumut:

- a) capitalurile bănești temporar libere ale agenților economici;
- b) capitalurile și rezervele bănești libere ale băncilor;
- c) veniturile rentierilor;
- d) economiile bănești;
- e) resursele instituțiilor publice.

12. Conversiunea este operațiunea care:

- constă în modificarea termenului pentru care a fost contractat împrumutul;
- necesită preschimbarea obligațiunilor vechiului împrumut cu altele noi;
- presupune răscumpărarea obligațiunilor unui împrumut ajuns la scadență;
- constă în preschimbarea înscrisurilor unui împrumut vechi cu înscrisuri ale unui împrumut nou, emis cu o dobândă mai mică.

13. Amortizarea împrumuturilor nu se poate realiza prin:

- a) tragere la sorti;
- b) răscumpărare la bursă;
- c) negociere cu fiecare creditor în parte;
- d) pe calea anuităților.

14. Care din cele enumerate mai jos nu fac parte din elementele unui împrumut:

- 1) denumirea împrumutului;
- 2) denumirea subscriitorului;
- 3) valoarea nominală a împrumutului;
- 4) rata dobânzii;
- 5) termenul de rambursare.

Întrebări de recapitulare

1. Ce reprezintă creditul de stat?
2. Care sunt modalitățile de acordare a creditului de stat?
3. Enumerați caracteristicile creditului public.
4. Prin ce se deosebește creditul public de creditul comercial?
5. În ce constă importanța creditului public?
6. Care este rolul creditului public?
7. Ce funcții îndeplinește creditul public?
8. Prezentați criteriile de clasificare a creditului public.
9. Care sunt formele creditului de stat?
10. Explicați operațiunile specifice ale creditului public.
11. Ce se înțelege prin gestiunea creditului public?
12. Care sunt etapele procesului de gestiune a creditului public?
13. Ce probleme se rezolvă prin intermediul gestiunii creditului public?

Proiecte:

1. Destinația și rolul împrumuturilor de stat pentru țările în tranziție la economia de piață.
2. Particularitățile împrumuturilor de stat în Republica Moldova.
3. Eficiența contractării împrumuturilor de stat în Republica Moldova.

TEMA 11. ASIGURAREA ȘI ROLUL EI ÎN SISTEMUL FINANCIAR AL ȚĂRII

Planul temei:

- 11.1. Apariția și dezvoltarea relațiilor de asigurare
- 11.2. Definierea asigurărilor
- 11.3. Trăsăturile și funcțiile asigurării
- 11.4. Criteriile de clasificare a asigurărilor
- 11.5. Influența asigurărilor asupra activității economice

Obiective urmărite:

1. Înțelegerea conceptului de asigurare, importanța și funcțiile lor în sistemul economic;
2. Identificarea asigurării în calitate de categorie economică;
3. Cunoașterea noțiunilor din domeniul asigurărilor și reasigurărilor;
4. Determinarea elementelor și condițiilor de valabilitate a contractului de asigurare;
5. Evaluarea sumei asigurate și a principiilor valabile la acordarea despăgubirii.

REZUMAT

Factorii determinanți, care au condus la apariția asigurărilor contemporane, sunt cei economici și cei sociali, dar cel mai important factor este apariția unei activități raționale capitaliste cu orientare spre valorile raționalității formale.

Asigurarea are la baza un acord de voință între o persoană fizică sau juridică și o persoană juridică în calitate de asigurător prin care asiguratul cedează asigurătorului un risc sau clasa de riscuri pentru a obține protecția asigurătorului, pentru această protecție asigurătorul plătește asiguratului indemnizația de asigurare și îl despăgubește pentru pagubele produse.

Asigurarea este o activitate economico-socială care constă în protecția persoanelor fizice și juridice în calitate de asigurați împotriva diverselor riscuri și este realizată de către societăți specializate, în calitate de asigurători.

Caracteristicile juridice ale contractului de asigurare sunt:

- a) caracter consensual - se încheie în scris numai pe baza consimțământului părților;
- b) caracter sinalagmatic - părțile contractante își asumă reciproc anumite obligații reciproce și interdependente;
- c) caracter aleatoriu - la încheierea contractului, părțile contractante nu cunosc ce efecte vor rezulta din desfășurarea lui: beneficii sau pierderi. Caracterul aleator este esențial la contractul de asigurare;
- d) caracter oneros - fiecare parte urmărește obținerea unui avantaj (folos) prin prestația pe care s-a angajat să o facă în favoarea celeilalte părți. La fel ca și alte contracte cu titlu oneros, contractul de asigurare este opus contractului cu titlu gratuit;
- e) caracter succesiv - eșalonarea în timp a prestațiilor precizate în contract. Faptul că, valabilitatea contractului de asigurare se întinde pe o anumită perioadă de timp, face posibilă eșalonarea plății primei de asigurare de către asigurat;
- f) caracter de adeziune - forma și clauzele contractului sunt stabilite de către societatea de asigurări, potențialul asigurat având posibilitatea să accepte sau să respingă în bloc acest contract;
- g) caracter de bună-credință - presupune ca executarea acestuia să se facă cu bună credință de către ambele părți.

Principiile care stau la baza contractului de asigurare sunt reflectate în figura 11.1.

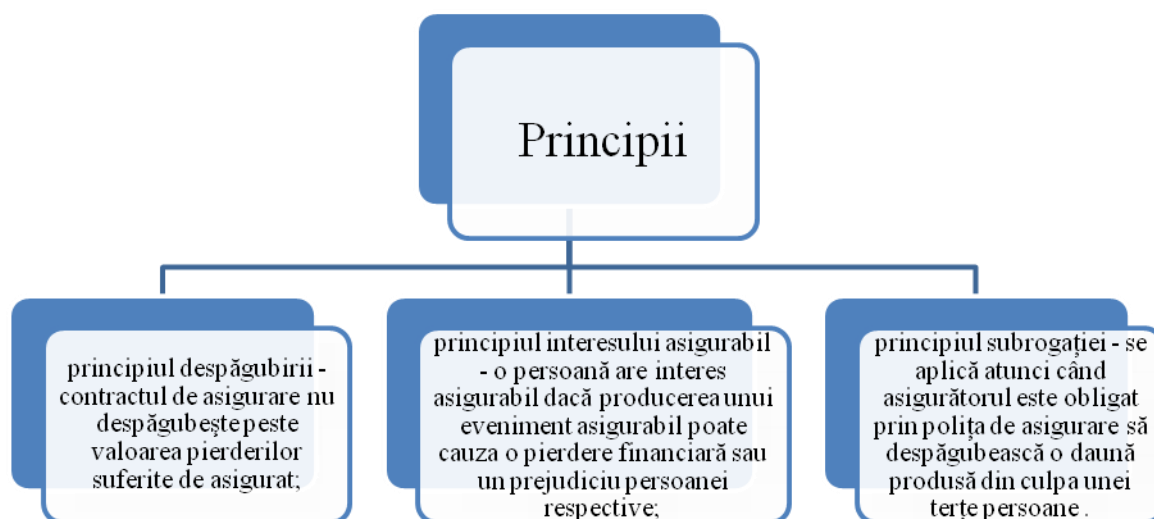

Figura 11.1. Principiile contractului de asigurare

Esența economică a asigurării o reprezintă acoperirea daunelor dintr-un fond central, creat din colectarea primelor de asigurare colectat plătite de către asigurați. Destinația acestui fond este următoarea:

- plata daunelor;
- crearea unui fond de rezervă (din care se vor achita daunele mari);
- acoperirea cheltuielilor administrative ale societății.

Asigurările sunt o componentă a sistemului financiar al țării noastre, drept pentru care acestea îndeplinesc cele două funcții specifice finanțelor publice, adică funcția de repartitie și cea de control.

Funcția de repartitie se manifestă în procesul reconstituirii fondurilor de asigurare, pe seama primelor plătite de către asigurați și al utilizării acestora pentru plata despăgubirilor sau a sumelor asigurate.

Funcția de control vizează, pe de o parte modalitatea de constituire a fondurilor și a utilizării lor conform prevederilor legale, iar pe de altă parte vizează respectarea obligațiilor societăților de asigurare față de Bugetul Public Național.

Obiectul asigurării îl constituie interesele patrimoniale ce nu contravin legislației Republicii Moldova, corelate cu:

- a) persoana asiguratului sau a beneficiarului asigurării, cu viața, sănătatea și capacitatea lor de muncă (asigurarea de persoane);
- b) bunuri, credite și garanții, pierderi financiare ale persoanelor fizice și ale persoanelor juridice (asigurarea de bunuri);
- c) răspunderea pe care asiguratul o poartă față de persoanele fizice sau persoanele juridice pentru prejudiciile cauzate lor (asigurarea de răspundere civilă).

După modul de efectuare, există două forme de asigurare: obligatorie și benevolă (facultativă).

Evaluarea în vederea asigurării reprezintă operația prin care se stabilește valoarea bunurilor, în vederea cuprinderii lor în asigurare. Această valoare este necesar să fie stabilită în deplină concordanță cu valoarea reală a bunului respectiv, deoarece orice exagerare, într-un sens sau în altul, poate avea consecințe negative pentru asigurat. Astfel, supraevaluarea duce la slăbirea preocupării asiguraților pentru prevenirea pagubelor, iar subevaluarea nu permite, în caz de pagubă, acordarea unei despăgubiri cu care asiguratul să-și poată acoperi întreaga pierdere.

Valoarea de asigurare poate fi mai mică sau cel mult egală cu valoarea bunului respectiv, înregistrată în evidența contabilă sau stabilită la prețul de vânzare-cumpărare practicat pentru acel bun pe piață, în momentul încheierii asigurării. Valoarea în asigurare este un element pe care îl întâlnim numai în asigurările de bunuri.

Suma asigurată este definită ca partea din valoarea asigurării pentru care asigurătorul își asumă răspunderea, în cazul producerii fenomenului pentru care s-a încheiat asigurarea. Suma asigurată este limita maximă a răspunderii asigurătorului și ea nu poate depăși valoarea reală a bunului asigurat.

Importanța sumei asigurate (S_a):

- este limita maximă pentru indemnizația de asigurare (I_a), respectiv pentru despăgubire (D) la asigurările contra daunelor:

$$I_a \leq S_a \text{ și } D \leq S_a \quad (11.1)$$

- este baza de calcul a primei de asigurare (P_a):

$$P_a = C\% \times S_a, \quad (11.2)$$

unde $C\%$ reprezintă cota primei de asigurare.

Prima de asigurare este suma de bani pe care o plătește asigurătorul pentru ca acesta să constituie fondul de asigurare necesar plății indemnizațiilor în cazul producerii riscului asigurat.

Societatea de asigurare are obligația să mai constituie și alte rezerve sau fonduri prevăzute prin dispozițiile legale. Valoarea primei de asigurare se stabilește înmulțind suma asigurată cu cota-primă, stabilită la 100 u.m. sumă asigurată (sau 1000 u.m.).

Durata asigurării reprezintă perioada de timp cât există raportul de asigurare între asigurat și asigurător, așa cum au fost stabilit prin contractul de asigurare. Durata asigurării este specifică asigurărilor facultative: la asigurările de bunuri, contractele de asigurări durează între câteva luni și un an; la asigurările de viață durata este mai extinsă (5-30 ani). Durata asigurării exercită o influență deosebită asupra mărimii primei de asigurare.

Paguba sau dauna reprezintă pierderea, exprimată valoric, suferită de un bun asigurat, ca urmare a producerii unui fenomen împotriva căruia s-a încheiat asigurarea. Aceasta nu poate fi decât mai mică sau cel mult egală cu valoarea bunului asigurat. Astfel, paguba poate fi:

- a) *totală* - caz în care bunul a fost distrus în întregime;
- b) *parțială* - caz în care pierderea este mai mică decât valoarea bunului asigurat.

Despăgubirea de asigurare este suma de bani pe care asigurătorul este obligat să o plătească, cu scopul de a compensa paguba produsă de riscul asigurați. Despăgubirea nu poate depăși suma asigurată și este mai mică sau egală cu valoarea pagubelor, în funcție de principiul de răspundere al asigurătorului, care a fost aplicat la acoperirea pagubei.

În practica curentă, se utilizează trei principii valabile la acordarea despăgubirii:

1) principiul răspunderii proporționale - despăgubirea este stabilită în aceeași proporție față de pagubă în care se află suma asigurată față de valoarea bunului asigurat. În cazul în care suma asigurată este egală cu valoarea reală a bunului asigurat, despăgubirea este și ea egală cu paguba suferită de bunul respectiv.

$$D = P \times \frac{Sa}{Vr}, \quad (11.3)$$

unde: D exprimă despăgubirea; P - paguba; Sa - suma asigurată; Vr - valoarea reală a bunului în momentul producerii riscului asigurat;

2) principiul primului risc - despăgubirea acoperă paguba fără a depăși mărimea sumei asigurate. Valoarea sumei asigurate este considerată ca reprezentând maximum de pagubă previzibilă pentru bunul respectiv. La acest principiu, raportul dintre suma asigurată și valoarea bunului nu mai influențează nivelul despăgubirii, aceasta depinzând numai de valoarea pagubei și a sumei asigurate. Principiul primului risc este mai avantajos pentru asigurat decât principiul răspunderii proporționale, pentru că pagubele sunt compensate, într-o măsură mai mare, dar și nivelul primelor de asigurare este mai mare;

3) principiul răspunderii limitate (clauza cu franchisă) – se caracterizează prin faptul că despăgubirea se acordă, numai dacă paguba depășește o anumită valoare prestabilită. Astfel, o parte din pagubă va cădea în răspunderea asiguratului, numită *franchisă*. Aceasta poate fi:

- atinsă sau simplă - asigurătorul acoperă în întregime paguba, până la nivelul sumei asigurate, dacă aceasta este mai mare decât franchisa;
- deductibilă sau absolută - aceasta se scade, în toate cazurile, din pagubă, indiferent de volumul pagubei. Asigurătorul asigură numai partea din pagubă care depășește franchiza.

În majoritatea țărilor dezvoltate, asigurările reprezintă o importantă ramură a economiei. Ele participă la creșterea produsului intern brut, prin valoarea adăugată în societățile de asigurări, în cele de intermediere, sau în cele de prestări de servicii auxiliare. Asigurările intervin și pe piața muncii cu o ofertă de locuri de muncă, ce duce la creșterea productivității muncii în cadrul economiei naționale. De asemenea, asigurările participă cu oferta de capital de împrumut pe piața financiară, punând la dispoziția băncilor, agenților economici sau a autorităților publice diverse resurse bănești. Prin asigurări se accelerează și procesul de producție, uneori întrerupt, deoarece, prin îndemnizația pe care o acordă asiguraților, asigurările contribuie la refacerea bunurilor care au suferit daune.

Termeni-cheie

Asigurare	Asigurat
Bun asigurat	Asigurător
Contract de asigurare	Primă de asigurare
Fond de asigurare	Obiect al asigurării
Asigurare obligatorie	Asigurare facultativă
Despăgubire	Sumă de asigurare
Asigurare de răspundere civilă	Asigurare de viață

Probleme și teste propuse spre rezolvare

APLICAȚII REZOLVATE

Aplicația 1.

La evaluarea bunurilor asiguratului s-a stabilit suma de 525000 lei. Suma de asigurare a acestor bunuri constituie 375000 lei. Paguba în urma cazului de asigurare a fost stabilită în mărime de 75000 lei. Să se determine suma despăgubirii:

- a) după principiul răspunderii proporționale;
- b) după principiul primului risc.

Rezolvare:

1. Despăgubirea de asigurare față de pagubă se stabilește în aceeași proporție în care se află suma de asigurare față de valoarea bunului asigurat.

$$S_{df_{sp}} = 375000 \times 75000 / 525000 = 53625 \text{ lei.}$$

2. Despăgubirea este egală cu paguba, dar nu poate depăși mărimea sumei de asigurare.

$$S_{desp} = 75000 \text{ lei}$$

APLICAȚII DE REZOLVAT

Aplicația 1.

Costul obiectului asigurat constituie 25600 lei., suma asigurată - 22400 lei, dauna cauzată asiguratului de determinarea obiectului - 3820 lei. Este necesar să fie efectuată determinarea despăgubirii de asigurare după sistemul proporțional.

Aplicația 2.

Utilajele au fost asigurate după sistemul proporțional la o sumă de 85,0 mii lei. Costul efectiv este de 90,0 mii lei. Este necesar ca să fie determinată valoarea daunei, dacă despăgubirea de asigurare este de 25,3 mii lei.

Aplicația 3.

Dauna cauzată asiguratului de pierderea obiectului este de 9690 lei, suma asigurată - 12,0 mii lei, ceea ce constituie 60 la sută din costul efectiv al obiectului asigurat. Este necesar să fie determinată despăgubirea de asigurare după sistemul proporțional.

Aplicația 4.

Costul obiectului - 25,0 mii lei, suma asigurată și dauna constituie corespunzător 60 zile și 40 la sută din costul efectiv al obiectului asigurat. Se cere să fie determinată despăgubirea de asigurare după sistemul proporțional.

Aplicația 5.

Obiectul este evoluat în sumă de 18,2 mii lei și este asigurat în proporție de 80 la sută din costul efectiv. Este necesar să fie determinată despăgubirea de asigurare după sistemul proporțional, dacă dauna asiguratului este de 6,2 mii lei.

Aplicația 6.

Obiectul este asigurat după sistemul primului risc la o sumă de 6500 lei, costul efectiv este de 8900 lei, dauna suportată de către asigurat în legătură cu deteriorarea obiectului este de - 2630 lei. Este necesar să fie stabilit cuantumul despăgubirii de asigurare.

Teste propuse spre rezolvare

1. *Noțiunea de contractant și beneficiar al asigurării se întâlnesc în cazul asigurărilor:*

- a) maritime;
- b) creditelor de export;
- c) creditelor de investiții;
- d) de persoane;
- e) de bunuri obligatorii.

2. *Contractantul asigurării este:*

- a) persoana fizică care poate încheia o asigurare fără ca aceasta să obțină calitatea de asigurat;
- b) persoana care are dreptul să încaseze despăgubirea sau suma asigurată;
- c) persoana fizică sau juridică care poate încheia o asigurare fără ca aceasta să obțină calitatea de asigurat;
- d) persoana fizică sau juridică care în schimbul primei de asigurare plătite asiguratorului, își asigură bunurile;
- e) persoana juridică autorizată să exercite activități de asigurare.

3. *După forma juridică de realizare a contractului de asigurare avem:*

- a) asigurări obligatorii, asigurări facultative;
- b) asigurări directe, reasigurarea;
- c) asigurări de bunuri, asigurări de persoane;
- d) asigurări interne, asigurări externe;
- e) asigurări de răspundere civilă, asigurări de viață.

4. *Indicați răspunsul corect:* Privind persoana care poate apărea în calitate de asigurat în contractul de asigurare, una dintre afirmațiile următoare este adevărată:

- persoana fizică, care, în schimbul primei de asigurare, își asigură viața și integritatea corporală;
- persoana fizică și/sau juridică, care, în schimbul primei de asigurare plătite asigurătorului își asigură bunurile împotriva unor riscuri de tipul calamităților naturale și accidentelor;
- persoana fizică, care, în schimbul primei de asigurare, își asigură bunurile împotriva uzurii fizice și morale;
- persoana fizică și/sau juridică, care, în schimbul primei de asigurare plătite asigurătorului își asigură bunurile împotriva unor evenimente a căror producere este certă;
- persoana juridică care efectuează un export într-o țară împotriva căreia este instituit un embargo de către organizațiile internaționale competente, respectat de către țara de origine a exportatorului și care vizează produsele care fac obiectul contractului de export, în schimbul unei prime de asigurare majorate.

5. *Indicați răspunsul corect:* În domeniul asigurărilor, asiguratul este întotdeauna:

- persoana fizică sau juridică care încheie o asigurare;
- titularul interesului asigurat;
- titularul indemnizației de asigurare, dacă survine cazul asigurat;
- cel care se obligă să plătească primele de asigurare;
- persoana care are dreptul să încaseze despăgubirea sau suma asigurată.

6. *Indicați răspunsul corect:* La asigurările de bunuri, interesul asigurării este reprezentat de:

- valorile patrimoniale expuse riscului sau riscurilor menționate în contractul de asigurare;
- dauna efectivă evaluabilă în bani, pe care o poate suferi asiguratul în cazul pierderii sau degradării bunului;
- indemnizația de asigurare pe care urmează să o plătească asigurătorul;
- bunurile asigurate;
- despăgubirea pe care urmează să o încaseze asiguratul, dacă survine cazul asigurat.

7. *Prima de asigurare reprezintă:*

- a) o sumă de bani dinainte stabilită, pe care asiguratul o plătește asigurătorului, pentru ca acesta să-și poată constitui fondul de asigurare;
- b) din primele de asigurare încasate, asigurătorul își poate constitui și alte fonduri prevăzute de lege;
- c) prima de asigurare se calculează înmulțind suma asigurată cu cota de primă tarifară;
- d) cota de primă tarifară se mai numește și primă brută;
- e) toate variantele de mai sus.

8. *Indicați trăsătura falsă:* Contractul de asigurare prezintă următoarele trăsături caracteristice:

- a) consensual;
- b) sinalagmatic;
- c) aleatoriu;
- d) oneros;
- e) securitate individuală.

9. *Prezentați varianta corectă și completă:* Durata asigurării reprezintă în asigurări:

- A. perioada de timp în care rămân valabile raporturile de asigurare stabilite prin contractul de asigurare;
 - B. un element specific asigurărilor facultative;
 - C. durata asigurării diferă după cum este vorba de asigurări facultative de bunuri (generale) sau asigurări facultative de viață;
 - D. la asigurările de bunuri (generale), durata este cuprinsă de regulă între 3 și 12 luni;
 - E. la asigurările de viață, durata asigurării este mai îndelungată.
- a) A+B+C+D+E;
 - b) A+B+C+D;
 - c) A+B+C;
 - d) A+B;
 - e) A.

10. *Prezentați varianta corectă de răspuns:* La asigurarea sub aspect economic:

- a) fondul de asigurare îmbracă forma bănească;
- b) fondul de asigurare se formează în mod descentralizat pe seama primelor de asigurare;
- c) asigurarea presupune existența unei comunități de risc;

- d) toate cele trei variante de mai sus;
- e) asigurarea îmbracă forma unei ramuri prestatoare de servicii.

Întrebări de recapitulare

1. Ce reprezintă asigurarea?
2. Care factori au condiționat apariția asigurărilor?
3. Ce stă la baza asigurărilor?
4. Care principii sunt puse la baza contractului de asigurare?
5. Enumerați și caracterizați elementele specifice ale asigurărilor.
6. Ce principii sunt valabile la acordarea despăgubirilor?
7. Care sunt trăsăturile asigurărilor?
8. Ce funcții îndeplinesc asigurările?
9. Care sunt criteriile de clasificare a asigurărilor?
10. Cum se manifestă influența asigurărilor asupra activității economice?

Proiecte:

1. Funcționarea pieței asigurărilor în Republica Moldova.
2. Fundamentele pieței asigurărilor în SUA.
3. Fundamentele pieței asigurărilor în Japonia.
4. Piața unică europeană a asigurărilor.

TEMA 12. ASIGURAREA SOCIALĂ ȘI SURSELE EI

Planul temei:

- 12.1. Necesitatea și conținutul economic al asigurărilor sociale
- 12.2. Principiile și rolul asigurărilor sociale
- 12.3. Formele de asigurări sociale
- 12.4. Sursele de formare a fondurilor asigurărilor sociale de stat
- 12.5. Sistemul de asigurare socială în Republica Moldova și principiile de formare
- 12.6. Asigurarea medicală a populației și baza legislativă a ei

Obiective urmărite:

1. Însușirea esenței social-economice a asigurărilor sociale;
2. Determinarea surselor economice ale asigurărilor sociale;
3. Elucidarea principiilor construirii asigurărilor sociale;
4. Aplicarea bazei legislative de formare și funcționare a sistemului de asigurare socială în Republica Moldova.

REZUMAT

Asigurările sociale constituie acea parte a relațiilor social-economice bănești cu ajutorul cărora în procesul repartiției produsului intern brut, se formează se repartizează, se gestionează și se utilizează fondurile bănești necesare ocrotirii obligatorii a cetățenilor aflați în incapacitate temporară de muncă sau permanentă, în caz de bătrânețe și în alte cazuri prevăzute de lege.

Asistența socială reprezintă la rândul său un ansamblu de servicii sociale în bani sau în natură, cum sunt serviciile medicale, diverse forme de recuperare socială și profesională etc.

Asigurările sociale reprezintă o formă specială de protecție pe care societatea o acorda membrilor săi pentru a-i feri de riscul pierderii capacității de a produce veniturile necesare subzistenței ca urmare a bătrâneții, bolii, șomajului, maternității, etc. De aceea, despre asigurările sociale se spune uneori că sunt un tip de protecție/securitate socială, alteleori ca sunt un sector al politicilor sociale.

Din punct de vedere financiar asigurarea socială reprezintă sistemul relațiilor financiare, prin intermediul căruia se constituie și se repartizează fondurile bănești speciale, destinate pentru asigurarea materială a persoanelor, ce nu participă în activitatea/munca socială din motive obiective.

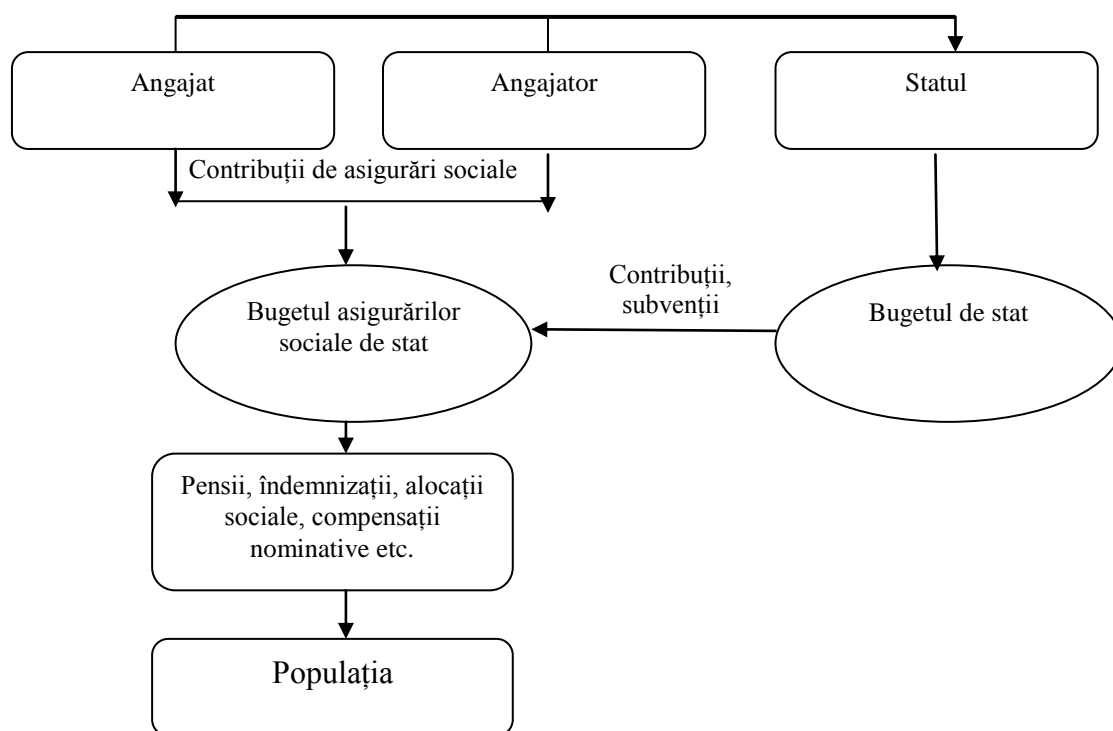

Figura 12. 1. Circulația resurselor financiare în realizarea asigurărilor sociale

Asigurarea socială trebuie să conțină toate caracteristicile asigurărilor și în primul rând să funcționeze în regim de autofinanțare.

Asigurările sociale reprezintă un sistem de indemnizații bănești, care permit compensarea principalelor tipuri de pierdere a capacității de muncă și, în consecință, a salariului din motive obiective – boală, șomaj, vârstă înaintată, nașterea copilului, schilodirea la locul de muncă și alte prestații, prevăzute de legislație. Asigurările sociale se bazează pe principiul participării, adică pe contribuțiile personale ale asiguraților.

Din punct de vedere economic asigurările sociale exprimă procesele, relațiile și tehnicile specifice prin care se mobilizează, repartizează și utilizează fondurile bănești necesare ocrotirii persoanelor angajate care și-au pierdut parțial sau total capacitatea de muncă sau au depășit o anumită vârstă. Prin asigurările sociale sunt protejați salariații angajați cu contracte sau convenții de muncă aflați în incapacitate temporară sau permanentă de muncă, în caz de bătrânețe și în alte cazuri prevăzute de lege. De asemenea, asigurările sociale ocrotesc și membrii familiilor persoanelor menționate mai sus.

În lume s-au dezvoltat sisteme complexe de asigurări sociale, variațiile acestora sunt enorme dar se poate afirma că au cel puțin patru trăsături comune:

- existența lor se leagă de protejarea împotriva producerii unui anumit risc care poate apărea pe parcursul vieții unui individ;
- sunt reglementate legal prin acte normative elaborate de obicei la nivel național;
- sunt destinate să furnizeze prestații precise pentru persoanele care și-au pierdut capacitatea de a produce venituri;
- obținerea prestațiilor este condiționată de apartenența la sistem, respectiv de calitatea de asigurat.

Asigurările sociale există în două forme: obligatorii și facultative.

Asigurările sociale obligatorii reprezintă garanții sociale de stat, finanțate din fonduri bugetare speciale (statale sau obștești). Prin ele se realizează principiul de autofinanțare incompletă. În caz de insuficiență a acestor fonduri statul finanțează deficitul creat din fondurile bugetare. În așa mod statul

realizează garanția sa asupra stabilității acestor fonduri și realizarea completă a programelor de asigurare socială obligatorie.

Asigurările sociale facultative se construiesc pe principiul solidarității colective și ajutorare reciprocă fără susținere de asigurare a statului. O deosebită importanță a acestor asigurări este democratismul de dirijare a fondurilor de asigurare, un principiu de realizare deplină a autogestunii, parteneriatul social al angajaților cu patronul, dependență deplină a mărimii despăgubirilor de nivelul de venituri al asiguratului.

În prezent în Republica Moldova cea mai importantă parte a sistemului de asigurare socială revine asigurării obligatorii. Dintre toate componentele sistemului de asigurări obligatorii de stat poziția majoritară, din punctul de vedere al resurselor și acoperirii, este ocupată de sistemul de pensionare pentru persoanele în vârstă - 73,4% din toți pensionarii.

Termeni-cheie

Asigurare sociale	Asigurare obligatorie
Asigurările de tip bismarkian	Asigurare facultativă
Suma contribuțiilor pentru asigurările sociale	Asigurările de tip Beveridgean
Îndemnizații de șomaj	Cota procentuală a contribuțiilor pentru asigurările sociale
Asigurare medicală	Asigurările facultative de sănătate
Asigurări de pensii	

Teste propuse spre rezolvare

1. Politica socială a statului reprezintă:

- un ansamblu de scopuri și instrumente de analiză prin care puterea publică realizează afectarea normativă a resurselor publice și a distribuirii veniturilor în perspectiva umanistă a dreptății sociale;
- un instrument financiar care organizează transformarea sumelor colectate în servicii medicale în așa fel încât toate persoanele asigurate să-și permită aceste servicii;
- îmbunătățirea standardului de viață pentru persoanele vârstnice prin reșezarea pe baze echitabile a sistemului de asigurări sociale;
- o formă de susținere materială și protecție socială a celor rămași temporar fără loc de muncă și constă într-o sumă de bani fixă;
- interzicerea oferirii de beneficii colaterale unui angajator, sau sindicat sau unor persoane afiliate lor, cu scopul de a-l recompensa sau de a-l determina să convingă sau să solicite angajaților săi să adere la un anumit fond.

2. Rolul deosebit al asigurărilor sociale constă în:

- ocrotirea cetățenilor în toate cazurile de pierdere a capacității de muncă;
- aplicarea unor cote procentuale asupra fondurilor de salarii;
- activitățile de cercetare, explorare, exploatare sau prelucrare a materiilor prime nucleare, zonele I și II de expunere la radiație;
- unități miniere, pentru personalul care își desfășoară activitatea în subteran cel puțin 50% din timpul normal de muncă în luna respectivă;
- aviația civilă, pentru personalul navigant prevăzut în anexa la legea privind sistemul public de pensii.

3. Alegeți varianta corectă: Conținutul economic al asigurărilor sociale este determinat de:

- natura relațiilor financiare;
- natura relațiilor prestatoare de servicii;
- natura relațiilor de producție.

4. Alegeți varianta corectă: Primul program obligatoriu de asigurări sociale a fost demarat în:

- Marea Britanie
- Germania
- Franța
- SUA

5. Alegeți varianta corectă: Asigurările sociale există în forme:

- benevole
- nestatale
- obligatorii
- semiobligatorii

6. *Alegeți varianta corectă:* Principiile fundamentale specifice ale sistemului de asigurări sociale sunt:

- unicității - dezmembrării
- buneii manieri - obligativității
- autonomiei

7. *Continuați fraza:* „Asigurările sociale reprezintă.....”

Întrebări de recapitulare

1. Ce reprezintă asigurările sociale?
2. Cum are loc circulația resurselor financiare în realizarea asigurărilor sociale?
3. Ce reflectă asigurările de tip bismarkian?
4. Care sunt particularitățile asigurărilor de tip beveridgean?
5. Care sunt principiile asigurărilor sociale?
6. Cum se manifestă rolul asigurărilor sociale?
7. Ce funcții îndeplinesc asigurările sociale?
8. Care sunt formele asigurărilor sociale?
9. Din ce surse se formează fondurile asigurărilor sociale?
10. Care sunt etapele de formare a sistemului de asigurări sociale în Republica Moldova?

Proiecte:

1. Ocrotirea cetățenilor prin intermediul pensiilor în Republica Moldova
2. Îndemnizațiile, ajutoarele și alte forme de protecție socială în Republica Moldova
3. Activitatea Companiei Naționale de Asigurări în Medicină
4. Organizarea sistemului securității sociale în țările cu economie de piață
5. Sistemul de pensii private – practica Uniunii Europene

TEMA 13. DATORIA PUBLICĂ – CONCEPT, FORME, INDICATORI DE EVALUARE ȘI METODE DE REDUCERE

Planul temei:

- 13.1. Datoria publică și indicatorii de evaluare a poverii acesteia
- 13.2. Noțiuni și indicatori de evaluare a mărimii datoriei externe
- 13.3. Practica internațională de restructurare și gestiune a datoriei externe
- 13.4. Datoria publică în Republica Moldova

Obiective urmărite:

1. Delimitarea datoriei publice interne și externe;
2. Cunoașterea indicatorilor de evaluare a poverii datoriei publice;
3. Înțelegerea indicatorilor de evaluare a mărimii datoriei externe;
4. Cunoașterea strategiilor de gestionare a datoriei publice.

REZUMAT

Statul utilizând posibilitățile sale pentru atragerea resurselor financiare suplimentare acumulează datorii atât față de creditorii externi, cât și interni, ceea ce duce la creșterea datoriei de stat.

Datoria de stat – este suma datoriei pentru obligațiunile emise și nestinse și suma datoriilor financiare ale statului față de creditorii străini la o anumită dată.

Datoria de stat poate fi internă și externă.

Datoria internă a statului presupune obligațiile Guvernului față de persoanele fizice și juridice. E necesar de a face diferență între datoria de stat și datoria totală a satului. Ultima include nu numai datoria Guvernului dar și a organelor de conducere ce intră în componența statului.

Obligațiile de datorie pot fi sub forma creditelor primite de Guvern, a împrumuturilor de stat sau altor obligațiuni datorate de guvern.

Datoria de stat internă consta din datoriile anilor precedenți și a datoriei ce apare din nou.

Datoria de stat externă se clasifică după următoarele caracteristici:

- după tipuri de credite;
- după formele de acordare;
- în dependență de scopul utilizării;
- după condițiile de acordare;
- după termenele de rambursare a datoriei;
- după condițiile de rambursare.

La caracterizarea esenței datoriei de stat se utilizează așa noțiuni ca datorie capitală și curentă.

Datoria capitală sau cea de bază – este totalitatea tuturor obligațiilor emise dar neachitate, inclusiv și procentele de pe ele, care trebuie achitate pentru ele.

Sub noțiunea de datorie curentă se înțelege suma cheltuielilor perioadei curente îndreptate spre rambursarea parțială a datoriei de stat, termenul de scadență a căreia nu a sosit.

Datoria de stat este caracteristica rezultatelor tuturor operațiunilor de creditare de stat. Mărimea absolută, tempoul de creștere, dinamica creditului de stat sunt indicatori ai nivelului de dezvoltare economică a statului, eficiența funcționării structurilor statului.

Principalii indicatori de măsurare a nivelului ponderii datoriei de stat externe sunt:

- 1) mărimea datoriei externe pentru 1 locuitor în indici comparabili;
- 2) mărimea datoriei externe în procente față de PIB.;
- 3) mărimea datoriei externe care se achită în procente față de partea de cheltuieli a bugetului anului curent;
- 4) termenul pentru care este acordat împrumutul extern.

Datoria externă în sine reprezintă, inițial, un efect al unui alt fenomen economic internațional de mare amploare – creditarea internațională.

După cum se știe, în sens larg, datoria este reversul creditului, orice operațiune de creditare generând, în mod obligatoriu din punct de vedere contabil, o operațiune de debitare. Economia modernă nu poate fi concepută fără o dezvoltare corespunzătoare a creditului.

Practica a dat însă datoriei un sens mai restrâns. Pornind de la faptul că orice subiect de drept poate fi, pe o anumită perioadă, atât debitor cât și creditor, datoriile și împrumuturile acestuia se compensează reciproc; în acest sens restrâns, numai anumite operațiuni de credit semnifică existența unei datorii nete. Datoria externă, atât ca definiție, cât și ca mod de calcul, poate avea înțelesuri diferite.

Capacitatea de rambursare a țării debitoare poate fi exprimată sub forma unui indicator astfel:

$$\text{Rata capacității de rambursare a datoriei publice externe} = \frac{Ab + Sc + I + R}{Sd}, \quad (13.1)$$

unde Ab - active bancare externe nete pe perioada datoriei; Sc - soldul contului curent al balanței de plăți externe; I — împrumuturi neplătite; R - rezerva în aur și devize; Sd - serviciul datoriei externe.

Această rată trebuie să aibă o valoare supraunitară, pentru ca imaginea debitorului în fața creditorului să fie favorabilă, iar acesta din urmă să fie sigur în ceea ce privește recuperarea sumelor împrumutate.

Serviciul datoriei publice poate fi exprimat cu ajutorul indicatorilor în forma absolută și relativă.

Indicatori absoluți:

- mărimea absolută a serviciului datoriei publice;
- mărimea medie pe locuitor a serviciului datoriei publice;
- volumul anual al dobânzii la datoria publică;
- volumul mediu pe locuitor a dobânzii la datoria publică.

Indicatori relativi:

- ponderea serviciului datoriei publice în PIB:

$$\frac{\text{Serviciul datoriei publ (SDP)}}{\text{PIB}} \times 100 \quad (13.2)$$

- ponderea serviciului datoriei publice în cheltuieli publice:

$$\frac{\text{Serviciul datoriei publ (SDP)}}{\text{Chelt publice}} \times 100 \quad (13.3)$$

- ponderea serviciului datoriei publice în cheltuielile bugetare:

$$\frac{\text{Serviciul datoriei publ (SDP)}}{\text{Chelt bugetare}} \times 100 \quad (13.4)$$

- ponderea dobânzii în PIB:

$$\frac{\text{Chelt cu plata dobanzilor}}{\text{PIB}} \times 100 \quad (13.5)$$

- ponderea dobânzii în cheltuielile publice:

$$\frac{\text{Chelt cu plata dobinzilor}}{\text{Chelt publ}} \times 100 \quad (13.6)$$

- ponderea dobânzii în cheltuielile bugetare:

$$\frac{\text{Chelt cu plata dobinzilor}}{\text{Chelt bugetare}} \times 100 \quad (13.7)$$

Problema datoriei externe este un fenomen cunoscut în practica mondială. Criza mondială a datoriei externe care a început la sfârșitul anilor '70 - începutul anilor '80 a permis formularea și implementarea unor măsuri de depășire a acesteia.

Termeni-cheie

Datoria publică internă	Datorie flotantă
Datoria publică externă	Datoria capitală
Datorie consolidată	Datorie curentă
Gradul de exigibilitate a datoriei publice	Restructurarea datoriei
Condițiile de la Toronto	Conversiunea totală

Probleme și teste propuse spre rezolvare

APLICAȚII REZOLVATE

Aplicația 1.

Se cunosc următoarele date:

INDICATORI	U.M.	N ₀	N ₁
Datoria publică – total, din care:	mld. u.m.	7324	9412
- internă	mld. u.m.	4569	5775
- externă	mld. u.m.	2755	3637
Cheltuielile cu plata dobânzilor – total, din care:	mld. u.m.	724	961
- aferente datoriei publice interne	mld. u.m.	612	793
- aferente datoriei publice externe	mld. u.m.	112	168
Plăți în contul ratelor scadente la împrumuturile externe	mld. u.m.	982	1282
Cheltuieli bugetare	mld. u.m.	4931	6676
Încasări din exportul de mărfuri și servicii	mld. u.m.	8345	13667
PIB	mld. u.m.	56543	84444
Cursul de schimb	u.m. \$ SUA	57,84	64,43
Populația	mil. loc.	112,35	120,07

Să se determine:

- Datoria publică exprimată în \$ / locuitor;
- Ponderea în PIB a:
 - datoriei publice
 - datoriei publice interne
- Ponderea în cheltuieli bugetare a:
 - cheltuielilor cu plata dobânzilor
 - cheltuielilor cu plata dobânzilor aferente datoriei interne

Rezolvare:

A. Datoria publică exprimată în \$ / locuitor:

Anul N_0 :

$$\frac{\text{Datoria publică totală}}{\text{Populație}} = \frac{7324}{112,35} = 65,189 \text{ mld.u.m.nat./loc.}$$

$$\frac{\text{Datoria publică pe locuitor}}{\text{Cursul de schimb}} = \frac{65,189}{57,84} = 1,127 \text{ \$/loc}$$

Anul N_1 :

$$\frac{\text{Datoria publică totală}}{\text{Populație}} = \frac{9412}{120,07} = 78,38 \text{ mld.u.m.nat./loc.}$$

$$\frac{\text{Datoria publică pe locuitor}}{\text{Cursul de schimb}} = \frac{78,38}{64,43} = 1.217 \text{ \$/loc}$$

B. Ponderea în PIB a:

Datoriei publice:

Anul N_0 :

$$\frac{\text{Datoria publică totală}}{\text{PIB}} \times 100 = \frac{7324}{56543} \times 100 = 12,95\%$$

Anul N_1 :

$$\frac{\text{Datoria publică totală}}{\text{PIB}} \times 100 = \frac{9412}{84444} \times 100 = 11,45\%$$

2) datoria publică internă:

Anul N_0 :

$$\frac{\text{Datoria publică internă}}{\text{PIB}} \times 100 = \frac{4569}{56543} \times 100 = 8,08\%$$

Anul N_1 :

$$\frac{\text{Datoria publică internă}}{\text{PIB}} \times 100 = \frac{5775}{84444} \times 100 = 6,84\%$$

C. Ponderea în cheltuielile bugetare a:

1) cheltuielilor cu plata dobânzilor:

Anul N_0 :

$$\frac{\text{Cheltuieli cu plata dobânzilor}}{\text{Cheltuieli bugetare}} \times 100 = \frac{724}{4931} \times 100 = 14,68\%$$

Anul N_1 :

$$\frac{\text{Cheltuieli cu plata dobânzilor}}{\text{Cheltuieli bugetare}} \times 100 = \frac{961}{6676} \times 100 = 14,39\%$$

2) cheltuieli cu plata dobânzilor aferente datoriei interne:

Anul N_0 :

$$\frac{\text{Cheltuieli cu plata dobânzilor la datoria internă}}{\text{Cheltuieli bugetare}} \times 100 = \frac{612}{4931} \times 100 = 12,41\%$$

Anul N_1 :

$$\frac{\text{Cheltuieli cu plata dobânzilor la datoria internă}}{\text{Cheltuieli bugetare}} \times 100 = \frac{793}{6676} \times 100 = 11,87\%$$

Aplicația 2.

Se cunosc următoarele date:

INDICATORI	U.M.	N_0	N_1
Datoria publică – total, din care:	mld. u.m.	7324	9412
- internă	mld. u.m.	4569	5775
- externă	mld. u.m.	2755	3637
Cheltuielile cu plata dobânzilor – total, din care:	mld. u.m.	724	961

- aferente datoriei publice interne	mld. u.m.	612	793
- aferente datoriei publice externe	mld. u.m.	112	168
Plăți în contul ratelor scadente la împrumuturile externe	mld. u.m.	982	1282
Cheltuieli bugetare	mld. u.m.	4931	6676
Încasări din exportul de mărfuri și servicii	mld. u.m.	8345	13667
PIB	mld. u.m.	56543	84444
Cursul de schimb	u.m. \$ SUA	57,84	64,43
Populația	mil. loc.	112,35	120,07

Să se determine:

1. Ponderea SDE în:

d_1 – PIB

d_2 – încasările din export

d_3 – cheltuielile bugetare

2. Ponderea dobânzilor aferente datoriei publice externe în:

e_1 – PIB

e_2 – încasările din export

e_3 – cheltuielile bugetare

Rezolvare:

1. Ponderea serviciului datoriei externe în:

1. PIB

SDE = rate scadente + dobânzi aferente în anul respectiv:

Anul N_0 : SDE=982 + 112 = 1094 mld. u.m.;

$$\text{ponderea in PIB} = \frac{1094}{56543} \times 100 = 1,93\%$$

Anul N_1 : SDE=1282 + 168 = 1450 mld. u.m.;

$$\text{ponderea in PIB} = \frac{1450}{84444} \times 100 = 1,72\%$$

2. Încasările din export:

Anul N_0 :

$$\frac{SDE}{\text{Incasari din export}} \times 100 = \frac{1094}{8345} \times 100 = 13,10\%$$

Anul N_1 :

$$\frac{SDE}{\text{Incasari din export}} \times 100 = \frac{1450}{13667} \times 100 = 10,60\%$$

3. Cheltuielile bugetare:

Anul N_0 :

$$\frac{SDE}{\text{Cheltuieli bugetare}} \times 100 = \frac{1094}{4931} \times 100 = 22,18\%$$

Anul N_1 :

$$\frac{SDE}{\text{Cheltuieli bugetare}} \times 100 = \frac{1450}{6676} \times 100 = 21,72\%$$

2. Ponderea dobânzilor aferente datoriei publice externe în:

1. PIB

$$\text{Anul } N_0: \frac{\text{Dobinzi la datoria publica externa}}{\text{PIB}} \times 100 = \frac{112}{56543} \times 100 = 0,20\%$$

$$\text{Anul } N_1: \frac{\text{Dobinzi la datoria public extern}}{\text{PIB}} \times 100 = \frac{168}{84444} \times 100 = 0,199\%$$

2) încasările din export:

$$\text{Anul } N_0: \frac{\text{Dobinzi la datoria publicz externz}}{\text{Incasări din export}} \times 100 = \frac{112}{8345} \times 100 = 1,34\%$$

$$\text{Anul } N_1: \frac{\text{Dobinzi la datoria publică extern}}{\text{Incasări din export}} \times 100 = \frac{168}{13667} \times 100 = 1,23\%$$

3) cheltuielile bugetare

$$\text{Anul } N_0: \frac{\text{Dobinzi la datoria publică extern}}{\text{Cheltuieli bugetare}} \times 100 = \frac{112}{4931} \times 100 = 2,27\%$$

Anul N_1 :

$$\frac{\text{Dobinzi la datoria publică externă}}{\text{Cheltuieli bugetare}} \times 100 = \frac{168}{6676} \times 100 = 2,52\%$$

Aplicația 3.

Se cunosc următoarele date cu privire la datoria publică ale unui stat:

INDICATORI	u.m.	T1
Datoria publică externă efectivă	mil. dolari	12125,8
Serviciul datoriei publice externe	mil. dolari	2048,0
Exporturi de bunuri și servicii	mil. dolari	17545,0
Datoria externă guvernamentală	mil. dolari	9020,0
Dobânzi plătite	mil. dolari	590,4
Cursul de schimb	lei/\$	33055
PIB	mil. dolari	18710,0

Să se calculeze principalii indicatori de îndatorare externă:

- 1) raportul dintre datoria publică externă efectivă și PIB;
- 2) raportul dintre serviciul datoriei publice externe și PIB;
- 3) raportul dintre datoria publică externă efectivă și exportul de bunuri și servicii;
- 4) raportul dintre serviciul datoriei publice externe și exportul de bunuri și servicii;
- 5) raportul dintre dobânzile plătite și exporturile de bunuri și servicii;
- 6) raportul dintre datoria externă guvernamentală și PIB.

Rezolvare:

- raportul dintre datoria publică externă efectivă și PIB: $(12125,8/18710) \times 100 = 64,8\%$
- raportul dintre serviciul datoriei publice externe și PIB: $(2048/18710) \times 100 = 10,95\%$
- raportul dintre datoria publică externă efectivă și exportul de bunuri și servicii: $(12125,8/17545) \times 100 = 69,11\%$
- raportul dintre serviciul datoriei publice externe și exportul de bunuri și servicii: $(2048/17545) \times 100 = 11,67\%$
- raportul dintre dobânzile plătite și exporturile de bunuri și servicii: $(590,4/17545) \times 100 = 3,36\%$
- raportul dintre datoria externă guvernamentală și PIB: $(9020/18710) \times 100 = 48,21\%$

APLICAȚII DE REZOLVAT

Aplicația 1.

Se cunosc următoarele date referitoare la datoria publică internă a unei țări:

INDICATORI	U.M.	N
Datoria publică internă, din care:		
- pe termen scurt	mld. u.m.	80
- pe termen lung	mld. u.m.	680
PIB	mld. u.m.	2300
Cursul de schimb	u.m. \$ SUA	1,6
Populația	mil. loc.	51

Stabiliți:

1. Structura datoriei publice interne;
2. Mărimea datoriei publice interne, exprimată în USD/loc.;
3. Ponderea datoriei publice interne în PIB.

Aplicația 2.

Se cunosc următoarele date referitoare la datoria publică internă a unei țări:

INDICATORI	U.M.	N
Dobânzi aferente datoriei publice interne (D)	mld. u.m.	270
Amortizarea datoriei publice interne (Am)	mld. u.m.	150
PIB	mld. u.m.	2070
Cheltuieli publice totale (Ct)	mld. u.m.	1050

Calculați:

1. Serviciul datoriei publice interne (SDI);
2. Ponderea serviciului datoriei publice interne în cheltuielile publice totale;
3. Ponderea serviciului datoriei publice interne în PIB;

4. Ponderea dobânzilor aferente datoriei publice interne în PIB

Teste propuse spre rezolvare

1. În structura datoriei publice nu se cuprinde:

- a) datoria pe termen lung
- b) datoria contractată de la fondurile financiare internaționale
- c) datoria pe termen scurt sau mediu
- d) datoria la vedere

2. Datoria flotantă reprezintă:

- a) sumele exigibile la scadențe mijlocii și lungi;
- b) sumele exigibile pe termen scurt;
- c) sumele exprimate într-o monedă supusă deprecierii, neprotejate prin indexare
- d) sumele exprimate într-o monedă cu o largă circulație pe plan mondial

3. Datoria consolidată reprezintă:

- a) sumele exigibile la scadente mijlocii și lungi;
- b) sumele exigibile pe termen scurt;
- c) sumele exprimate într-o monedă supusă deprecierii, neprotejate prin indexare
- d) sumele exprimate într-o monedă cu o largă circulație pe plan mondial

4. Care dintre următoarele criterii nu fac parte din criteriile de grupare a creditelor externe:

- a) în funcție de sursele de finanțare;
- b) în funcție de destinație;
- c) din punct de vedere al rambursării creditelor;
- d) din punct de vedere al beneficiarului de credite

5. Datoria externă brută în sens larg cuprinde:

- a) sumele datorate unor creditori publici și privați, în valută, bunuri sau servicii cu o perioadă de rambursare mai mare de un an;
- b) sumele de bani și alte valori pe care rezidenții unei țări, persoane fizice și juridice, le datorează străinătății la un moment dat;
- c) diferența dintre activele publice și private ale rezidenților unei țări în străinătate și activele deținute de rezidenții străini în țara considerată;
- d) creditele pe termen scurt (sub un an)

6. Datoria externă în interpretarea Băncii Mondiale și a celorlalte instituții din sistemul său cuprinde:

- a) sumele datorate unor creditori publici și privați, în valută, bunuri sau servicii cu o perioadă de rambursare mai mare de un an;
- b) sumele de bani și alte valori pe care rezidenții unei țări, persoane fizice și juridice, le datorează străinătății la un moment dat;
- c) diferența dintre activele publice și private ale rezidenților unei țări în străinătate și activele deținute de rezidenții străini în țara considerată;
- d) creditele pe termen scurt (sub un an).

7. Care dintre instrumentele de mai jos nu sunt instrumente ale datoriei publice externe:

- a) titlurile de stat în valută emise pe piețele externe;
- b) titlurile de stat în valută emise pe piața internă;
- c) împrumuturile sindicalizate;
- d) împrumuturile de la companii private externe;
- e) împrumuturi de la guvernele străine.

8. În locul punctelor indicați cuvintele omise: externă, grea, internă, condițiile de la Toronto, Clubul de la Londra, Clubul de la Paris, totalitatea sumelor.

Reorganizarea creditelor obținute de la creditorii oficiali se efectuează în cadrul

Datoria publicăeste maidecât datoria publică

Datoria externă estede bani sau a altor proprietăți datorate în exterior de rezidenții țării.

9. Serviciul datoriei publice reprezintă:

- a) mărimea ratelor anuale de rambursat, a dobânzii și celorlalte cheltuieli aferente lor, legate de datoria publică;

- b) mărimea ratelor anuale de rambursat și a dobânzii la împrumuturile externe;
- c) mărimea ratelor anuale de rambursat în contul datoriei publice;
- d) mărimea absolută a datoriei publice a unei țări;
- e) mărimea ratelor anuale de rambursat la împrumuturile interne;

10. *Ce se înțelege prin datorie externă brută în sens restrâns:*

- 1) sumele de bani datorate la un moment dat de guvernul țării respective guvernelor altor țări, organismelor financiare internaționale, băncilor și altor creditori, persoane juridice și fizice din străinătate;
- 2) sumele datorate de autoritățile locale, cu garanția Ministerului Finanțelor, unor creditori externi;
- 3) investițiile străine directe de capital, pentru care nu există fixate termene de rambursare sau de lichidare;
- 4) sumele datorate de către persoane juridice unor bănci și alți creditori externi, garantate de către o autoritate publică;
- 5) împrumuturile externe cu o perioadă de grație de 10 ani sau mai mare.

Indicați varianta de răspuns corectă:

- a) 1+3+5 b) 1+2+4 c) 2+3+5 d) 3+4+5 e) 1+2+3

Întrebări de recapitulare

- 1. Ce este datoria de stat?
- 2. Enumerați indicatorii de măsurare a nivelului ponderii datoriei de stat externe.
- 3. Care sunt formele datoriei publice?
- 4. Ce reprezintă datoria de stat externă?
- 5. Care sunt caracteristicile datoriei de stat externe?
- 6. Enumerați și caracterizați motivele care clasifică datoria publică externă mai împovărătoare decât datoria publică internă.
- 7. Ce reflectă rata capacității de rambursare a datoriei publice externe?
- 8. Caracterizați indicatorii de evaluare a mărimii datoriei externe.
- 9. Ce reprezintă restructurarea datoriilor externe?
- 10. Cum se realizează restructurarea datoriei externe pe linia Fondului AID și a Planului Braidy?
- 11. Care sunt variantele de gestiune a datoriei externe?
- 12. Ce mijloace de plăți pot fi utilizate în operațiunile de deservire și rambursare a datoriei externe?
- 13. Care sunt instrumentele generatoare de datorie de stat externă în Republica Moldova?

Proiecte:

- 1. Particularitățile datoriei externe în Republica Moldova.
- 2. Investițiile străine directe în Republica Moldova.
- 3. Rolul Clubului de la Paris și Londra în acordarea creditelor externe
- 4. Declanșarea și soluționarea crizei globale a datoriei externe

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Legea Republicii Moldova cu privire la finanțele publice și responsabilității bugetar-fiscale nr. 181 din 25.07.2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2014, nr. 223-230 din 08.08.2014
2. Legea Republicii Moldova cu privire la asigurări nr. 407-XVI din 21.12.2006. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2006, nr. 47-49/213 din 06.04.2007
3. Legea Republicii Moldova privind sistemul public de asigurări sociale nr.489-XIV din 08.07.1999 În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2000, nr. 1-4 din 06.01.2000.
4. Legea Republicii Moldova privind implementarea asigurărilor obligatorii de asistență medicală și la constituirea fondurilor de asigurări obligatorii de asistență medicală nr. 264-XV din 26.06.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2003, nr. 134/537 din 01.07.2003.
5. Legea Republicii Moldova privind finanțele publice locale nr. 397 din 16.10.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2003, nr. 248-253 din 19.12.2003.
6. Legea Republicii Moldova cu privire la datoria publică, garanțiile de stat și recreditarea de stat nr. 419-XVI din 22 decembrie 2006. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2006, nr. 32-35 din 09.03. 2006
7. Codul Fiscal al Republicii Moldova // www.fisc.md › *Legislația fiscală*
8. Programul SIGMA. *Bugetarea și elaborarea politicilor*. București: Ed. FDSC, 2000, 290 p.
9. Republica Moldova: Dimensiunile reformelor. Ch. Potos, 2002. Academia de Științe a Moldovei, Ministerul Economiei al Republicii Moldova, Centrul de Studiere a Problemelor Pieței. 343 p.
10. BOTNARI, Nadejda; BAURCIULU, Angela. *Finanțe*. Ch.: ASEM, 2010, 325 p.
11. BREZEANU, P. *Finanțe publice și fiscalitate între teorie și practică*. București: Fundația România de Măine. 1998, 425 p.
12. CIUCUR, Dumitru; GAVRILĂ, Ilie; POPESCU, Constantin. *Economie. Teoria generală a economiei*. București: Editura Tribuna Economică, 2004, p. 272.
13. COBZARI, L.; MANOLE T. *Metodologia planificării bugetare: elaborări de buget*. Ch.: ASEM, 2004, 231 p.
14. COJUHARI, A. *Politica fiscală și specificul ei în Republica Moldova. Teoria economică*. Ch.: U.T.M., 2004. 225 p.
15. FILIP, Gh. *Finanțe publice*. Iași: Ed. Junimea, 2002, 233 p.
16. MANOLE T. *Finanțele publice locale: rolul lor în consolidarea autonomiei financiare la nivelul unităților administrativ-teritoriale*. Ch: Epigraf, 2003, 240 p.
17. MANOLE, T. *Finanțe publice. Teorie și aplicații*. Ch.: Cartier, 2000. 264 p.
18. MANOLESCU, Gh. *Buget – abordare economică și financiară*. București: Ed. Economică, 1997. 368 p.
19. MANOLE, T. *Descentralizarea fiscală. Provocări pentru Republica Moldova*. Ch.: Epigraf, 2006, 320 p.
20. MORARU, D. *Finanțe publice și evaziune fiscală*. București: Ed. Economica, 2009, 250 p.
21. MOȘTEANU, T. *Finanțe publice*. București: Ed. Tribuna Economică, 2008. 409 p.
22. MOȘTEANU, Narcisa Roxana. *Finanțe publice*. București: Editura Universitară, 2011, 325 p.
23. PĂTROI, Dragoș. *Evaziunea fiscală între latura permisivă, aspectul contravențional și caracterul infracțional*. București: Editura Economică, 2006, p. 86.
24. POPA, A. *Finanțe publice*. Cluj Napoca: Universitatea Bogdan Vodă, 2012, 74 p.
25. POPEANGĂ, V. *Finanțe publice*, vol. I; II. Tîrgu Jiu: Ed. Academica Brâncuși, 2005, 155 p.
26. POSEA, C. *Finanțe publice. Fiscalitate*. Sibiu: Ed. Psihimedia, 2007, 195 p.
27. POPOVICI, D. *Finanțe publice*. Timișoara: Ed. Eurostampa, 2007, 188 p.
28. OATU, C. *Finanțe generale. Bazele teoretice*. Iași: Ed. Continent, 1998, 269 p.
29. SECRIERU, A. *Finanțe publice: Instrumente și mecanisme financiare de intervenție guvernamentală*. Ch.: Epigraf, 2004, 424 p.
30. SECRIERU, A. *Finanțe publice*. Ch.: Epigraf, 2004, 434 p.
31. STOICA, C.; BUȘU, C. *Finanțe publice. Eficiența actului de guvernare prin finanțe publice*. București: Ed. PRO Universitaria, 2007. 254 p.

32. STOICA, A. *Curs de Finanțe publice*. Galați: Editura Fundației Universitare „Dunărea de Jos”, 2000, 208 p.
33. STRATULAT, O. *Caracteristica generală a cheltuielilor publice*. Ch.: ASEM, 1997. 119 p.
34. STRATULAT, O. *Cheltuielile pentru serviciile publice generale și apărare*. Ch.: Institutul Național de Economie și Informație, 2002. 40 p.
35. STRATULAT, O. *Cheltuielile publice pentru acțiuni social-culturale*. Ch.: Institutul Național de Economie și Informatică, 2001. 70 p.
36. STRATULAT, O. *Cheltuielile publice pentru obiective și acțiuni economice*. Ch.: Institutul Național de Economie și Informatică, 2002. 48 p.
37. STRATULAT, O. *Cheltuielile publice pentru securitatea socială*. Ch.: Institutul Național de Economie și Informatică, 2002. 106 p.
38. STRATULAT, O. *Impozitele. Abordare teoretică*. Ch.: Evrica, 2004, 95 p.
39. STRATULAT, O. *Impozite directe*. Ch.: Evrica, 2004, 70 p.
40. TABĂRĂ, Vasile. *Finanțele publice și controlul financiar în administrația publică locală*. București: Editura C.H. Beck, 2009, 125 p.
41. ULIAN, G.; DOGA-MIRZAC M.; ROTARU L. *Finanțe publice*. Ch.: CEP USM 2007, 257 p.
42. VĂCĂREL, I. *Finanțe publice*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 2007, 350 p.
43. БАБИЧ, А. М. *Государственные и муниципальные финансы: учеб. для вузов* Москва: ЮНИТИ, 2009. 688 с.
44. ГРЯЗНОВА, А. Г.; МАРКИНА, Е. В. *Финансы*. Москва: Финансы и статистика, 2011. 504 с.
45. ЖАРКОВСКАЯ, Е. П. *Финансы: учеб. пособие* Москва: Омега-Л, 2011. 400 с.
46. КОВАЛЕВА, В. В. *Финансы*. Москва: ТК Велби, Проспект, 2009. 640 с.
47. МЫСЛЯЕВА, И. Н. *Государственные и муниципальные финансы: Учебное пособие*. Москва: ИНФРА-М, 2009. 264 с.
48. СВИРИДОВ, О. Ю. *Финансы: Учебное пособие*. Москва: ИКЦ «МарТ», 2009. 480 с.
49. ПОЛЯК, Г. Б. *Финансы*. Москва: ЮНИТИ-ДАНА, 2011. 516 с.